

IZVJEŠĆA O STANJU NA NACIONALNOJ I EUROPSKOJ RAZINI HRVATSKI

srpnja 2024

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

UNIVERSIDAD
DE GRANADA

VYTAUTAS
MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXVII

Sadržaj

1. Uvod	3
2. DRUŠTVENO KORISNO UČENJE: Uvod u metodologiju	4
3. Europski kontekst za razvoj društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju	9
Svrha društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju.....	9
Politike na europskoj razini kao kontekst za društveno korisno učenje u osnovnim školama.....	11
Relevantni projekti i mreže u društveno korisnom učenju.....	13
4. SLIPS Nacionalna izvješća	16
4.1 Belgija.....	16
Ustroj obrazovnog sustava u Belgiji.....	16
Strateški ciljevi nacionalnih politika.....	19
Obrazovni prioriteti.....	22
Ključni akteri u obrazovnom sustavu.....	23
Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti.....	24
Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju.....	25
4.2. Bosna i Hercegovina.....	26
Ustroj obrazovnog sustava.....	26
Strateški ciljevi nacionalnih politika.....	27
Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti.....	30
4.3 Hrvatska.....	31
Ustroj obrazovnog sustava.....	31
Strateški ciljevi nacionalnih politika.....	34
Obrazovni prioriteti.....	35
Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti.....	36
Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju.....	36
4.4 Litva.....	38
Ustroj obrazovnog sustava.....	38
Strateški ciljevi nacionalnih politika.....	40
Obrazovni prioriteti.....	41
Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti.....	42
4.5 Slovačka.....	43
Ustroj obrazovnog sustava.....	43
Strateški ciljevi nacionalnih politika.....	45
Obrazovni prioriteti.....	47
Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti.....	48
Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju.....	48
4.6 Španjolska.....	49
Ustroj obrazovnog sustava.....	49
Strateški ciljevi nacionalnih politika.....	51
Obrazovni prioriteti.....	54
Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti.....	56
Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju.....	59
4.7 Portugal.....	62
Ustroj obrazovnog sustava.....	62
Strateški ciljevi nacionalnih politika.....	64
Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju.....	66

5. Sažeci izravno prikupljenih podataka.....	66
Anketni upitnik.....	66
Intervjui s učiteljima u osnovnim školama.....	71
6. Korisni materijali o društveno korisnom učenju.....	76
Dodatna literatura.....	77
Prilozi.....	78
Prilog 1. Upitnik.....	78
Prilog 2. Intervju.....	80

1. Uvod

Dokazi pokazuju da je društveno korisno učenje korisno, ali pristup društveno korisnom učenju u osnovnim školama u Europi ostaje ograničen unatoč određenom rastu u daljnjem obrazovanju i srednjem obrazovanju, osobito kroz Erasmus Plus SLUSIK projekt. SLIPS će proširiti postojeći program društveno korisnog učenja za srednje škole na učenike osnovnih škola. Kroz svoj program obuke omogućit će 600 učitelja osnovnih škola, 150 ravnatelja i upravitelja škola, 75 škola i 90 donositelja politika da izgrade kapacitete u društveno korisnom učenju.

Ciljevi su:

- ❖ Razviti prikladnu proširenu metodologiju za provedbu programa društveno korisnog učenja u osnovnim školama;
- ❖ Stvoriti i uspostaviti korisnički prilagođenu online platformu za obuku učitelja osnovnih škola;
- ❖ Obučiti i razviti kapacitete učitelja osnovnih škola za pružanje kvalitetnog društveno korisnog učenja u osnovnim školama;
- ❖ Razviti veze između škola i civilnog društva kako bi se bolje zadovoljile potrebe zajednice;
- ❖ Osigurati održivost rezultata projekta razvojem zajednice praktičara kako bi se promovirala upotreba metodologije i važnost društveno korisnog učenja za socijalnu inkluziju, građanski angažman, otpornost, prosperitet i održivost.

Program obuke u društveno korisnom učenju dovest će do povećanih vještina za učitelje osnovnih škola što će rezultirati povećanjem kvalitete rada, aktivnosti i praksi škola, volonterskih organizacija i uključenih institucija. Uvest ćemo nove aktere u volontiranje, civilno društvo i građanski angažman. Izgradit ćemo kapacitete osnovnih škola i učitelja osnovnih škola za rad na međunarodnoj razini i rješavanje zajedničkih potreba i prioriteta za djecu u EEA. Online platforma, metodologija društveno korisnog učenja i aktivnosti obuke, kao i rad na razvoju politika, omogućit će transformaciju i promjene na individualnoj, organizacijskoj i sektorskoj razini, dovodeći do poboljšanja, novih pristupa i unaprijeđenih vještina u raznim formalnim i neformalnim obrazovnim kontekstima.

Tijekom prvih 6 mjeseci projekta SLIPS, projektni partneri izradili su ovaj dokument da bi prikazali stanje obrazovnog sustava i provedbu društveno korisnog učenja, s posebnim naglaskom na osnovnoškolsko obrazovanje u partnerskim zemljama i na europskoj razini. Dokument je rezultat projekta SLIPS, Radnog paketa 2: Priprema projekta i istraživanje - Zajednički temelj i dovršen je s informacijama prikupljenim kroz razne zadatke unutar radnog paketa, uključujući:

- ❖ T2.1 - Istraživanje na nacionalnoj i europskoj razini (M1-M6)
- ❖ T2.2 - Analiza i razvoj postojećih materijala za učenje kroz rad (M1-M2)
- ❖ T2.3 - Izravno prikupljanje podataka (M3-M4)
- ❖ T2.4 - Izrada izvješća o stanju (M4-M6)

Sažimanjem i objedinjavanjem materijala i stečenih uvida u specifično izvješće, ovaj dokument detaljno opisuje vodeća načela društveno korisnog učenja, njegovu primjenjivost i izazove s posebnim fokusom na kontekst osnovnih škola te pregled stanja u zemljama partnera.

Dokument je napisan na engleskom jeziku, preveden na jezike partnera i dostavljen u pdf formatu.

2. DRUŠTVENO KORISNO UČENJE: Uvod u metodologiju

Obrazovne prakse moraju proći duboku transformaciju kako bi se prilagodile zahtjevima današnjeg društva. To zahtijeva aktivnije, participativnije i odgovornije građanstvo posvećeno održivom i globalnom razvoju te cjeloživotnom učenju. Studenti mogu biti pripremljeni kao svjesni, osnaženi građani posvećeni društvenom blagostanju samo kroz obrazovne inovacije. Stoga im škole moraju pružiti potrebne alate, vrijednosti i vještine kako bi se suočili s aktualnim i budućim izazovima te pozitivno pridonijeli stvaranju pravednijeg, održivijeg i ravnopravnijeg svijeta.

U ovom kontekstu, društveno korisno učenje definira se kao obrazovni pristup sposoban promovirati aktivno sudjelovanje učenika i integraciju kurikularnih elemenata izvan učionice. Postoji mnogo definicija za ovaj pojam u opsežnoj literaturi, publikacijama i projektima o društveno korisnom učenju. Autori također istražuju mnoge korake za implementaciju ove strategije te predstavljaju širok spektar aktivnosti koje se mogu smatrati projektima društveno korisnog učenja. Različiti pristupi razvijeni su za različite razine obrazovanja, uzimajući u obzir jedinstvene karakteristike učenika uključenih u vođenje projekta društveno korisnog učenja, njihove sposobnosti i obrazovne ciljeve.

Važno je napomenuti da ovaj dio teksta nema za cilj sažeti sve te pristupe jer su oni već dobro dokumentirani i sažeti u [SLUSIK Izvješću o stanju](#), koje čini temelj za projekt SLIPS. Naglasit ćemo odabranu temu kako bismo bolje razumjeli koncept i uskladili ga s kontekstom analiziranim u izvješću.

Društveno korisno učenje kombinira dvije dobro poznate obrazovne metode u aktivnoj pedagogiji: iskustveno učenje i akciju u službi zajednice (Lucas-Mangas & Martínez-Odria, 2012). Ono uključuje provođenje aktivnosti koje donose korist društvu i učenicima, što rezultira uzajamnim koristima između onih koji pružaju uslugu i onih koji je primaju. Ova konvergencija akcija omogućuje učeniku da postane aktivna osoba sposobna rješavati različite društvene probleme u svojoj okolini. Društveno korisno učenje, dakle, predstavlja obrazovnu inicijativu koja kombinira procese učenja i usluge zajednici u jedinstven, dobro strukturiran projekt u kojem sudionici uče raditi na stvarnim potrebama okoline kako bi je poboljšali (Puig-Rovira et al., 2011).

Društveno korisno učenje nije samo pristup poučavanju i učenju, već i praktična i stvarna primjena znanja. Ono kombinira planirano učenje i uslugu zajednici, fokusirajući se na aktivnosti koje donose korist zajednici i obrazovne koristi za studenta. Društveno korisno učenje osnažuje studente da postignu specifične ishode učenja kroz aktivno sudjelovanje u zajednici i stvarna rješenja u praksi. Proces učenja podržava refleksija kao nužan dio iskustvenog učenja. Ovi praktični aspekti društveno korisnog učenja ključna su značajka koja ga izdvaja od drugih pedagoških pristupa.

Društveno korisno učenje razlikuje se od tradicionalnih oblika učenja jer oživljava sadržaj predmeta pružajući studentima prilike da primijene svoje znanje u stvarnim situacijama kako bi koristili drugim ljudima, zajednicama ili društvima. Društveno korisno učenje također nastoji usaditi osjećaj građanskog angažmana i odgovornosti. Radi se o integriranju angažmana unutar procesa učenja, a ne samo o dodavanju angažmana u učenje.

Nakon pregleda istraživanja o društveno korisnom učenju kako bi se demonstrirale njegove pedagoške mogućnosti, autori (na primjer, Martínez-Odría (2007), Albanesi, Culcasi i drugi (2021)) identificiraju specifične komponente koje bi projekt društveno korisnog učenja trebao uključivati i koje ga razlikuju od drugih obrazovnih iskustava utemeljenih na zajednici i volonterskih usluga (vidi Tablicu 1):

Tablica 1: Ključne sastavnice projekta društveno korisnog učenja	
Usmjerenost na stvarnu potrebu	Društveno korisno učenje unaprijed je planirano i organizirano iskustvo učenika stečeno kroz uslugu koja odgovara na stvarne potrebe zajednice putem horizontalnog modela solidarnosti. Otkrivanje stvarne potrebe presudno je za određivanje fokusa projekta i uspjeh njegovih rezultata.
Učenici kao glavni akteri	Društveno korisno učenje temelji se na aktivnom sudjelovanju učenika u svim fazama, od planiranja do ocjenjivanja. Učenici trebaju osjećati vlasništvo nad projektom i djelovati kao voditelji aktivnosti, a ne samo kao njihovi izvršitelji. Društveno korisno učenje radi s pravim iskustvima učenika i uključuje metakognitivno učenje, gdje je učenik svjestan kako je učio, što je naučio, što mu je pomoglo u učenju, kako to može primijeniti u praksi i što treba dalje učiti.
Povezivanje s nastavnim ciljevima	Društveno korisno učenje ciljano je integrirano u akademski kurikulum. Njegova se metodologija može uključiti u kurikulum različitih predmeta, bilo unutar jednog specifičnog predmeta ili kroz kombinaciju nekoliko predmeta/nastavnika za rješavanje interdisciplinarnih projekata. Dizajn, provedba i evaluacija projekta provode se u skladu s ciljevima svake kurikularne oblasti uključene u njegov razvoj.
Refleksija	Društveno korisno učenje omogućuje sudionicima da reflektiraju o iskustvu. Refleksija vodi učenike, omogućujući dubinsko razumijevanje veza između iskustava i koncepata društveno korisnog učenja.

Usmjerenost na građansko sudjelovanje	Društveno korisno učenje ima za cilj razviti građansku odgovornost kod učenika, razvijajući ne samo profesionalne kompetencije već i promjene u građanskim karakteristikama učenika. Omogućuje učenicima da se upoznaju s ulogom civilnog društva i njegovim funkcioniranjem, uključujući volontiranje, mehanizme financiranja te važnost angažmana s lokalnom zajednicom.
--	--

Društveno korisno učenje i volontiranje vrlo su slični koncepti koji obuhvaćaju neplaćeni angažman i učenje, ali među njima postoje i razlike.

Tablica 2: Razlika između društveno korisnog učenja i volontiranja		
Dimenzija	Društveno korisno učenje	Volontiranje
Definicija	Strategija poučavanja i učenja	Akcija ili aktivnost koju pojedinci provode za druge ljude, zajednicu i opće dobro.
Glavni cilj	Razvijanje znanja, vještina i kompetencija učenika, a istovremeno rješavanje stvarnih problema i izazova u zajednici ili organizaciji.	Pružiti uslugu ili ponuditi pomoć, rješavati stvarne probleme i izazove u zajednici ili organizaciji.
Elementi učenja	Učenje je planirano i namjerno integrirano u kurikulum.	Učenje se događa, ali obično nije unaprijed planirano niti reflektirano.
Pružanje usluga	Odgovara na stvarne potrebe zajednice ili organizacije.	Odgovara na stvarne potrebe zajednice ili organizacije.
Financijska nagrada	Neplaćena aktivnost	Neplaćena aktivnost
Slobodna volja	Može biti obvezno ili opcionalno	Opcionalno, po vlastitom izboru

Istraživanja pokazuju da integracija društveno korisnog učenja u kurikulum osnovnih škola može biti izuzetno korisna jer omogućuje mladim učenicima da razviju empatiju, prošire svoje razumijevanje društvenih pitanja i kultiviraju trajnu predanost uključivanju u zajednicu. U Europi, gdje je društveno korisno učenje još uvijek relativno novije u usporedbi sa Sjedinjenim Američkim Državama, odgajatelji istražuju mogućnosti uvođenja ovog pedagoškog pristupa u osnovne škole.

Studije su pokazale da društveno korisno učenje u osnovnim školama može dovesti do poboljšanja akademskog uspjeha, unapređenja liderskih vještina i jačeg osjećaja društvene odgovornosti (Paredes i Martínez, 2016; Richards i sur., 2013; Lake i Jones, 2008). Na primjer, pilot program u velikom urbanom gradu u srednjem zapadu Sjedinjenih Država otkrio je da su učenici petih i

sedmih razreda koji su sudjelovali u kurikulumu društveno korisnog učenja postigli znatno više rezultate na mjerama liderskih vještina u usporedbi sa svojim vršnjacima iz kontrolne skupine (Richards i sur., 2013). Slično tome, članak o društveno korisnom učenju u osnovnim učionicama naglašava važnost integriranja cjelogodišnjeg pristupa društveno korisnom radu, omogućujući djeci da uspostave značajne veze sa svojim lokalnim zajednicama dok razvijaju trajne navike sudjelovanja i građanskog angažmana (Fox, 2010).

Kao što navode Lucas Barcia i sur. (2024), na temelju analize različitih studija, saželi su da uključivanje društveno korisnog učenja u obrazovne postavke nudi brojne prednosti. **Te prednosti uključuju:**

- ❖ **Aktivno i značajno razumijevanje:** Društveno korisno učenje omogućuje djeci sudjelovanje u projektima sa stvarnim ciljevima koji pozitivno utječu na zajednicu. Ova povezanost između učenja i usluge pomaže im da bolje razumiju svoje predmete i primijene svoje znanje u praktičnim situacijama. Ovaj pristup poboljšava osobni rast i promiče razvoj aktivnih, informiranih, odgovornih i predanih građana koji mogu generirati društvene promjene.
- ❖ **Razvoj socijalnih i emocionalnih vještina:** Društveno korisno učenje pruža djeci priliku za interakciju s različitim pojedincima i zajednicama, potičući razvoj socijalnih vještina poput empatije, suradnje, učinkovite komunikacije i timskog rada. Osim toga, usađuje osjećaj odgovornosti, velikodušnosti i zahvalnosti prema drugima.
- ❖ **Poticanje kritičkog mišljenja i rješavanja problema:** Kroz društveno korisno učenje, djeca se suočavaju s stvarnim izazovima zajednice, motivirajući ih da kritički razmišljaju, traže kreativna rješenja i razvijaju vještine rješavanja problema. Ovo iskustvo njeguje reflektivni i kritički pristup problemima, gradeći povjerenje u njihovu sposobnost rješavanja problema.
- ❖ **Poboljšanje akademskog uspjeha:** Sudjelovanje u smislenim, praktičnim aktivnostima održava učenike angažiranim u učenju, što dovodi do boljeg zadržavanja znanja i vještina. Ovaj aktivni angažman može pozitivno utjecati na akademski uspjeh. Nadalje, društveno korisno učenje potiče veći interes za učenje, povećavajući angažman i motivaciju u učionici.
- ❖ **Razvoj građanske svijesti i građanske odgovornosti:** Sudjelovanje u projektima društveno korisnog učenja pomaže djeci da razumiju potrebe zajednice i pozitivno pridonose. Poticanje stjecanja humanističkih vrijednosti poput solidarnosti, društvene i građanske odgovornosti te socijalne pravde, postavlja temelje za njih da postanu predani građani sada i u budućnosti.

Postoji nekoliko modela društveno korisnog učenja. Društveno korisno učenje može se integrirati u kurikulum različitih predmeta. Može se provoditi unutar jednog predmeta ili u kombinaciji s nekoliko predmeta kako bi se riješili interdisciplinarni projekti. Može biti dio obaveznog ili izbornog obrazovnog procesa i organizirano kao grupna ili individualna aktivnost.

Učenici koji sudjeluju u društveno korisnom učenju mogu biti uključeni u širok raspon organizacija koje pružaju različite usluge, uključujući, ali ne ograničavajući se na socijalne usluge, sport i rekreaciju, umjetnost i kulturu, obrazovanje i istraživanje te ekološke projekte. Ono što će učenici raditi kao dio društveno korisne aktivnosti ovisi o obrazovnim ishodima (dio učenja), modelu društveno korisnog učenja te potrebama zajednice ili organizacije i korisnicima. **Postoje četiri vrste usluga u društveno korisnom učenju:**

Izravno pružanje usluga	Projekti izravnih usluga uključuju učenike u aktivnosti gdje izravno komuniciraju s korisnicima.
--------------------------------	--

	<p><u>Primjeri u osnovnom obrazovanju mogu uključivati:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Program "Čitateljski prijatelji": Stariji učenici osnovne škole čitaju mlađim učenicima ili djeci u lokalnom vrtiću. ❖ Čišćenje zajednice: Učenici sudjeluju u čišćenju lokalnih parkova, igrališta ili društvenih centara. Komuniciraju s članovima zajednice kako bi razumjeli važnost čistog okoliša i odmah poduzeli mjere za poboljšanje svojih okruženja. ❖ Posjeti starijim osobama: Učenici posjećuju lokalne centre za starije osobe kako bi provodili vrijeme s rezidentima. Aktivnosti mogu uključivati čitanje, igranje igara ili jednostavno razgovaranje, čime se potiču međugeneracijske veze i pruža druženje starijim osobama.
<p>Neizravno pružanje usluga</p>	<p>Projekti neizravnih usluga uključuju učenike u aktivnosti koje koriste zajednici bez izravne interakcije s korisnicima. Primjeri uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Program reciklaže: Učenici organiziraju školski program reciklaže, prikupljajući reciklabilne materijale i osiguravajući njihovo pravilno sortiranje i slanje u reciklažne centre. ❖ Akcija prikupljanja knjiga: Učenici prikupljaju lagano korištene knjige kako bi ih donirali školama, knjižnicama ili skloništima kojima su potrebne ❖ Projekti vrta: Učenici stvaraju i održavaju zajednički vrt, pružajući svježe proizvode lokalnim bankama hrane ili skloništima.
<p>Zagovaranje</p>	<p>Projekti zagovaranja uključuju učenike u podizanje svijesti i promicanje akcija o pitanjima od javnog interesa.</p> <p><u>Primjeri uključuju:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Kampanja protiv nasilja: Učenici izrađuju plakate i prezentacije kako bi podigli svijest o posljedicama nasilja i promicali pozitivno školsko okruženje. Svoj rad mogu predstaviti svojim vršnjacima, roditeljima i članovima zajednice.+. ❖ Ekološka svijest: Učenici organiziraju kampanju za edukaciju svoje škole i zajednice o ekološkim pitanjima poput zagađenja, očuvanja prirode i klimatskih promjena. ❖ Svijest o zdravlju: Učenici promiču zdrave stilove života organiziranjem "Tjedna zdrave prehrane", stvaranjem informativnih materijala o prehrani i tjelovježbi te poticanjem svojih vršnjaka i zajednice na usvajanje zdravijih navika.
<p>Društveno korisno učenje temeljeno na istraživanjima</p>	<p>Projekti društveno korisnog učenja temeljeni na istraživanju uključuju učenike u istraživačke aktivnosti kako bi se odgovorilo na definirane potrebe zajednice.</p> <p>Primjeri uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Procjena potreba zajednice: Učenici provode ankete i intervjue unutar svoje zajednice kako bi identificirali ključne probleme i potrebe.

	<p>Analiziraju podatke i prezentiraju svoje nalaze lokalnoj upravi ili organizacijama zajednice, pomažući pri informiranju budućih inicijativa.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Istraživanje o zaštiti divljih životinja: Učenici istražuju lokalna staništa divljih životinja i utjecaj ljudskih aktivnosti na ta okruženja. Mogu stvoriti izvještaj ili prezentaciju s preporukama za očuvanje i podijeliti ih s lokalnim ekološkim skupinama ili vlastima. ❖ Projekt očuvanja povijesti: Učenici istražuju povijest svoje lokalne zajednice, identificirajući značajna povijesna mjesta i priče. Kreiraju digitalnu arhivu ili knjižicu za očuvanje ove povijesti i prezentiraju je lokalnom povijesnom društvu ili knjižnici.
--	--

3. Europski kontekst za razvoj društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju

Ovo poglavlje pruža sveobuhvatan pregled konteksta koji olakšava razvoj i integraciju društveno korisnog učenja u osnovnim školama diljem Europe. Ispituje obrazovno okruženje osnovnih škola, višestruke koristi društveno korisnog učenja te politike i projekte koji su omogućili njegov rast.

Svrha društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju

Osnovnoškolsko obrazovanje pruža obrazovne aktivnosti koje su obično dizajnirane kako bi učenicima pružile temeljne vještine u čitanju, pisanju i matematici (tj. pismenost i numeričke vještine) te uspostavile čvrste temelje za učenje i razumijevanje osnovnih područja znanja i osobnog razvoja, pripremajući ih za niže srednje obrazovanje. Fokusira se na učenje na osnovnoj razini složenosti s malo ili nimalo specijalizacije (ISCED razina 1) (Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja, ISCED 2011).

Pojmovi "osnovnoškolsko obrazovanje" i "primarno obrazovanje" često se koriste naizmjenično, ali mogu imati različita značenja ovisno o kontekstu i obrazovnom sustavu određene zemlje. Osnovno obrazovanje je pojam koji se obično koristi u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi. Obično se odnosi na prvu fazu formalnog obrazovanja koja uključuje vrtić do 5. ili 6. razreda, ovisno o školskoj četvrti. Primarno obrazovanje je pojam koji se češće koristi u mnogim drugim zemljama, uključujući Europu, Australiju i dijelove Azije. Obično se odnosi na prve godine formalnog obrazovanja, koje često uključuju razrede od 1. do 4. ili 5., ali ponekad može obuhvatiti i do 6. razreda.

U europskim zemljama, primarno obrazovanje je prva obvezna obrazovna faza, nakon koje slijedi srednje obrazovanje. Prijelaz iz osnovnog u srednje obrazovanje označava značajnu promjenu u obrazovnoj strukturi i često uključuje drugačije školsko okruženje.

Kurikulum osnovnog obrazovanja fokusira se na temeljne predmete poput jezika, matematike, prirodnih znanosti, društvenih studija, tjelesnog odgoja i umjetnosti. Naglasak je na osnovnoj pismenosti, numeričkim vještinama te društvenom i emocionalnom razvoju.

Unatoč mnogim kulturnim i političkim razlikama među narodima, ciljevi i kurikulum osnovnog obrazovanja su slični. Gotovo sve zemlje službeno su posvećene masovnom obrazovanju koje se gleda kao na obuhvaćanje cjelokupnog osnovnog obrazovanja. Sve veći konsenzus može se pronaći među narodima da je priprema za građanstvo jedan od značajnih ciljeva osnovnog obrazovanja. U smislu kurikuluma, ovaj cilj sugerira naglasak na vještinama čitanja i pisanja, aritmetičkim vještinama te osnovnim društvenim i prirodnim znanostima (Britannica, 2024).

Ciljevi osnovnog obrazovanja, koji se provode na prvoj razini osnovnih škola, očekuju da će učenici biti aktivirani u svom učenju i usvajanju vrijednosti. Osnovno obrazovanje prvenstveno je usmjereno na razvoj funkcionalne pismenosti i stjecanje alata za učenje o svijetu oko njih i pojavama u njemu. Osnovno obrazovanje također bi trebalo stvoriti uvjete za razvoj društvenih i građanskih kompetencija. Psihološke karakteristike djeteta mlađe školske dobi potvrđuju ovaj pristup. Razmišljanje u ovom razvojnem razdoblju je konceptualno apstraktno, ali dijete može razmišljati o predmetima i pojavama koje može izravno percipirati. Osnova kognitivnih procesa je djetetovo iskustvo, koje se zatim reflektira od strane učitelja ili drugog vodiča u procesu učenja. Istodobno, autorica Oravcová (2015) ističe da je ovo razdoblje također karakterizirano time što omogućuje percepciju uzročno-posljedičnih veza, povezuje različite misaone procese, a logičko razmišljanje omogućuje ne samo klasifikaciju i sortiranje pojmova i odnosa nego i redanje predmeta prema više kriterija.

Obilježja razvoja kognitivnih procesa također utječu na preporučene metode i oblike podučavanja. Za sveobuhvatan razvoj djeteta mlađe školske dobi, tj. u razdoblju prve faze osnovne škole, potrebno je promovirati takve obrazovne situacije u kojima učenik zadovoljava svoju znatiželju, interes i potrebu za manipulacijom predmetima i pojavama, uči kroz eksperimentiranje, istraživanje, istraživanje, verifikaciju svojih teorija. U društvenim odnosima, potrebno je stvoriti situacije i podražaje koji promiču stvaranje i održavanje prijateljskih veza te poštovanje potreba i želja drugih ljudi (vršnjaka i starijih ili mlađih). Također, ključno za djecu ove dobi je potreba za pozitivnom evaluacijom od strane drugih ljudi. Kurikuli provedeni u osnovnom obrazovanju potiču učitelje da razvijaju znanje, vještine i sposobnosti učenika kroz aktivne metode podučavanja. Prema istraživanjima u području učenja, za uspjeh učenika mlađe školske dobi važno je razvijati kognitivne funkcije. Da bi se održala pažnja i interes učenika za učenje, potrebno ih je podržati odgovarajućim metodama i oblicima podučavanja. Aktivno uključivanje učenika u proces učenja, npr. kroz istraživačke aktivnosti ili eksperimentiranje, rješavanjem praktičnih zadataka i stvarnih problema, moglo bi biti način za promoviranje razvoja poželjnog znanja kao i potrebnih vještina i kompetencija učenika (Hall, 2020)..

Društveno korisno učenje trebalo bi biti prikladna metoda za podučavanje i učenje u osnovnom obrazovanju iz nekoliko uvjerljivih razloga:

- ❖ Uvođenje društveno korisnog učenja u ranoj dobi **pomaže postaviti temelje za cjeloživotno učenje i odgovorno građanstvo**. Učenici osnovne škole su u formativnoj fazi, gdje mogu razviti temeljne vrijednosti i vještine koje će utjecati na njihova buduća ponašanja i stavove.
- ❖ Društveno korisno učenje integrira školski kurikulum sa smislenim društvenim radom, **čineći učenje relevantnijim i zanimljivijim**. Pomaže im bolje razumjeti predmete tako što im omogućuje primjenu naučenog u stvarnim situacijama.

- ❖ Mladi učenici imaju veliku korist od socijalnih interakcija i emocionalnog rasta koje omogućuje društveno korisno učenje. **Pomaže im razviti ključne socijalne vještine** poput timskog rada, komunikacije i empatije.
- ❖ Društveno korisno učenje **izaziva učenike da kritički razmišljaju i rješavaju stvarne probleme**. To njeguje njihovu sposobnost analize situacija, razmatranja različitih perspektiva i osmišljavanja inovativnih rješenja.
- ❖ Društveno korisno učenje **čini obrazovanje motivirajućim za mlade učenike**. Oni vide izravni utjecaj svojih napora, što pojačava njihov entuzijazam za učenje i potiče aktivno sudjelovanje u obrazovanju.
- ❖ Projekti društveno korisnog učenja često uključuju suradnju s vršnjacima, učiteljima i članovima zajednice. To **pomaže učenicima povezati se sa svojom zajednicom i stvara osjećaj pripadnosti**.
- ❖ Kroz društveno korisno učenje, učenici osnovnih škola izloženi su različitim skupinama i pitanjima zajednice, promičući uključivost i razumijevanje. Ova rana izloženost **pomaže u borbi protiv stereotipa i predrasuda**, potičući inkluzivniji i prihvaćajući način razmišljanja kako rasti.
- ❖ Društveno korisno učenje usađuje vrijednosti građanske odgovornosti i socijalne pravde u mlade učenike. **Uče o društvenim pitanjima i važnosti poduzimanja akcija za njihovo rješavanje**.
- ❖ Društveno korisno učenje usklađeno je s **ciljevima holističkog obrazovanja**, koje nastoji razviti cijelo dijete. Obuhvaća kognitivni, socijalni, emocionalni i etički razvoj.
- ❖ Vještine i vrijednosti stečene kroz društveno korisno učenje u osnovnom obrazovanju **pripremaju učenike za buduće akademske, osobne i profesionalne izazove**. Postaju prilagodljiviji, otporniji i sposobniji za navigaciju kroz složene situacije, što je ključno u stalno mijenjajućem svijetu.

U sažetku, razvoj društveno korisnog učenja u osnovnom obrazovanju oprema mlade učenike ključnim vještinama, vrijednostima i stavovima koji koriste njihovom akademskom rastu, osobnom razvoju i društvenom angažmanu. Potiče sveobuhvatno obrazovno iskustvo koje ih priprema da budu aktivni, empatični i odgovorni građani.

Politike na europskoj razini kao kontekst za društveno korisno učenje u osnovnim školama

Razvoj društveno korisnog učenja u europskom osnovnom obrazovanju je pod utjecajem različitih političkih konteksta koji odražavaju šire obrazovne ciljeve, društvene vrijednosti i političke prioritete. Ispod je opis tih političkih konteksta.

Društveno korisno učenje savršeno se usklađuje s [Izješćem UNESCO-a \(2021\)](#) pod nazivom "Reimagining our Futures Together. A New Social Contract for Education", koji navodi da obrazovanje mora biti transformirano prema metodama suradnje i solidarnosti poput društveno korisnog učenja kako bi se suočilo s globalnim izazovima. Ovaj novi društveni ugovor temelji se na viziji proširenog građanstva i poziva na aktivno i kreativno sudjelovanje civilnog društva.

[Strategija Europa 2020](#) naglašava pametan, održiv i uključiv rast, s obrazovanjem kao ključnim elementom. Društveno korisno učenje usklađeno je s ciljevima smanjenja ranog napuštanja škole i promicanja socijalne kohezije.

[Europski prostor obrazovanja](#): Cilj je izgraditi Europski obrazovni prostor do 2025. godine, promovirajući prekogranično učenje i suradnju. Projekti društveno korisnog učenja često imaju koristi od ovog naglaska na suradnji i razmjeni.

Europska unija podržava i dopunjuje aktivnosti država članica u [društvenoj uključenosti i socijalnoj zaštiti](#). To uključuje širok raspon politika za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti, modernizaciju sustava socijalne zaštite i promicanje socijalne uključenosti specifičnih skupina, uključujući djecu, osobe s invaliditetom i beskućnike. Politike usmjerene na socijalnu uključenost, fokusirane na smanjenje nejednakosti i promicanje socijalne uključenosti, često podržavaju društveno korisno učenje kao način angažiranja marginaliziranih zajednica i poticanje empatije i razumijevanja među učenicima.

[Aktivno građanstvo](#): Poticanje mladih da postanu aktivni, odgovorni građani je standardni politički cilj diljem Europe. Društveno korisno učenje pruža praktične prilike učenicima da doprinesu svojim zajednicama i razviju osjećaj građanske odgovornosti.

Različiti mehanizmi financiranja i podrške promiču društveno korisno učenje. Jedan od njih je EU-ov [program Erasmus+](#), koji financira obrazovne projekte koji uključuju komponente društveno korisnog učenja, olakšavajući međunarodnu suradnju i razmjenu najboljih praksi..

[Rezolucija Europskog parlamenta od 22. travnja 2008. o ulozi volontiranja u doprinosu gospodarskoj i socijalnoj koheziji](#) (2007/2149(INI)) poziva Komisiju, države članice te regionalne i lokalne vlasti da promiču volontiranje kroz obrazovanje na svim razinama, stvarajući prilike za volontiranje u ranoj fazi obrazovnog sustava kako bi se ono vidjelo kao normalan doprinos životu zajednice te da nastave promovirati takve aktivnosti kako učenici rastu, olakšavajući društveno korisno učenje gdje učenici rade s volonterskim ili društvenim grupama u partnerstvu kao dio svog diplomskog ili sveučilišnog tečaja, potičući veze između volonterskog sektora i obrazovnog sektora na svim razinama te promovirajući volontiranje i prepoznavajući učenje kroz volontiranje kao dio cjeloživotnog učenja.

Centar za europsko volontiranje (CEV) obradio je društveno korisno učenje u svom [Nacrt za europsko volontiranje 2030](#) (BEV2030). Konkretno, u odjeljku 3 pod nazivom "Osnaživanje", BEV2030 tvrdi da "uspješne zajednice na lokalnoj razini često karakteriziraju snažne međuljudske veze, često uspostavljene u okviru inicijativa temeljenih na volonterstvu i vođenih volonterima. Ako se potrebe nastave ispunjavati, diskriminacija i marginalizacija boriti te ljudska prava braniti, potrebno je osnažiti i podržati više građana iz različitih stvarnosti i pozadina za aktivno sudjelovanje kao volonteri kako bi podržali sebe i druge". Dodajući aspekt "Omogućavanje", poboljšane informacije o volontiranju i pristupu volontiranju, BEV2030 dodaje perspektive o 3.1.1) Građanskom obrazovanju i društveno korisnom učenju kako bi se šire uvelo u formalne obrazovne sustave kako bi se povećala svijest o volontiranju i civilnom društvu ne samo za djecu i mlade već i za njihove šire mreže obitelji i prijatelja. Odjeljak se nastavlja s 3.1.2) "Slobodnom voljom" prirode volontiranja kao razlikom od obveznih ili izbornih dijelova formalnih obrazovnih sustava koji služe

povezivanju mladih s civilnim društvom i volonterskim situacijama te 3.1.3) Isticanjem raznolikosti prikazivanjem mogućnosti za volontiranje u širokom rasponu područja i potreba.

[Strategija EU za mlade](#) je okvir za suradnju EU u politici za mlade za razdoblje 2019-2027., temeljen na Rezoluciji Vijeća od 26. studenog 2018. Suradnja EU u politici za mlade trebala bi maksimalno iskoristiti potencijal politike za mlade. Poticanje sudjelovanja mladih u demokratskom životu, podržavanje društvenog i građanskog angažmana te osiguravanje da svi mladi imaju potrebne resurse za sudjelovanje u društvu. Strategija EU za mlade fokusira se na tri ključna područja djelovanja oko tri riječi: Uključivanje, Povezivanje i Osnajivanje, dok radi na koordiniranoj provedbi kroz sektore. Sa "Uključivanjem", Strategija EU za mlade ima za cilj osigurati značajno građansko, ekonomsko, socijalno, kulturno i političko sudjelovanje mladih. Države članice i Europska komisija pozvane su na:

- ❖ Poticanje i promicanje uključivog demokratskog sudjelovanja svih mladih u društvu i demokratskim procesima
- ❖ Aktivno uključivanje mladih, organizacija mladih i drugih organizatora rada s mladima u politike koje utječu na živote mladih na svim razinama
- ❖ Podrška predstavnicima mladih na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, prepoznajući pravo mladih na sudjelovanje i samoorganizaciju
- ❖ Podrška i prenošenje EU dijaloga s mladima kako bi se uključili različiti glasovi mladih u procese donošenja odluka na svim razinama
- ❖ Poticanje razvoja građanskih kompetencija kroz građansko obrazovanje i strategije učenja
- ❖ Podrška i razvoj mogućnosti za 'učenje za sudjelovanje', povećavajući interes za participativne akcije i pomažući mladima da se pripreme za sudjelovanje
- ❖ Istraživanje i promicanje upotrebe inovativnih i alternativnih oblika demokratskog sudjelovanja, npr. alata digitalne demokracije.

Razvoj društveno korisnog učenja u osnovnom obrazovanju u Europi je složen, uključujući inicijative na razini EU, nacionalne obrazovne politike te podršku nevladinih organizacija i obrazovnih mreža. Ove politike i inicijative promiču aktivno građanstvo, socijalnu uključenost i iskustveno učenje, stvarajući podržavajuće okruženje za rast i integraciju društveno korisnog učenja u osnovnom obrazovanju.

Relevantni projekti i mreže u društveno korisnom učenju

Tijekom posljednjih deset godina podržani su brojni projekti od strane EU i drugih izvora. Većina projekata povezanih s društveno korisnim učenjem bila je fokusirana na visoko obrazovanje. Oni su dokumentirani u nekoliko izvještaja objavljenih kao dio projekta [Europski opservatorij za društveno korisno učenje u visokom obrazovanju](#).

S fokusom na društveno korisno učenje u nižim razinama obrazovanja ili s mladima u neformalnom obrazovanju, što može biti inspirativno za SLIPS projekt, možemo spomenuti:

[projekt EDUVOL](#) – Volontiranje kao obrazovna prilika bio je usmjeren na društveno korisno učenje u neformalnom obrazovanju. Projekt se temelji na potrebi poticanja međunarodne dimenzije kako bi se, s jedne strane, motiviralo mlade na angažman, a s druge strane omogućilo

radnicima s mladima da razviju ključne kompetencije, osjećaj inicijative i građanskog sudjelovanja kroz jednu od uspješnih strategija rasprostranjenih u svijetu, društveno korisno učenje. Glavni rezultati projekta bili su: obuka za radnike s mladima u društveno korisnom učenju i priručnik za trenere; priručnik za radnike s mladima o tome kako provesti društveno korisno učenje u svom radu i primjeri dobre prakse; priručnik za mlade o tome kako razviti projekte društveno korisnog učenja; i kutija s alatima za društveno korisno učenje. Projekt je proveden u razdoblju od 1.9.2019. do 31.5.2022.

[projekt SLUSIK](#) imao je za cilj unaprijediti stjecanje društvenih i građanskih kompetencija, poticanje znanja, razumijevanja i usvajanja vrijednosti i temeljnih prava među srednjoškolicima/mlađim ljudima u dobi od 12-16 godina kako bi se pridonijelo njihovoj socijalnoj uključenosti na lokalnoj razini i u društvu općenito. Projekt je nadgradio kurikule društveno korisnog učenja iz visokog obrazovanja na srednje škole prilagođavajući već postojeće najbolje prakse društveno korisnog učenja iz Hrvatske, Slovačke, Austrije i Irske te uzorne prakse iz Španjolske, osiguravajući korištenje neformalnih metodologija i uzornih modela u prilagođenim modelima koji su spremni za korištenje u bilo kojoj školi diljem Europe na kraju projekta. Projekt je proveden u razdoblju od 1.9.2019. do 31.5.2022.

Projekt Boosting HEARts and Minds of youth with Service-Learning – HEARMi bio je trogodišnji projekt proveden u Bosni i Hercegovini, Kosovu, Crnoj Gori i Rumunjskoj. Cilj HEARMi projekta bio je razviti kapacitete četiri organizacije u srednjoj i istočnoj Europi unutar Mreže za društveno korisno učenje te poboljšati učinkovitost građanskog angažmana mladih i njihovu sposobnost za promicanje socijalne uključenosti u projektima društveno korisnog učenja.

Giving and receiving – young active citizens for peace and prosperity. Glavni cilj projekta je proširiti platformu za aktivno uključivanje mladih u ključne društvene procese koji ih se tiču, izgradnjom jačih veza između mladih i javnih vlasti koje ih trebaju podržati. Projekt će iskoristiti iskustva i najbolje prakse regionalno od partnerskih OCD-a u projektu kako bi se poboljšalo sudjelovanje civilnog društva u donošenju odluka na lokalnim, nacionalnim i/ili regionalnim forumima. U projekt će biti uključene vladine vlasti, ali i druge vlasti koje igraju ključnu ulogu u mobilizaciji zajednice – kao što su škole, centri za mlade i sveučilišta. Fokusirat će se na dvije tematske teme: digitalna pismenost i borbu protiv lažnih vijesti, koje uvelike utječu na mlade zbog njihove velike izloženosti društvenim medijima, kao i olakšavanje izgradnje mira regionalno kroz razmjenu na više razina dionika. Mreža će se posebno fokusirati na zagovaranje korištenja pristupa društveno korisnog učenja za mobilizaciju ranjivih mladih, budući da se kombinacija učenja i djelovanja pokazala vrlo učinkovitom s takvim dionicima.

Projekt USL imao je za cilj pružiti obuku i smjernice o društveno korisnom učenju kao strategiji podučavanja i učenja u zemljama sudionicama i njihovim obrazovnim sustavima. Stoga su ciljevi ovog projekta bili razumjeti, učiti i pripremiti škole i njihove partnere za angažman kako bi bili spremni stvoriti i provesti društveno korisno učenje. Zajednički interes i motivacija za ovaj projekt bila je naučiti ili se informirati o potencijalu društveno korisnog učenja u obrazovnim postavkama, razviti i dobiti praktične smjernice za njegovu integraciju u formalno i neformalno školsko obrazovanje te naučiti o izazovima i strategijama za njihovo prevladavanje.

[INCLUDL-Schools](#): Promoting Inclusive Schools In Europe Through Universal Design For Learning And Service- Learning. Opći cilj INCLUDL-Schools projekta je okupiti tim aktera obrazovanja iz različitih europskih zemalja koji mogu pridonijeti poticanju inkluzije u europskim školama uglavnom poboljšanjem vještina učitelja za integraciju inkluzivnijih didaktičkih programa u njihove škole i šire zajednice. Prema ovoj premisi, postoje dva pristupa koja pregled literature pokazuje kao učinkovita za poticanje inkluzije u školama: društveno korisno učenje (S-L) i univerzalni dizajn za učenje (UDL).

[SLIPSTREAM](#) ima za cilj povećati kvalitetu prilika za sudjelovanje mladih u demokratskom životu te društvenom i građanskom angažmanu u zajednicama povezivanjem formalnog i neformalnog obrazovanja, stvaranjem uvjeta za razvoj strategije društveno korisnog učenja u srednjoj i istočnoj Europi (CEE regija). Projekt želi stvoriti alate i uvjete za provedbu društveno korisnog učenja i učiniti ga ekskluzivnijim. Partneri će stvoriti alate za provedbu nacionalnih nagrada za projekte društveno korisnog učenja i poboljšati međunarodne nagrade. Vrednovanje institucija koje provode društveno korisno učenje jača promociju i vidljivost ove pedagoške strategije. Partneri koji imaju iskustva u obuci za strategije društveno korisnog učenja razviti će paket alata i materijala koji se mogu koristiti za stvaranje vlastitog rasporeda obuke i također provesti obuku za radnike s mladima. Definiranje standarda kvalitete za projekte društveno korisnog učenja i stvaranje aplikacije za refleksiju o učenju u projektu društveno korisnog učenja poboljšati će kvalitetu projekata koje provode mladi te povećati njihovu motivaciju i angažman u svojim zajednicama kroz svijest o znanju i vještinama koje su stekli. Svi rezultati, zajedno s razvijenim planom zagovaranja i osposobljenim ambasadorima društveno korisnog učenja u svakoj zemlji sudionici, stvorit će bolje okruženje za širenje strategije društveno korisnog učenja i omogućiti organizacijama uspješnu provedbu metode društveno korisnog učenja. Projekt se provodi u razdoblju od 1.11.2023. do 31.1.2026.

Postoji nekoliko mreža organizacija i pojedinaca koji rade na području društveno korisnog učenja. Slično projektima, one su uglavnom povezane s postavkama visokog obrazovanja, na primjer: Europska udruga za društveno korisno učenje u visokom obrazovanju, Campus Engage u Irskoj, Njemačka mreža visokog obrazovanja za društvenu odgovornost – Hochschulnetzwerk, Španjolska udruga za društveno korisno učenje u visokom obrazovanju ApS(U), Talijanska mreža za društveno korisno učenje i angažman zajednice, Mreža za društveno korisno učenje i angažman zajednice u Ujedinjenoj Kraljevini, Flamanska mreža za društveno korisno učenje u visokom obrazovanju.

[Mreža za društveno korisno učenje Srednje i Istočne Europe](#) - Mreža za društveno korisno učenje u srednjoj i istočnoj Europi je kolaborativna neformalna platforma posvećena unapređenju inicijativa društveno korisnog učenja u srednjoj i jugoistočnoj Europi. Njena misija je promicanje integracije društveno korisnog učenja u obrazovne sustave, poticanje partnerstva između obrazovnih institucija i zajednica te podržavanje razvoja inovativnih pristupa građanskom angažmanu i društvenoj odgovornosti. Uz podršku Latinskoameričkog centra za društveno korisno učenje i solidarnost (CLAYSS), grupa edukatora, istraživača i organizatora zajednice strastvenih o potencijalu društveno korisnog učenja osnovala je Mrežu za društveno korisno učenje CSEE 2016. godine. Od travnja 2016. CLAYSS podržava partnere u različitim zemljama srednje i istočne Europe kroz obuku, facilitaciju, dizajn bibliografije prilagođen regiji i tehničku pomoć za promicanje društveno korisnog učenja na regionalnoj razini. Od početka ovih aktivnosti, partneri

se sastaju online i na terenu kako bi promicali razmjenu, međusobno razumijevanje i zajedničko učenje, razumijevajući da suradnja među ključnim akterima podržava i jača društveno korisno učenje u regiji. Kao dio ovog razvoja, Mreža za društveno korisno učenje u srednjoj i istočnoj Europi održala je Regionalne tjedne društveno korisnog učenja u različitim gradovima širom regije. Godine 2020. Mreža je pokrenula Prvu regionalnu nagradu za uspješne prakse društveno korisnog učenja, s ciljem prepoznavanja i priznavanja rada obrazovnih institucija koje provode projekte društveno korisnog učenja koji promiču aktivno građanstvo mladih i integriraju kurikularno učenje studenata s inicijativama društveno korisnog učenja za dobrobit zajednice.

[Zaklada Učenje kroz angažman](#) posvećena je visokokvalitetnom i održivom društveno korisnom učenju u školama diljem zemlje kako bi se ojačala demokracija i civilno društvo te promijenile škole i kultura učenja. Na tome rade s velikom mrežom škola i partnera te surađuju s obrazovnom politikom i administracijom u Njemačkoj.

4. SLIPS Nacionalna izvješća

Kao dio šireg izvještaja o razvoju društveno korisnog učenja u osnovnim školama u Europi, izrađeni su pojedinačni izvještaji zemalja partnerskih država kako bi se istaknuli jedinstveni konteksti, izazovi i primjeri integracije društveno korisnog učenja u različitim državama.

4.1 Belgija

Ustroj obrazovnog sustava u Belgiji

Sloboda obrazovanja je ustavno pravo u Belgiji, što znači da svaka osoba može organizirati obrazovanje i osnivati škole u tu svrhu, dok je dužnost vlade organizirati nesektaško obrazovanje (pod određenim uvjetima). Ustav također jamči slobodu izbora škole za roditelje, osiguravajući da roditelji i djeca imaju pristup školi po svom izboru unutar razumnog udaljenosti od svog prebivališta.

Formalni obrazovni sustav u Belgiji karakterizira podjela odgovornosti gdje zajednice (francuska, nizozemska i njemačka zajednica) imaju značajnu ovlast, osim za određene savezne poslove, uključujući::

- ❖ Određivanje početka i kraja obveznog obrazovanja
- ❖ Utvrđivanje minimalnih zahtjeva za diplome
- ❖ Reguliranje mirovine za obrazovne zaposlenike.

Svaka od ovih zajednica pruža obrazovanje na svom jeziku, osiguravajući jezičnu koherenciju. U ovom izvještaju fokusirat ćemo se na opći obrazovni sustav kao i na francusku i flamansku zajednicu.

Francuska zajednica	Flamanska zajednica
---------------------	---------------------

<p>Francuska zajednica Belgije nadzire razne sektore uključujući kulturna pitanja, upotrebu jezika, obrazovanje, djetinjstvo, mladež i istraživanje. Unutar Vlade francuske zajednice, četiri ministra su posebno fokusirana na brigu o djeci i obrazovanje. To uključuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Ministra za obrazovanje, odgovornog za sve razine obrazovanja počevši od predškolskog. ❖ Ministra za ranu djetinjstvo, među ostalim dužnostima. ❖ Ministra za visoko obrazovanje, medije i znanstvena istraživanja. ❖ Ministra za obrazovanje za socijalni napredak, mlade, prava žena i jednake mogućnosti.. <p>Dodatno, postoji peti ministar zadužen za upravljanje proračunom, javnom službom i administrativnim pojednostavljenjem za francusku zajednicu. U Vladi Valonske regije, poseban ministar upravlja obukom uz ostale odgovornosti.</p>	<p>U flamanskoj zajednici Belgije, Ministarstvo obrazovanja i obuke odgovorno je za sve faze obrazovanja i obuke počevši od predškolskog obrazovanja, dok je briga o djeci nadležnost flamanskog Ministarstva za dobrobit, javno zdravstvo i obitelj.</p>
---	---

Obvezno obrazovanje: Kako bi se osiguralo da svako dijete u Belgiji uživa svoje ustavno pravo na obrazovanje, uspostavljeno je obvezno školovanje. Djeca moraju pohađati školu od pete godine života do navršene 18. godine. Obvezno pohađanje je puno radno vrijeme do 15. godine života. Nakon toga, učenici imaju mogućnost pohađati školu na pola radnog vremena, kombinirajući strukovno obrazovanje s pola radnog vremena u strukturiranom programu učenja..

Osnovno obrazovanje: U Belgiji, predsekundarno obrazovanje obuhvaća predškolsko i osnovno obrazovanje. Predškolsko obrazovanje dostupno je djeci u dobi od 2,5 do 6 godina. Iako je sudjelovanje gotovo univerzalno, postaje obvezno s 5 godina. Obvezno školovanje je propisano za svu djecu od pete godine od školske godine 2020./2021. Predškolsko obrazovanje potiče holistički razvoj djece, njegujući njihov kognitivni, motorički i emocionalni rast. Osnovno obrazovanje namijenjeno je djeci u dobi od 6 do 12 godina i traje šest uzastopnih školskih godina. Nakon završetka osnovnog obrazovanja, djeca dobivaju potvrdu o postignuću.

Srednjoškolsko obrazovanje: U Belgiji, mladi od 12 do 18 godina trebaju pohađati srednje obrazovanje. Puno radno vrijeme srednjeg obrazovanja sastoji se od tri faze i različitih vrsta obrazovanja. Svaka faza ima dva razreda. U trećoj fazi strukovnog srednjeg obrazovanja uspješan završetak trećeg razreda je nužan za dobivanje diplome o višem srednjem obrazovanju. U prvoj fazi srednjeg obrazovanja nudi se zajednički kurikulum. Učenici biraju studijski smjer tek na početku druge faze. Od druge faze nadalje, nude se četiri različite vrste obrazovanja:

Francuska zajednica	Flamanska zajednica
<p>U francuskoj zajednici obrazovanje je kategorizirano u četiri različita oblika: opće, tehničko, umjetničko i strukovno, koje se dalje dijele na dva toka: prijelazni tok i kvalifikacijski tok.</p>	<p>U Flandriji učenici biraju svoj obrazovni put iz sljedećih opcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Opće srednje obrazovanje (GSE): Ovaj kurikulum naglašava široko opće obrazovanje, postavljajući temelje za daljnje akademske

<p>Prijelazni tok oprema učenike za visoko obrazovanje dok pruža mogućnosti za ulazak na tržište rada. Suprotno tome, kvalifikacijski tok priprema učenike za neposredni ulazak na tržište rada dok zadržava mogućnost daljnjeg akademskog usavršavanja. Opće obrazovanje prvenstveno se povezuje s prijelaznim tokom, dok je strukovno obrazovanje uglavnom povezano s kvalifikacijskim tokom. Tehničko i umjetničko obrazovanje može se prilagoditi ili prijelaznom ili kvalifikacijskom toku, nudeći fleksibilnost u akademskim i karijernim putanjama.</p> <p>Učenici biraju svoj obrazovni put među ovim opcijama, određujući tijek svojih studija u skladu s tim.</p>	<p>studije umjesto pripreme učenika za specifično zanimanje.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Tehničko srednje obrazovanje (TSE): TSE stavlja naglasak na opće i tehničko-teorijske predmete. Nakon završetka, učenici imaju mogućnost ući u zanimanje ili nastaviti svoje obrazovanje na višoj razini. Praktična obuka također je uključena u ovu vrstu obrazovanja. ❖ Srednje obrazovanje u umjetnosti: Ovaj program nudi kombinaciju širokog općeg obrazovanja i aktivnog angažmana u umjetničkoj praksi. Nakon završetka, učenici mogu odabrati karijeru u umjetnosti ili nastaviti svoje obrazovanje na višoj razini. ❖ Strukovno srednje obrazovanje (VSE): VSE je praktičan obrazovni pristup gdje učenici dobivaju opće obrazovanje dok se fokusiraju prvenstveno na stjecanje vještina za specifično zanimanje.
---	--

U Belgiji, diploma o višem srednjem obrazovanju omogućuje neograničen pristup visokom obrazovanju.

Obrazovanje za djecu s posebnim potrebama: Belgija također ima posebne potrebe (pred)osnovno i srednje obrazovanje, koje je organizirano za djecu koja trebaju privremenu ili trajnu specifičnu podršku zbog tjelesnog ili mentalnog invaliditeta, ozbiljnih ponašajnih ili emocionalnih problema ili ozbiljnih poteškoća u učenju..

Francuska zajednica	Flamanska zajednica
<p>U srpnju 2015. Parlament francuske zajednice donio je dodatne mjere za podršku integraciji učenika iz obrazovanja za posebne potrebe u redovno obrazovanje. Ako integracija u redovno obrazovanje nije izvediva, učenici se usmjeravaju na obrazovanje za posebne potrebe. Svaki učenik u osnovnom obrazovanju i prve dvije razine redovnog srednjeg obrazovanja ima pravo na četiri razdoblja podrške od strane osoblja za obrazovanje s posebnim potrebama za punu integraciju.</p>	<p>Dana 12. ožujka 2014. Flamanski parlament usvojio je parlamentarni zakon (M-decreet) za promicanje inkluzivnog obrazovanja. Ovaj zakon omogućuje učenicima sa specifičnim obrazovnim potrebama da u potpunosti sudjeluju u redovnim školama i učionicama pod jednakim uvjetima.</p>

Sustav naizmjeničnog učenja i rada: U Belgiji, kada učenik ima 15 ili 16 godina, može ući u sustav naizmjeničnog učenja i rada. Svi mladi u dijelom radnom vremenu su obvezni sudjelovati u učenju i radu najmanje 28 sati tjedno. Naizmjenično učenje i rad organizirano je u:

- ❖ Centru za obrazovanje na pola radnog vremena
- ❖ Centru za naukovanje.

Sustavi su organizirani odvojeno između francuske i flamanske zajednice.

Visoko obrazovanje: U Belgiji, visoko obrazovanje obuhvaća programe koji rezultiraju stjecanjem diplome prvostupnika, magistra i doktora. Također, više dualno strukovno obrazovanje dio je razine visokog obrazovanja.

Više dualno strukovno obrazovanje: organizirano je odvojeno od strane francuske i flamanske zajednice.

Prvostupnik: U Belgiji programi prvostupnika mogu biti ili profesionalno usmjereni, fokusirani na praktične vještine za neposredni ulazak na tržište rada, ili akademski usmjereni, naglašavajući široko akademsko znanje ili umjetničko obrazovanje, s ciljem pripreme studenata za daljnje studije na razini magistra ili zapošljavanje. Tipično, programi prvostupnika traju tri godine, ukupno 180 bodova.

Magistar: U Belgiji magistarski programi fokusiraju se na napredno znanstveno ili umjetničko znanje ili kompetencije koje su potrebne za samostalno bavljenje znanosti ili umjetnošću, ili za obavljanje profesionalne djelatnosti. Završavaju magistarskim radom najčešće nakon 2 godine trajanja (120 bodova).

Cjeloživotno učenje: u Belgiji sastoji se od dva područja:

- ❖ Obrazovanje na pola radnog vremena u umjetnosti - usmjereno na djecu, mlade i odrasle i može se pohađati dobrovoljno ili uz upisninu.
- ❖ Obrazovanje odraslih - nevezano uz početnu obrazovnu karijeru, a sudionici mogu dobiti priznatu diplomu, kvalifikaciju ili certifikat u obrazovanju odraslih.

Izvor:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/belgium-french-community/overview#:~:text=residing%20in%20Belgium.-Education%20is%20compulsory%20from%205%20until%2018.,institution%20with%20part%20Time%20employment.>

Strateški ciljevi nacionalnih politika

Belgijski obrazovni sustav ima za cilj pružiti visokokvalitetno obrazovanje dostupno svim učenicima, osiguravajući da razviju potrebne vještine i znanje za uspjeh u osobnom i profesionalnom životu. To uključuje:

- ❖ Osiguravanje pristupačnosti i uključivosti: Pružanje obrazovanja za svu djecu bez obzira na njihovu pozadinu, te integracija obrazovanja za posebne potrebe u redovno školovanje gdje god je moguće.
- ❖ Promicanje cjeloživotnog učenja: Poticanje kontinuiranog obrazovanja i profesionalnog razvoja kroz sustave kao što je naizmjenično učenje i rad.

- ❖ Podrška profesionalnom i akademskom razvoju: Pružanje različitih putova u srednjem i visokom obrazovanju kako bi se zadovoljili različiti interesi i karijerni ciljevi.

Belgijska obrazovna strategija i ključni ciljevi specifični su za svaku od zajednica::

Francuska zajednica	Flamanska zajednica
<p>Njena obrazovna strategija i ključni ciljevi usklađeni su s Deklaracijom o zajedničkoj politici (CPD) (2019-2024) u kojoj svaka mjera treba osnažiti sve, pridonijeti smanjenju nejednakosti i potaknuti sudjelovanje djece, mladih i obitelji, s posebnim naglaskom na najranjivije osobe. Francuska zajednica posvećena je pružanju izvrsnog obrazovanja i njegovanju kulture osnaživanja kako bi pripremila pojedince za budućnost, uključujući aspekte tržišta rada i klimatskih promjena. Obrazovanje ostaje glavni prioritet, s inicijativama poput Pakta za izvrsnost u podučavanju koje osiguravaju da učenici dobiju znanje potrebno za suočavanje s nadolazećim izazovima. Napori će se fokusirati na smanjenje ranog napuštanja škole i osnaživanje ugroženih mladih.</p> <p>"Childhood-Youth Plan 0-25." - a comprehensive plan with measures to improve school infrastructure, enhance digital learning, support educational and extracurricular activities, and reinforce resources in primary education. Moreover, the plan addresses various areas, including higher education, childhood, culture, media literacy, women's rights, youth support, legal services, sports, equal opportunities, and international relations. Through these initiatives, the French Community strives to support children and youth, ensuring their well-being and success in an evolving world.</p>	<p>Dana 2. listopada 2019. nova flamanska vlada započela je svoj petogodišnji mandat (2019-2024). Na početku svakog zakonodavnog mandata, ministar obrazovanja formulira ključne obrazovne ciljeve u političkom dokumentu predstavljenom flamanskom parlamentu. Dana 21. studenog 2019. flamanski parlament prihvatio je ministrov "Politički dokument o obrazovanju 2019-2024," koji opisuje strateške ciljeve:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Postići vrhunsko obrazovanje sa značajnim ishodima učenja za sve učenike. 2. Privući i zadržati vješte, predane učitelje podizanjem statusa profesije. 3. Osigurati da svako dijete pronađe svoje mjesto u obrazovanju i dobije potrebnu podršku. 4. Ulagati u okruženja za učenje s dovoljnim kapacitetom za sve učenike. 5. Održavati visoke standarde u visokom obrazovanju dok se smanjuje prekomjerna fleksibilnost.

Specifični ciljevi za osnovno obrazovanje:

Za osnovno obrazovanje, strateški ciljevi fokusiraju se na sveobuhvatan razvoj djeteta, osiguravajući da učenici dobiju široko obrazovanje koje ih priprema za srednje školovanje. To uključuje:

- ❖ Kognitivni razvoj: Izgradnja čvrstih temelja u osnovnim akademskim vještinama kao što su čitanje, pisanje i matematika.
- ❖ Motorički i afektivni razvoj: Poticanje tjelesne aktivnosti i emocionalne dobrobiti.

- ❖ Svestrano formiranje: Razvijanje društvenih, umjetničkih i znanstvenih vještina za poticanje sveobuhvatnog obrazovanja.

Francuska zajednica	Flamanska zajednica
<p>Osnovno obrazovanje usklađeno je s glavnim ciljevima postavljenima Dekretom o misijama (24. srpnja 1997.) i ključno je za postavljanje temelja za akademsko putovanje učenika. Ključni ciljevi uključuju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poticanje suradničkog i izražajnog razreda koji potiče spontanost i grupnu interakciju. - Kultiviranje znatiželje, vještina rješavanja problema i strasti za učenjem. - Promicanje osobnog rasta, samoafirmacije i društvenog sudjelovanja među učenicima različitih pozadina. - Stvaranje uključujućeg okruženja u kojem se svako dijete osjeća vrijedno, prepoznato i osnaženo za sudjelovanje u društvu. <p>Osnovno obrazovanje prioritizira osnovne vještine kao što su čitanje, matematika i rješavanje problema, osiguravajući da učenici ispune ciljeve obveznog obrazovanja kroz različite aktivnosti učenja. To je integralni dio Zajedničke jezgre, koja obuhvaća predškolsko do srednje obrazovanje, s ciljem opremanja učenika temeljnim znanjima, vještinama i kompetencijama za cjeloživotno učenje i građanstvo. Ovo uključuje poticanje kritičkog razmišljanja, promicanje uživanja u učenju i njegovanje različitih aspekata osobnosti i društvenog identiteta.</p> <p>Referentni vodiči služe kao temelj kurikuluma, precizno određujući što učenici trebaju naučiti kroz različite faze školovanja. Oni osiguravaju koherenciju i naprednost u učenju, oblikujući kasnije kurikulume i metode podučavanja. Ovi vodiči su ključni u definiranju očekivanja učenja i služe kao ugovor između škola i društva. Zajednička jezgra fokusira se na osam ključnih područja, uključujući jezik, matematiku, znanosti, humanističke znanosti, tjelesni odgoj, kreativnost i vještine učenja. Ova područja definiraju osnovno znanje i vještine koje učenici trebaju steći do kraja osnovnog obrazovanja, s ciljem pripreme za složeno, globalizirano društvo.</p>	<p>Škole moraju uspostaviti obrazovno okruženje usklađeno s njihovom pedagoškom vizijom, potičući kontinuirano učenje za učenike. Ovo okruženje treba biti prilagođeno razvojnim potrebama učenika, osiguravajući stalnu podršku i raznolike mogućnosti učenja. Osnovno obrazovanje ima zadatak obrazovati sve učenike, pružajući trajno vodstvo i proširujući usluge podrške što je više moguće.</p>

Strateški ciljevi obrazovanja u vezi s kurikulumom i nastavničkom profesijom

- ❖ **Razvoj kurikuluma:** Stvaranje fleksibilnih, uključivih i sveobuhvatnih kurikuluma koji zadovoljavaju raznolike potrebe i preferencije u učenju. Ovo uključuje opće, tehničke, umjetničke i strukovne obrazovne tokove u srednjem obrazovanju.

- ❖ Inovacija i relevantnost: Osiguravanje da su kurikulumi ažurirani s aktualnim znanjem i praksama, integrirajući tehnologiju i pripremajući učenike za moderno tržište rada.
- ❖ Kulturna i jezična koherencija: Pružanje obrazovanja na odgovarajućim jezicima zajednica i promicanje kulturne svijesti.

Nastavnička profesija

- ❖ Profesionalni razvoj: Pružanje kontinuiranih profesionalnih razvojnih prilika za nastavnike kako bi poboljšali svoje vještine i prilagodili se novim obrazovnim metodama i tehnologijama.
- ❖ Podrška i resursi: Pružanje odgovarajuće podrške i resursa nastavnicima, uključujući materijale, obuku i smjernice.
- ❖ Dobrobit nastavnika: Osiguravanje podržavajućeg radnog okruženja koje promiče dobrobit i profesionalno zadovoljstvo nastavnika.

Strateški ciljevi obrazovanja u vezi s građanskim obrazovanjem i volontiranjem

- ❖ Građansko obrazovanje: Promicanje građanske svijesti i odgovornosti među učenicima. Ovo uključuje podučavanje vrijednosti demokracije, ljudskih prava i socijalne pravde te poticanje aktivnog sudjelovanja u zajednici.
- ❖ Volontiranje: Poticaj učenicima da sudjeluju u volonterskim aktivnostima kao način doprinosa društvu i razvoja osjećaja društvene odgovornosti. Ovo se integrira u kurikulum kako bi se akademsko učenje dopunilo praktičnim angažmanom u zajednici.
- ❖ Socio-emocionalni razvoj: Podrška socio-emocionalnom razvoju učenika kako bi se poticala empatija, suradnja i osjećaj pripadnosti zajednici.

Izvor:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/belgium-french-community/overview#:~:text=residing%20in%20Belgium.-Education%20is%20compulsory%20from%205%20until%2018..institution%20with%20part%2Dtime%20employment.>

Obrazovni prioriteti

Tijekom predsjedanja Vijećem Europske unije od siječnja do lipnja 2024., Belgija će se usredotočiti na četiri ključna prioriteta u obrazovanju:

- ❖ mobilnost
- ❖ digitalno obrazovanje
- ❖ politika temeljena na dokazima
- ❖ promicanje cjeloživotnog učenja.

Napori će se usmjeriti na poboljšanje mobilnosti za učenike i nastavnike, ažuriranje EU okvira za mobilnost učenja, poboljšanje digitalnih vještina i privatnosti u obrazovanju te naglašavanje važnosti cjeloživotnog učenja kroz konferencije i rasprave o vrednovanju prethodnog učenja, akreditaciji i fleksibilnim putevima.

Izvor: <http://www.eun.org/news/detail?articleId=11090988>

Ključni akteri u obrazovnom sustavu:

Država: Obrazovanje u Belgiji uglavnom upravljaju tri jezične zajednice: flamanska, francuska i njemačka. Uloga savezne vlade ograničena je na specifična područja kao što je određivanje početka i kraja obveznog obrazovanja.

Zajednice: Belgija ima tri jezične zajednice, svaka sa svojim obrazovnim sustavom. Svaka zajednica odgovorna je za organizaciju, financiranje i regulaciju svog obrazovnog sustava, uključujući razvoj kurikuluma i upravljanje nastavnicima:

Flamanska zajednica: Upravlja obrazovanjem u Flandriji i flamanskim institucijama u Bruxellesu.

Francuska zajednica: Nadzire obrazovanje u Valoniji i francuskim institucijama u Bruxellesu.

Njemačka jezična zajednica: Odgovorna za obrazovanje u njemačkom govornom području.

Nevladine organizacije i organizacije civilnog društva (CSO): Igraju ključne uloge u promicanju pravednog obrazovanja, podršci marginaliziranim grupama i razvoju izvanškolskih programa koji nadopunjuju formalno obrazovanje.

Agencije za međunarodnu suradnju: Agencije kao što su OECD i Europska unija utječu na belgijsko obrazovanje kroz komparativne studije, preporuke politika i financiranje obrazovnih projekata. Njihova izvješća i evaluacije često oblikuju nacionalne i zajedničke obrazovne politike.

Poslovni sektor: Uključenost poslovnog sektora u obrazovanje prvenstveno se vrti oko strukovnog osposobljavanja i partnerstava sa školama i sveučilištima kako bi se obrazovni ishodi uskladili s potrebama tržišta rada. Tvrtke također ulažu u STEM inicijative za poticanje razvoja vještina koje zadovoljavaju zahtjeve industrije.

Sveučilišta i istraživački centri: Ove institucije su ključne za visoko obrazovanje i istraživanje. One doprinose obrazovnoj politici kroz istraživanje, obuku nastavnika i razvoj novih obrazovnih metodologija. Također surađuju s međunarodnim istraživačkim mrežama i sudjeluju u raznim EU obrazovnim programima.

Obrazovne mreže:

Francuska zajednica	Flamanska zajednica
<p><u>U francuskoj zajednici postoje tri obrazovne mreže</u></p> <ul style="list-style-type: none">- <u>Javno obrazovanje</u> jest službeno obrazovanje koje organizira francuska zajednica. Podliježe poštivanju filozofskih i religijskih pogleda svih roditelja.- Javno obrazovanje uz potporu vlade vode općinske ili pokrajinske vlasti.	<p>U Flandriji postoje tri obrazovne mreže:</p> <ul style="list-style-type: none">- GO! Obrazovanje: Službeno obrazovanje koje organizira flamanska zajednica. Ustav propisuje obvezu neutralnosti za GO! obrazovanje.- Javno obrazovanje uz potporu vlade: Obuhvaća

- Privatno obrazovanje uz potporu vlade organizirano je od strane privatne osobe ili organizacije. Mreža se prvenstveno sastoji od katoličkih škola. Osim konfesionalnih škola, uključuje i škole koje nisu povezane s religijom, npr. alternativne škole (na temelju ideja Freineta, Montessorija ili Steinera) koje primjenjuju specifične metode podučavanja.

škole koje vode općinske ili pokrajinske vlasti.

- Privatno obrazovanje uz potporu vlade: Organizirano je od strane privatne osobe ili organizacije. Mreža se prvenstveno sastoji od katoličkih škola. Osim konfesionalnih škola, uključuje i škole koje nisu povezane s religijom, npr. alternativne škole (na temelju ideja Freineta, Montessorija ili Steinera) koje primjenjuju specifične metode podučavanja.

Izvori:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/belgium-french-community/overview#:~:text=residing%20in%20Belgium.-,Education%20is%20compulsory%20from%205%20until%2018.,institution%20with%20part%2Dtime%20employment.>

<https://gpseducation.oecd.org/CountryReports?primaryCountry=BEL>

<https://www.oecd-ilibrary.org/sites/d93ed6c1-en/index.html?itemId=/content/component/d93ed6c1-en>

<https://www.expatica.com/be/education/children-education/education-in-belgium-100088/>

Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti

Tema društveno korisnog učenja najviše je prisutna u srednjem i visokom obrazovanju, dok je u osnovnom obrazovanju manje zastupljena, iako se i tamo nudi. U Belgiji postoje različite inicijative koje promiču društveno korisno učenje i socio-obrazovne prakse specifično u osnovnom obrazovanju. Evo nekoliko značajnih programa:

- ❖ KU integrirao je društveno korisno učenje u svoj obrazovni okvir. Iako je prvenstveno usmjeren na visoko obrazovanje, ovaj model je inspirirao slične pristupe u osnovnom obrazovanju, potičući učenike da se bave problemima zajednice i primjenjuju svoje učenje u stvarnim kontekstima. Website: <https://www.kuleuven.be/english>
- ❖ Flamansko Ministarstvo obrazovanja podržava različite inicijative koje integriraju socio-obrazovne prakse u kurikulum. Ove inicijative fokusiraju se na poticanje građanskog angažmana, ekološke svijesti i društvene odgovornosti među učenicima osnovnih škola. Na primjer, škole često sudjeluju u projektima poput školskih vrtova, čišćenja zajednica i društveno korisnih aktivnosti koje promiču ove vrijednosti. Website: <https://onderwijs.vlaanderen.be/>
- ❖ Škola bez rasizma (School Zonder Racisme) je nacionalna inicijativa usmjerena na promicanje raznolikosti i borbu protiv rasizma u školama. Pruža resurse i podršku školama za implementaciju antirasističkih obrazovnih praksi i uključivanje učenika u aktivnosti koje potiču inkluzivnost. Njihove aktivnosti uključuju radionice, kampanje podizanja svijesti i suradničke projekte s lokalnim zajednicama kako bi se promicalo razumijevanje i poštovanje među učenicima. Website: <https://www.schoolzonderracisme.be/>

- ❖ Mnoge osnovne škole u Belgiji neovisno razvijaju socio-obrazovne projekte prilagođene svojim lokalnim zajednicama. Ovi projekti često uključuju partnerstva s lokalnim organizacijama, roditeljima i vođama zajednice. Primjeri uključuju: ekološke projekte (npr. programi reciklaže, školski vrtovi), socijalne projekte (npr. posjete lokalnim centrima za starije osobe, dani društvenih usluga) i kulturne projekte (npr. multikulturalni sajmovi, programi razmjene jezika).
- ❖ Montgomery International School u Bruxellesu nudi sveobuhvatan International Baccalaureate (IB) kurikulum, uključujući Primary Years Programme (PYP). Ovaj kurikulum naglašava istraživačko učenje i kritičko razmišljanje, usklađujući se s načelima društveno korisnog učenja potičući učenike da se bave stvarnim problemima i projektima u zajednici.

Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju

Ne postoje službene informacije, ali sljedeći argumenti mogli bi funkcionirati kao argumenti za i protiv.

Zašto bi društveno korisno učenje moglo biti prikladna praksa u Belgiji:

- ❖ Belgijski obrazovni sustav naglašava holistički razvoj, uključujući socijalne i građanske kompetencije uz akademske vještine. Društveno korisno učenje dobro se uklapa u ovaj okvir promičući osobni rast, društvenu odgovornost i angažman zajednice među učenicima osnovnih škola.
- ❖ Neke lokalne belgijske škole već se bave socio-obrazovnim praksama. Na primjer, projekti uključujući očuvanje okoliša ili društvene usluge su uobičajeni i mogu se proširiti u strukturiranije programe društveno korisnog učenja.
- ❖ Belgijski obrazovni okvir već je pogodan za inovativne metode poučavanja.
- ❖ Belgijski multikulturalni i višejezični kontekst nudi bogato okruženje za društveno korisno učenje. Ova raznolikost može se iskoristiti za stvaranje smislenih projekata društveno korisnog rada koji promiču kulturno razumijevanje i društvenu koheziju.
- ❖ Belgija već provodi nekoliko socio-obrazovnih praksi koje naglašavaju razvoj osobnih i socijalnih vještina. Programi usmjereni na ugrožene učenike i smanjenje stope napuštanja škole pružaju temelj na kojem se može graditi društveno korisno učenje.

Izazovi za implementaciju društveno korisnog učenja u Belgiji:

- ❖ Integracija društveno korisnog učenja u postojeći kurikulum može biti izazovna. Nastavnici će možda trebati dodatnu obuku kako bi učinkovito integrirali projekte društveno korisnog rada u svoje metode poučavanja. Osiguravanje da aktivnosti društveno korisnog učenja budu usklađene s akademskim ciljevima i standardima zahtijeva pažljivo planiranje i koordinaciju.
- ❖ Učinkoviti projekti društveno korisnog učenja mogli bi zahtijevati značajne resurse, uključujući vrijeme, financijska sredstva i partnerstva u zajednici. Škole, posebno one u

slabije opremljenim područjima, mogle bi imati poteškoće s alokacijom potrebnih resursa bez dodatne podrške.

- ❖ Uspješno društveno korisno učenje ovisi o snažnim partnerstvima između škola i zajednice. Uspostavljanje i održavanje ovih odnosa može biti izazovno, osobito u područjima gdje su resursi zajednice ograničeni ili gdje nedostaje svijesti o prednostima takve suradnje.

Društveno korisno učenje ima značajan potencijal za osnovne škole u Belgiji zbog svoje usklađenosti s obrazovnim ciljevima zemlje usmjerenim na holistički razvoj i inkluzivno obrazovanje. Postojeće strukture podrške iz EU programa i lokalnih inicijativa dodatno podupiru njegovu izvedivost. Međutim, uspješna implementacija zahtijevat će rješavanje izazova vezanih uz integraciju kurikuluma, alokaciju resursa, obuku nastavnika i uključivanje zajednice. S pažljivim planiranjem i odgovarajućom podrškom, društveno korisno učenje može značajno obogatiti obrazovno iskustvo učenika osnovnih škola u Belgiji, potičući njihov rast kao aktivnih, angažiranih građana.

Izvor: <https://education.stateuniversity.com/pages/156/Belgium-TEACHING-PROFESSION.html>

4.2. Bosna i Hercegovina

Ustroj obrazovnog sustava

Bosna i Hercegovina (BiH) sastoji se od dva entiteta (Republika Srpska i Federacija BiH) i Brčko distrikta BiH.

Obrazovni sektor u Bosni i Hercegovini odražava ustav države. Definiran je [BiH Constitution](#), ustavima entiteta, kantona i Statutom Brčko distrikta BiH, koji reguliraju pravne nadležnosti u obrazovanju.

U skladu s tim, u BiH postoji dvanaest odgovornih obrazovnih institucija:

- ❖ [Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske](#)
- ❖ Deset kantonalnih ministarstava obrazovanja u Federaciji BiH
- ❖ [Odjeljenje za obrazovanje u Vladi Brčko Distrikta BiH](#)

Republika Srpska ima centraliziranu vladu i jedno ministarstvo obrazovanja. Federacija BiH ima decentraliziranu vladu i sastoji se od deset kantona gdje svaki kanton ima svoje ministarstvo obrazovanja. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke ima samo koordinativnu ulogu. Brčko distrikt BiH ima vladu s odjeljenjima, a jedno od tih odjeljenja je Odjeljenje za obrazovanje.

Također postoje dva druga ministarstva s koordinativnom ulogom:

- ❖ [Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke](#) koordinira, između ostalog, aktivnosti unutar Federacije BiH, između deset kantona.
- ❖ Na državnoj razini postoji [Ministarstvo civilnih poslova BiH](#) (MoCa), osnovano s ulogom koordinacije aktivnosti unutar svih obrazovnih institucija u BiH. U skladu sa zakonom,

MoCA je odgovorno za obavljanje aktivnosti i zadataka u nadležnosti BiH vezanih uz definiranje osnovnih principa koordinacije aktivnosti, harmonizaciju planova tijela entiteta i definiranje strategije na međunarodnoj razini, uključujući, između ostalog, obrazovanje.

Na državnoj razini također postoje:

- [Agencija za razvoj visokog obrazovanja i obezbjeđenje kvaliteta](#)
- [Centar za informisanje i priznavanje kvalifikacija iz oblasti visokog obrazovanja](#)
- [Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje.](#)

Tijela za koordinaciju obrazovnog sektora također su formirana, uključujući Konferenciju ministara obrazovanja u BiH i Vijeće za opće obrazovanje u BiH.

Osnovana je i Konferencija rektora Bosne i Hercegovine koja definira i predstavlja zajedničke interese sveučilišta u Bosni i Hercegovini, surađuje s obrazovnim institucijama u Bosni i Hercegovini i djeluje kao savjetodavno tijelo za provedbu reforme visokog obrazovanja.

U BiH postoje tri konstitutivna naroda i tri službena jezika: bosanski, hrvatski i srpski. Ti se jezici uče u školama kao materinski jezik.

Strateški ciljevi nacionalnih politika

Institucionalna slika obrazovnog sektora u Bosni i Hercegovini odražava državnu regulativu, definiranu Ustavom Bosne i Hercegovine, entitetskim i kantonalnim ustavima te Statutom Brčko distrikta BiH, na temelju kojih su definirane nadležnosti u oblasti obrazovanja. U skladu s tim, nadležna obrazovna tijela u Bosni i Hercegovini imaju vlastite zakone i strategije, kao i druge podzakonske akte koji definiraju principe i standarde svih razina obrazovanja.

U oblasti obrazovanja, Ministarstvo civilnih poslova BiH u okviru svoje nadležnosti u suradnji s nadležnim obrazovnim i drugim tijelima razvija i usvaja niz strategija koje definiraju različite razine obrazovanja. Trenutno važeći strateški dokumenti na razini BiH su:

❖ **Smjernice za poboljšanje online nastave i kombinirane nastave za obrazovne sustave u Bosni i Hercegovini u kontekstu kvalitetnog (i) inkluzivnog obrazovanja**

Izvanredna situacija uzrokovana pandemijom COVID-19 značajno je utjecala na provedbu obrazovnog procesa. Prijelaz s tradicionalnog modela nastave u učionici na nastavu u virtualnom okruženju donio je brojne izazove s kojima su se morale suočiti sve zainteresirane strane obrazovnog procesa: učenici/studenti, nastavnici, roditelji, pa čak i kreatori obrazovnih politika i nadležna tijela u oblasti obrazovanja.

U kontekstu Bosne i Hercegovine, sam proces izmjene zakonodavnog okvira, tj. podzakonskih akata, koji bi osigurali mogućnost izvođenja nastave putem interneta, dok se još uvijek govori o kvaliteti obrazovnog rada, bio je složen i nosi razlike na razini administrativnih jedinica. Pregled promjena u podzakonskim aktima na razini administrativnih jedinica dostupan je u studiji Pregled kvalitete nastave na daljinu i kombiniranog učenja u osnovnom i srednjem obrazovanju (UNICEF, 2021a) i studiji Pregled kvalitete učenja na daljinu u visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini tijekom

pandemije COVID-19 (UNESCO, 2021). Studije navode da su nadležna obrazovna tijela omogućila brzo uspostavljanje nastave kada je riječ o pravno-administrativnom aspektu i da je većina prepreka uklonjena pravodobno zahvaljujući brzim intervencijama nadležnih obrazovnih tijela i vlada kako bi se osigurala kontinuitet obrazovanja.

- ❖ **Poboljšanje kvalitete i relevantnosti strukovnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini u svjetlu Riječkih zaključaka (za razdoblje 2021-2030)** Ulaganjem u strukovno obrazovanje i obuku na svim razinama vlasti, vlasti u Bosni i Hercegovini razvijat će visokokvalitetno i dostupno inicijalno obrazovanje koje će učenici, njihovi roditelji i društvo u cjelini prepoznati kao atraktivno. Strukovno obrazovanje i obuka trebaju osigurati priznate i visokokvalitetne kvalifikacije te ključne i specifične tehničke kompetencije priznate na tržištu rada koje osiguravaju napredak i ekonomski rast. Kako bi se postigao ovaj cilj, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine pokrenulo je aktivnosti vezane za izradu dokumenta "Poboljšanje kvalitete i relevantnosti strukovnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini - u svjetlu Riječkih zaključaka - za razdoblje 2021-2030".
- ❖ **Prioriteti u integraciji poduzetničkog učenja i ključnih poduzetničkih kompetencija u obrazovne sustave u BiH (2021-2030)** Cilj ovog dokumenta je uskladiti prioritete i sljedeće korake u razvoju poduzetničkog učenja i poduzetničkih kompetencija u skladu s relevantnim ključnim EU politikama definiranim u Europskom okviru za poduzetničke kompetencije. Aktivnosti na izradi dokumenta realizirane su uz sudjelovanje kreatora obrazovnih politika i obrazovnih stručnjaka - predstavnika nadležnih ministarstava, pedagoških instituta, obrazovnih ustanova i nastavnika.
- ❖ **Platforma za razvoj predškolskog obrazovanja u BiH za razdoblje 2017-2022** was adopted - Ministarstvo civilnih poslova BiH, u suradnji s nadležnim obrazovnim tijelima u BiH, u razdoblju 2015.-2016., uz podršku UNICEF-a u BiH, intenzivno je radilo na dokumentu Platforma za razvoj predškolskog obrazovanja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2017-2022, koji je finaliziran u travnju 2016. Dana 4. prosinca 2017., Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je Platformu za razvoj predškolskog obrazovanja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2017-2022.
- ❖ **Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini**, Osnovni dokument procesa izgradnje i uspostavljanja kvalifikacijskog okvira na temelju Europskog kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje predstavlja okvir za djelovanje za sve institucije i pojedince koji su, u skladu sa svojom nadležnošću, uključeni u proces pripreme kvalifikacijskog okvira. Polazne točke navedene u ovom dokumentu također su smjernice za usklađivanje propisa koji reguliraju područja osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, tj. cjeloživotnog učenja, kao i bolje povezivanje promjena i potreba tržišta rada s obrazovnim programima u Bosni i Hercegovini.
- ❖ **Akcijski plan za pripremu i provedbu kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020** Akcijski plan za sve glavne aktivnosti za razvoj i provedbu kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini za sve institucije i pojedince koji su, u skladu sa svojim nadležnostima, uključeni u izradu i provedbu kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini. Kvalifikacijski okvir je instrument neophodan za osiguranje jednake upotrebe

i primjene standarda: obrazovanja i zanimanja, ishoda učenja, kvalifikacija, kompetencija i certificiranja obrazovnih pružatelja.

- ❖ **Principi i standardi u obrazovanju odraslih u Bosni i Hercegovini (2014)** Predstavljaju pravnu osnovu za rad obrazovnih i drugih tijela - odgovornih tijela, institucija, organizacija i pojedinaca na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini kao okvir za pokretanje, provedbu i koordinaciju njihovih aktivnosti u oblasti obrazovanja odraslih, u skladu s utvrđenom nadležnošću. Principi i standardi obrazovanja odraslih utvrđuju zajedničke principe i standarde koji se temelje, razvijaju, provode i koordiniraju politike i zakonodavstvo vezano za obrazovanje odraslih diljem Bosne i Hercegovine, prate, procjenjuju i razmatraju stanje u ovom području, te pregovaraju, predlažu i poduzimaju mjere za njegovo poboljšanje. Osnovni principi i standardi definiraju Principi i standardi obrazovanja odraslih, prate međunarodne i europske principe i standarde u oblasti obrazovanja odraslih, te poštuju specifičnosti ekonomskog, socijalnog i kulturnog konteksta u Bosni i Hercegovini.
- ❖ **Strateška platforma za razvoj obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020**, Predstavlja pravni okvir i osnovu za rad i suradnju nadležnih tijela, institucija, organizacija i pojedinaca na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini u oblasti usvajanja i pune provedbe neophodnih strateških i/ili drugih razvojnih dokumenata i obrazovanja odraslih. Strateška platforma identificira globalne smjerove obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2014-2020. kao zajedničku platformu za razvoj modernih politika obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini, temeljenu na konceptu cjeloživotnog učenja. Strateška platforma uspostavlja osnovu za sustavni međusektorski pristup strateškom planiranju razvoja obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini i pokreće neophodne reformske procese u ovom području koji bi trebali doprinijeti većoj konkurentnosti na tržištu znanja i rada, povećanoj mobilnosti i profesionalnoj fleksibilnosti pojedinca te socio-ekonomskoj revitalizaciji.
- ❖ **Plan za provedbu EU Direktive o reguliranim profesijama 2005/36EC i 2013/55EU** Pripremljen je na temelju prethodno pripremljene analize jaza u kojoj je provedena analiza zakonodavstva u Bosni i Hercegovini u odnosu na zahtjeve Direktive 2005/36/EC Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije o reguliranim profesijama i izmjenama Direktive 2013/55/EU. Provedba preporuka iz Plana za provedbu povećava razinu usklađenosti relevantnog domaćeg zakonodavstva s EU Direktivom, što je svakako odgovornost Bosne i Hercegovine na njenom putu ka članstvu u EU.
- ❖ **Prioriteti za razvoj visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2016-2026** Glavne mjere i aktivnosti koje je potrebno provesti u Bosni i Hercegovini kako bi se ojačao razvoj visokog obrazovanja s jedne strane, i s druge strane, postigla puna uključenost u Europski prostor visokog obrazovanja. Prioriteti za razvoj visokog obrazovanja grupirani su u sedam ključnih područja: dobro upravljanje i menadžment, resursi; integracija tržišta rada i visokog obrazovanja; standardi kvalifikacija, iskustvo studenata, internacionalizacija i statistika.

Aktivnosti provedene u okviru Bolonjskog procesa za reformu visokog obrazovanja nadzire i provodi tijelo pod nazivom Bolonjska grupa za praćenje (BFUG). Grupa je odgovorna za pripremu

svih dokumenata za dvogodišnju Konferenciju ministara nadležnih za visoko obrazovanje u Europskom prostoru visokog obrazovanja, koju čine predstavnici - stručnjaci svake od zemalja članica Bolonjskog procesa. Grupa služi Bolonjskom tajništvu, a zemlja domaćin tajništva rotira se svake dvije godine.

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje razvila je Zajednički osnovni kurikulum za građansko obrazovanje koji definira ishode učenja kao osnovu za poboljšanje postojećih kurikuluma u BiH.

Nadležna ministarstva za administraciju i upravljanje Zakonima o volontiranju u Bosni i Hercegovini su: [Ministarstvo pravde FBiH](#) i [Ministarstvo porodice, omladine i sporta RS](#).

Ne postoje nacionalne ili regionalne vlasti odgovorne za volontiranje, a većinu volonterskih aktivnosti administriraju i upravljaju omladinske nevladine organizacije i organizacije civilnog društva (OCD).

Obrazovni prioriteti

Reformski procesi u Bosni i Hercegovini provode se u suradnji sa svih 14 nadležnih obrazovnih institucija. Ministarstvo civilnih poslova BiH, uključujući Sektor za obrazovanje, koordinira ove aktivnosti. Nadležna obrazovna tijela imaju potpunu autonomiju u reguliranju svog obrazovnog sustava. Koordinacija aktivnosti s državne razine pruža podršku svim akterima u poboljšanju ovih procesa.

Cilj reformskih procesa je poboljšanje kvalitete obrazovanja, podrška jednakosti i pristupu obrazovanju kroz unapređenje inkluzivne nastave, podršku nastavnom i drugom osoblju, poboljšanje prijelaza između različitih razina obrazovanja i lakši pristup tržištu rada..

Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti

[Međunarodna udruga "Interaktivne otvorene škole" \(Interactive Open Schools\)](#) od svog osnutka podržava škole, nastavnike i druge dionike u njihovim naporima da transformiraju obrazovni proces u učinkovito okruženje za učenje i poučavanje s djecom u središtu aktivnosti. Organizacija je započela rad 2004. godine iz želje nastavnika iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije, a prvi koraci bili su usmjereni na interkulturalnost i koheziju među nastavnicima iz tri zemlje. Njihov primarni fokus je na procesu podučavanja i učenja unutar škole i kako ovaj proces može biti iskustven, angažiran za djecu (učenike) i imati utjecaj na njihov holistički razvoj. Organizacija nudi različite obuke za nastavnike, školske uprave, roditeljsku zajednicu unutar škole i lokalnu zajednicu (u partnerstvu sa školom) širom Bosne i Hercegovine i šire. Također nude umrežavanje, konzultacije i drugu podršku školama. U suštini, promiču vrijednosti participativne demokracije, inkluzije, raznolikosti i kreativnosti, a pristupi i metode podučavanja koje nude odražavaju te vrijednosti. Na primjer, nude obuku o kooperativnom učenju, učenju temeljeno na projektima i društveno korisnom učenju – metode koje podržavaju visoku participaciju/angažman, sukreaciju i povezivanje. Pedagogija društveno korisnog učenja nudi duboka i utjecajna iskustva učenja za učenike, nastavnike i zajednicu te je promiču i aktivno šire u Bosni i Hercegovini od 2009. godine. Preko 100 škola i 1000 nastavnika sudjelovalo je u njihovom programu "Društveno korisno učenje – učenje kroz angažman". Kontakt: muios@ioskole.net ili cee.sl.award@oiskole.net.

Popis literature:

<https://epale.ec.europa.eu/en/nss/national-support-services-bosnia-and-herzegovina>

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/bosnia-and-herzegovina/overview>

4.3 Hrvatska

Ustroj obrazovnog sustava

Hrvatski obrazovni sustav sastoji se od ranog i predškolskog odgoja, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, kao i obrazovanja odraslih, kako bi se omogućio optimalan razvoj potencijala svakog učenika, s ciljem osobnog razvoja, ulaska na tržište rada i spremnosti za cjeloživotno učenje. Obrazovanje u Hrvatskoj je dostupno svima pod jednakim uvjetima na temelju sposobnosti, a obvezno obrazovanje je besplatno. Privatne škole i sveučilišta mogu se osnivati prema relevantnom pravnom okviru, a sveučilištima je zajamčena autonomija, što im omogućuje samostalno odlučivanje o svojoj strukturi, organizaciji i djelovanju.

Obrazovni sustav u Hrvatskoj regulira Ministarstvo znanosti i obrazovanja. U sektorima ranog i predškolskog odgoja, osnovnog i srednjeg obrazovanja, Ministarstvo se bavi razvojem sustava, nacionalnim kurikulumom, normama i standardima, standardima učenika, inspekcijskom kontrolom, osnivanjem i nadzorom institucija, kao i osiguravanjem financijskih i materijalnih uvjeta za rad i osposobljavanje učenika za stjecanje tehničkog znanja i vještina. U visokom obrazovanju, Ministarstvo nadgleda razvoj visokog obrazovanja, provedbu nacionalnih strategija i programa te praćenje i osiguravanje financijskih i materijalnih uvjeta za visokoobrazovne ustanove.

U Hrvatskoj je obrazovanje primarno centralizirani sustav kojim upravlja Ministarstvo znanosti i obrazovanja te nacionalne agencije, iako postoje decentralizirane funkcije koje obavljaju osnivači predškolskih, osnovnih i srednjih obrazovnih ustanova.

Uz Ministarstvo, druge institucije uključene u provedbu obrazovnih politika, praćenje, evaluaciju, razvoj sustava i razvoj programa u različitim aspektima hrvatskog obrazovnog sustava uključuju Agenciju za odgoj i obrazovanje (AZOO), Agenciju za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO), Agenciju za znanost i visoko obrazovanje (AZVO), Agenciju za mobilnost i programe EU (AMPEU), Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (NCVVO) i Hrvatsku akademsku i istraživačku mrežu (CARNET).

Pregled obrazovne strukture

Obrazovni sustav u Hrvatskoj obuhvaća nekoliko razina: rano i predškolsko obrazovanje, osnovno obrazovanje, srednje obrazovanje, visoko obrazovanje i obrazovanje odraslih. Njegov cilj je pružiti obrazovne usluge koje omogućuju svakom učeniku da optimalno razvije svoje potencijale, podržavajući osobni razvoj, spremnost za tržište rada i cjeloživotno učenje.

Rano i predškolsko obrazovanje

Rano i predškolsko obrazovanje u Hrvatskoj je decentralizirano, s temeljnim pravima prenesenim na lokalne i regionalne vlasti. Ova razina obrazovanja nije obvezna, osim predškolskog programa namijenjenog djeci prije polaska u osnovnu školu. Predškolski program je besplatan i obvezan, a traje jednu pedagošku godinu. Sustav je podijeljen u tri obrazovna ciklusa:

- ❖ Od šest mjeseci do jedne godine života
- ❖ Od jedne do tri godine života
- ❖ Od tri godine do polaska u osnovnu školu.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovno obrazovanje u Hrvatskoj je jedinstven i obvezan sustav koji traje osam godina, počinje sa šest ili sedam godina i završava sa 14 ili 15 godina. Iznimke se čine za učenike s razvojnim poteškoćama, omogućujući obrazovanje do 21. godine. Osnovno obrazovanje može biti javno ili privatno, nudi redovne i posebne programe, uključujući one za djecu s poteškoćama, alternativne kurikulume (kao što su Waldorf ili Montessori) i obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina.

Umjetničko obrazovanje, koje uključuje glazbu i ples, provodi se uz redovne programe. Dodatni obrazovni rad organizira se kao produženi boravak za učenike prvog i drugog razreda, a u nekim školama i za treći razred. Osnovno obrazovanje pruža opće obrazovanje i priprema učenike za srednje obrazovanje, s upisom u srednje škole na temelju prosječnih završnih ocjena i ponekad dodatnih prijemnih ispita.

Srednjoškolsko obrazovanje

Srednje obrazovanje, koje pružaju srednje škole ili druge javne ustanove, osposobljava učenike s potrebnim znanjima i vještinama za zapošljavanje ili daljnje obrazovanje. Srednje škole uključuju gimnazije, umjetničke škole i strukovne škole. Gimnazije i umjetničke škole obično imaju četverogodišnje programe, dok strukovne škole mogu ponuditi programe u trajanju od jedne do pet godina, ovisno o području studija. Srednje obrazovanje nije obvezno, ali ga pohađa većina djece, počevši od 14 ili 15 godina.

Umjetničke srednje škole također imaju četverogodišnje programe, nudeći kompetencije za zapošljavanje ili daljnje obrazovanje. Strukovno obrazovanje omogućuje ulazak na tržište rada ili daljnje obrazovanje pod određenim uvjetima. Horizontalna mobilnost, mogućnost prelaska između sličnih srednjoškolskih programa, moguća je kroz obrazovanje odraslih.

Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje regulira Ministarstvo znanosti i obrazovanja, koje je odgovorno za razvoj, strateško planiranje, financijske uvjete i osiguranje kvalitete putem Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO). Visokoobrazovne ustanove, koje mogu biti javne ili privatne, uključuju sveučilišta, fakultete, umjetničke akademije i veleučilišta. Javna sveučilišta osniva Republika Hrvatska, dok privatne ustanove osnivaju pojedinci ili pravne osobe.

Sveučilišta mogu ponuditi i sveučilišne i stručne studijske programe, dok veleučilišta nude samo stručne programe. Visoko obrazovanje osigurava jednak pristup svim kandidatima, a procesi upisa objavljuju se online.

Obrazovanje odraslih

Obrazovanje odraslih uključuje programe osnovnog i srednjeg obrazovanja koje odobrava Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Ovi programi su ekvivalentni redovnim obrazovnim programima, ali su prilagođeni za odrasle. Formalni programi obrazovanja odraslih moraju biti verificirani od strane Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i Ministarstva znanosti i obrazovanja. Sustav je u potpunosti usklađen s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom od donošenja Zakona o obrazovanju odraslih 2021. godine, uvodeći formalne programe za stjecanje mikro-kvalifikacija i priznavanje prethodnog neformalnog i informalnog učenja.

Posebno obrazovanje

Posebno obrazovanje za učenike s poteškoćama u učenju integrirano je u redovne škole, s punom ili djelomičnom integracijom ovisno o vrsti i stupnju poteškoće. Obrazovanje se može provoditi kroz redovne, individualizirane ili posebne programe, a u iznimnim slučajevima u posebnim obrazovnim ustanovama.

Nastavnička profesija

Nastavnička profesija u Hrvatskoj regulirana je obrazovnim i kompetencijskim zahtjevima specifičnim za svaku ulogu unutar obrazovnog sustava. Učitelji razredne nastave moraju završiti sveučilišni integrirani preddiplomski i diplomski program za učitelje, sveučilišni diplomski program za učitelje ili četverogodišnji stručni program za učitelje s 240 ECTS bodova. Predmetni nastavnici u osnovnim školama moraju završiti sveučilišni diplomski program, integrirani preddiplomski i diplomski program iz relevantnog predmeta ili relevantni stručni diplomski program i steći najmanje 55 ECTS bodova u pedagoškom obrazovanju. Strukovni nastavnici u srednjim školama moraju završiti sveučilišni diplomski program ili relevantni stručni diplomski program i imati potrebne pedagoške kompetencije. Pomoćnici u nastavi moraju imati odgovarajuću srednju stručnu kvalifikaciju i pedagoške kompetencije. Stručni suradnici i odgajatelji moraju završiti sveučilišni diplomski program i imati pedagoške kompetencije.

Novi nastavnici zapošljavaju se kao pripravnici na godinu dana, tijekom koje moraju položiti državni ispit kako bi stekli licencu za podučavanje. Nastavnici i školsko osoblje dužni su kontinuirano razvijati svoje vještine putem odobrenih programa iz pedagogije, didaktike, obrazovne psihologije i srodnih područja. Licenca za rad, koja vrijedi pet godina, potrebna je za nastavnike, odgajatelje, stručne suradnike i ravnatelje, a izdaje je Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Proces obnove često uključuje dokazivanje stalnog profesionalnog razvoja i kontinuirane kompetencije u njihovom nastavnom području.

Kontinuirani profesionalni razvoj obavezan je za sve nastavnike. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, zajedno s Agencijom za odgoj i obrazovanje, pruža razne programe i radionice kako bi pomogli nastavnicima da ostanu u toku s najnovijim obrazovnim metodologijama i praksama. Posebni programi obuke dostupni su nastavnicima za daljnju specijalizaciju u područjima kao što su inkluzivno obrazovanje, IKT u obrazovanju i nove pedagoške strategije.

Škole i nastavnici redovito se nadziru od strane Agencije za odgoj i obrazovanje kako bi se osigurala usklađenost s nacionalnim standardima. Ove evaluacije procjenjuju kvalitetu nastave, upravljanje školom i ishode učenika. Nastavnici u Hrvatskoj imaju pristup raznim stručnim udrugama koje pružaju podršku, resurse i zagovaranje za nastavničku profesiju. Ove udruge često igraju ulogu u razvoju politika i profesionalnih standarda.

Zapošljavanje nastavnika regulirano je nacionalnim radnim zakonodavstvom, koje osigurava sigurnost posla, pravedne plaće i beneficije. Kolektivni ugovori između vlade i sindikata nastavnika također igraju značajnu ulogu u definiranju radnih uvjeta i prava nastavnika.

Strateški ciljevi nacionalnih politika

U skladu s vizijom iznesenom u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine i europskim obrazovnim okvirom, kvalitetno obrazovanje podrazumijeva stjecanje temeljnih i svestranih vještina, poticanje mobilnosti za sve, promicanje višejezičnosti i poticanje europske perspektive u obrazovanju. Obrazovanje je sve više integrirano u digitalnu revoluciju, pružajući vrhunske i uključive mogućnosti učenja kroz vješto, pravedno i učinkovito korištenje digitalne tehnologije. Konkretno mjere podupirat će zelenu i digitalnu tranziciju u obrazovanju i osposobljavanju.

Planirani nastavak obrazovnih reformi, kako je izloženo u Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, zagovara osobni, socijalni i profesionalni napredak na svim razinama sustava, nastojeći osigurati pojedinačnu, društvenu i ekonomsku dobrobit. Uz sveobuhvatne ciljeve, modernizacija obrazovnog sustava uključuje:

- ❖ Osiguravanje pristupačnog, visokokvalitetnog ranog i predškolskog obrazovanja.
- ❖ Poboljšanje resursa i uvjeta za osoblje u osnovnom i općem srednjem obrazovanju.
- ❖ Jačanje povezanosti između strukovnog obrazovanja i tržišta rada.
- ❖ Poticanje više odraslih osoba na uključivanje u cjeloživotno učenje.
- ❖ Poboljšanje pristupačnosti, kvalitete i relevantnosti visokog obrazovanja.
- ❖ Razvoj mehanizama podrške za djecu i učenike s invaliditetom i one iz ranjivih skupina.
- ❖ Daljnja integracija digitalne tehnologije u obrazovni sustav.

Napori uključuju poboljšanje infrastrukture, kriterija upisa i svijesti učenika kako bi se povećalo sudjelovanje u programima gimnazija i uskladile obrazovne ponude s društvenim i tržišnim potrebama. Kontinuirani profesionalni razvoj za nastavnike i mentore kod poslodavaca je prioritet, s ciljem poboljšanja njihovih vještina i zadovoljavanja zahtjeva visokokvalitetnog strukovnog obrazovanja. Pruža se podrška regionalnim centrima kompetencija u strukovnom obrazovanju, fokusirajući se na izgradnju organizacijskih kapaciteta, umrežavanje s partnerima i podršku digitalnim i zelenim ekonomskim tranzicijama. Programi obrazovanja odraslih razvijaju se kako bi zadovoljili stvarne ekonomske potrebe, promicali osobni i društveni razvoj te eliminirali diskriminaciju. Napori za poboljšanje kvalitete visokog obrazovanja uključuju vanjske aktivnosti

osiguranja kvalitete i usklađivanje s ciljevima održivog razvoja. Studijski programi se moderniziraju kako bi bolje služili potrebama tržišta rada i društva.

Obrazovni prioriteti

Prema Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine, hrvatski obrazovni sustav teži biti inkluzivan, visokokvalitetan i pravedan, aktivno potičući sveobuhvatan razvoj svih učenika, osposobljavajući ih za zapošljavanje, cjeloživotno učenje, suvremene životne standarde i aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu.

U Nacionalnom planu budućnost obrazovanja oblikuje nekoliko ključnih trendova i prioriteta koji proizlaze iz tekućih razvoja. Naglasak je stavljen na osiguravanje pristupa ranom i predškolskom obrazovanju, prepoznajući njegovu ključnu ulogu u postavljanju temelja za cjeloživotno učenje i razvoj. Osim toga, postoji značajan fokus na razvoj i temeljnih i strukovnih kompetencija. To signalizira pomak prema sveobuhvatnijem pristupu obrazovanju, priznajući važnost opremanja učenika praktičnim vještinama uz akademsko znanje.

Napori za unapređenje visokog obrazovanja odražavaju predanost kontinuiranom učenju i razvoju vještina, usklađujući se s evolucijskim zahtjevima radne snage. Slično tome, inicijative usmjerene na stvaranje koordiniranog i perspektivnog tržišta rada ističu međusobnu povezanost obrazovanja i ekonomske prosperitetnosti, pri čemu obrazovanje služi kao pokretač razvoja radne snage i ekonomskog rasta..

U tom se okruženju određeni obrazovni sektori ističu kao prioriteti, uključujući rano i predškolsko obrazovanje, strukovno obrazovanje i visoko obrazovanje.

Ključni akteri u ekosustavu obrazovanja imaju središnju ulogu u ostvarivanju tih prioriteta. *ecosystem play a central role in realising these priorities.* Učitelji i mentori prepoznati su po svojoj ključnoj ulozi u pružanju kvalitetnog obrazovanja i osposobljavanja, s naglaskom na kontinuirani profesionalni razvoj kako bi se osigurala njihova učinkovitost. Također, regionalni centri kompetencija u strukovnom obrazovanju istaknuti su kao ključni igrači u promicanju strukovnih vještina i podršci ekonomskim tranzicijama. Nadalje, vladina ministarstva i agencije su ključni u oblikovanju obrazovnih politika i vođenju strateških inicijativa, dok partnerske institucije i poduzeća doprinose kroz suradnju i umrežavanje.

Suradnja s organizacijama civilnog društva potiče se kroz građanski odgoj u školama, koji je trenutno organiziran kao međupredmetna tema. Od 2019. godine na snazi je Kurikulum međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje (Narodne novine 10/2019, br. 217). Sastoji se od tri područja: Ljudska prava, Demokracija i zajednica. Njegova provedba je obavezna u svim osnovnim i srednjim školama za sve učenike..

Svrha građanskog odgoja je osposobiti i osnažiti učenike za aktivno i učinkovito građanstvo. To uključuje postajanje odgovornim članovima različitih zajednica - razredne, školske, lokalne, nacionalne, europske i globalne. Građanski odgoj pomaže učenicima u snalaženju u pluralističkom društvu, izgradnji samopouzdanja i pronalaženju vlastitih rješenja za aktualne društvene probleme i izazove. Stjecanjem građanske kompetencije, koja obuhvaća znanje, vještine i stavove, učenici se pripremaju za uspješno sudjelovanje u demokratskom životu.

Građanski odgoj pokriva znanje o ljudskim pravima, karakteristikama demokratske zajednice i političkim sustavima. Fokusira se na razvoj kritičkog mišljenja temeljenog na etičkim principima i komunikacijskih vještina potrebnih za društveno i političko sudjelovanje. Naglašava vještine medijacije, rješavanja sukoba, rješavanja problema temeljenog na demokratskim principima i promicanje vrijednosti poput odgovornosti, ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti. Kurikulum koristi kolaborativne i iskustvene metode učenja, unutar i izvan škole, stvarajući okruženje u kojem se vrijednosti razvijaju kroz učenje i životna iskustva, što uključuje povezivanje nastave s posjetama raznim institucijama i organizacijama. Učitelji igraju ključnu ulogu u razvoju kompetencija učenika i postizanju visokih razina uspjeha u građanskom odgoju..

Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti

Iako nema mnogo programa koji izravno promiču društveno korisno učenje u osnovnim školama u Hrvatskoj, postoje brojni školski volonterski klubovi koji učenicima nude prilike za sudjelovanje u zajedničkim uslugama i socijalnim projektima. Ti klubovi, koje obično vode nastavnici ili drugi profesionalni djelatnici, imaju za cilj poticanje aktivnog građanstva i društvene odgovornosti, dok istovremeno njeguju osjećaj zajedništva unutar školske sredine.

Volonterski klubovi često su dio izvannastavnih aktivnosti koje nude škole. Oni koordiniraju razne inicijative zajedničkih usluga, kao što su čišćenje okoliša, prikupljanje sredstava za dobrotvorne svrhe ili pomaganje lokalnim organizacijama i članovima zajednice u potrebi. Sudjelovanjem u ovim klubovima, učenici ne samo da pozitivno doprinose svojim zajednicama, već također razvijaju ključne vještine poput timskog rada, vodstva i empatije.

Struktura i aktivnosti volonterskih klubova mogu se razlikovati između škola, ali općenito pružaju učenicima platformu za značajno sudjelovanje izvan učionice te promiču osjećaj građanske dužnosti i društvene svijesti.

Grad Rijeka ističe se kao primjer dobre prakse jer je prvi uveo građanski odgoj i promovirao volontiranje u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj. Grad Rijeka je uveo građanski odgoj u osnovne škole kako bi promovirao nenasilje, toleranciju i solidarnost, kao i kako bi učenicima usadio ljudske vrijednosti. Počevši od školske godine 2016./2017., učenici viših razreda osnovnih škola imali su priliku upisati ovaj predmet, uz podršku priručnika posebno prilagođenih za ovaj program.

Organizacije civilnog društva odigrale su značajnu ulogu u razvoju i provedbi građanskog odgoja u Rijeci. Sudjelovale su u izradi priručnika za učenike u Hrvatskoj, osiguravajući da je sadržaj prikladan za dob učenika i da ostaje angažiran. Ovi priručnici pokrivaju sve aspekte građanskog odgoja i razvijeni su uz doprinos organizacija civilnog društva, sveučilišnog osoblja, nastavnika i škola, osiguravajući holistički obrazovni pristup..

Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju

Društveno korisno učenje može biti prikladna praksa u Hrvatskoj jer nudi brojne prednosti i za učenike i za zajednice. Trenutna međupredmetna tema građanskog odgoja pruža temelj za integraciju društveno korisnog učenja u osnovne i srednje škole u Hrvatskoj. Uz to, postoji sve veće globalno priznanje značaja društveno korisnog učenja u obrazovanju, a brojni resursi i mreže podrške dostupni su za pomoć školama u provedbi takvih programa.

Štoviše, raznolike zajednice i društvene potrebe u Hrvatskoj pružaju obilje prilika za značajne projekte društveno korisnog učenja koji su u skladu s ciljevima kurikuluma. Suradnjom s lokalnim organizacijama i članovima zajednice, škole mogu identificirati relevantne projekte koji rješavaju potrebe zajednice, a istovremeno nude vrijedna iskustva učenja za učenike. Nadalje, prednosti društveno korisnog učenja, uključujući poticanje građanskog angažmana, promicanje akademskih postignuća i unapređenje osobnog rasta, čine ga vrijednim dodatkom osnovnom obrazovanju u Hrvatskoj. Uz pravilno planiranje, podršku i resurse, osnovne škole u Hrvatskoj mogu učinkovito uvesti društveno korisno učenje kako bi obogatile obrazovno iskustvo učenika i pozitivno utjecale na svoje zajednice.

Međutim, provedba projekata društveno korisnog učenja u osnovnom obrazovanju donosi vlastite izazove i poteškoće jer teme i aktivnosti ovise isključivo o nastavnicima. Jedan značajan izazov je vremensko ograničenje unutar strukturiranog rasporeda nastave. Angažiranje djece tijekom slobodnog vremena zahtijeva upornost i kreativnost, uz pružanje poticaja kao što su izleti ili ugodni praktični zadaci. Metodično planiranje i temeljita organizacija su ključni, zahtijevajući neprocjenjivu podršku kolektiva. Uz to, pružanje redovitih povratnih informacija o napretku učenika bitno je za održavanje njihove motivacije i razumijevanja njihovih postignuća.

Drugi izazov za nastavnike je balansiranje volonterskih odgovornosti s primarnim radom i obiteljskim obvezama. Pronalaženje vremena, održavanje razine energije i održavanje motivacije usred ovih konkurentnih obveza može biti zahtjevno. Učinkovita organizacija je nužna, ali teško ju je održavati, zahtijevajući strast, odlučnost i snažan radni etos za prevladavanje.

Pravilno osmišljavanje projekata i evaluacija nakon projekta su ključni za prepoznavanje i ispravljanje grešaka za buduće napore. Uobičajeni izazovi kao što su vremenska ograničenja, neujednačena participacija među članovima tima i tehničke poteškoće ponekad se moraju riješiti improvizacijom i rješavanjem problema.

Unatoč ovim izazovima, potencijalne prednosti društveno korisnog učenja za učenike, zajednice i društvo u cjelini čine ga vrijednom obrazovnom praksom vrijednom istraživanja i ulaganja. Uz zajedničke napore za rješavanje izazova u provedbi i podršku dionika na svim razinama, društveno korisno učenje može pridonijeti holističkom razvoju učenika i promicanju aktivnog građanstva u Hrvatskoj.

Popis literature:

Agencija za odgoj i obrazovanje. (2024). *Izješće o radu za 2023. godinu*. Retrieved from <https://www.azoo.hr/app/uploads/2024/04/AZOO-izvjesce-o-radu-za-2023.pdf>

Eurydice - *Ustroj obrazovnog sustava*. (n.d.). Retrieved from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hr/national-education-systems/croatia/ustroj-obrazovnog-sustava>

Grad Rijeka - *Građanski odgoj i obrazovanje*. (n.d.). Retrieved from <https://gradanskiodgoj.rijeka.hr/o-gradanskom-odgoju/>

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. (2023). *Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine*. Retrieved from

<https://mzom.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/AkcijskiI NacionalniPlan//Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf>

Narodne novine. (2019, January 10). NN 10/2019 - Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje. Retrieved from https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. (2024). Retrieved from <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>

Primary School Teachers. (2024, April 18, 19, 26)

4.4 Litva

Ustroj obrazovnog sustava

Zakon o obrazovanju Republike Litve navodi da litavski obrazovni sustav uključuje:

- ❖ Formalno obrazovanje (osnovno, srednje obrazovanje, formalno strukovno osposobljavanje, visoko obrazovanje);
- ❖ Neformalno obrazovanje (predškolsko, predškolsko, drugo neformalno obrazovanje za djecu (kao i obrazovanje koje nadopunjuje formalno obrazovanje) i obrazovanje odraslih);
- ❖ Samoobrazovanje;
- ❖ Obrazovna pomoć (stručno usmjeravanje, obrazovne informacije, psihološka, socijalno-pedagoška, specijalno-pedagoška i posebna pomoć, zdravstvena skrb u školi, savjetovanje, unapređenje kvalifikacija učitelja i druga pomoć).

Rani odgoj i obrazovanje

Rani odgoj i obrazovanje dio je neformalnog obrazovanja. Obrazovanje u ranom djetinjstvu nije obvezno, osim kada se utvrdi da dijete odrasta u obitelji socijalnog rizika. Svrha obrazovanja u ranom djetinjstvu je pomoći djeci razviti osnove samostalnosti, pozitivnu komunikaciju s vršnjacima i odraslima te započeti učenje kreativnosti i sposobnosti učenja.

Program obrazovanja u ranom djetinjstvu provode vrtići i opće obrazovne škole, samostalni učitelji ili drugi pružatelji obrazovanja. To može biti državni/općinski pružatelj ili nedržavni pružatelj. Program obrazovanja u ranom djetinjstvu priprema sam pružatelj obrazovanja. Prilikom pripreme programa, pružatelj se oslanja na kriterije programa obrazovanja u ranom djetinjstvu koje je odobrio ministar obrazovanja, sporta i znanosti.

Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje dio je neformalnog obrazovanja. Predškolsko obrazovanje je obvezno. Njegova svrha je pomoći u pripremi za uspješno školovanje. Predškolsko obrazovanje započinje kada dijete napuni 6 godina u toj kalendarskoj godini. Program predškolskog obrazovanja provode predškolske i opće obrazovne škole, samostalni učitelji ili drugi pružatelji obrazovanja. To može biti državni/općinski pružatelj ili nedržavni pružatelj. Predškolsko obrazovanje provodi se prema općem programu predškolskog obrazovanja koji je odobrio ministar obrazovanja i znanosti. Minimalno trajanje programa predškolskog obrazovanja je 640 sati.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovnoškolsko obrazovanje dio je formalnog obrazovanja. Osnovnoškolsko obrazovanje je obvezno. Svrha osnovnog obrazovanja je trostruka: pružiti učeniku osnove moralne i socijalne i kulturne zrelosti; razviti osnovnu pismenost; pomoći mu pripremiti se za uspjeh u redovnom kurikulumu.

Prema programu osnovnoškolskog obrazovanja, dijete počinje s obrazovanjem kad napuni 7 godina u toj kalendarskoj godini. Ako je dijete ranije započelo učenje u predškolskom programu, također ranije započinje učenje u programu osnovnoškolskog obrazovanja. Dijete se obrazuje prema programu osnovnoškolskog obrazovanja do dobi od 10 (11) godina.

Program osnovnoškolskog obrazovanja traje 4 godine (razredi 1-4). Škole mogu ponuditi pripremnu godinu za učenike s posebnim obrazovnim potrebama. To znači da se prvi i drugi razred završavaju u tri godine. Osnovnoškolsko obrazovanje stječe se nakon završetka programa osnovnoškolskog obrazovanja.

Više osnovnoškolsko obrazovanje

Više osnovnoškolsko obrazovanje dio je formalnog obrazovanja. Prema zakonu, djeca su obvezna pohađati školu do navršene 16. godine. Dakle, obvezno obrazovanje obično traje do 10. razreda i obuhvaća cijeli ili gotovo cijeli kurikulum osnovnog obrazovanja. Svrha osnovnog obrazovanja je složena: pružiti osobi temelje moralne, sociokulturne i građanske zrelosti; opću pismenost; osnove tehnološke pismenosti; razviti nacionalnu svijest; razviti ambiciju i sposobnost donošenja odluka, odabira i daljnjeg učenja.

Učenik počinje studirati u programu osnovnog obrazovanja kada završi osnovno obrazovanje. Obično je učenik tada star 10 (11) godina i po ovom programu studira do 16 (17) godina.

Program osnovnog obrazovanja sastoji se od dva dijela. Prvi dio programa traje 4 godine (obuhvaća razrede 5-8). Drugi dio traje 2 godine i uključuje 9-10 (I-II srednja škola) razrede. Osnovno obrazovanje stječe se nakon završetka programa osnovnog obrazovanja i polaganja ispita iz osnovnog obrazovanja..

Srednjoškolsko obrazovanje

Srednjoškolsko obrazovanje dio je formalnog obrazovanja. Srednjoškolsko obrazovanje nije obvezno, ali ga država jamči. Svrha srednjoškolskog obrazovanja je trostruka: pomoći osobi stjecanje općih predmeta, sociokulturne i tehnološke pismenosti; moralne, nacionalne i građanske zrelosti; osnove stručne kompetencije.

Učenik ulazi u program srednjoškolskog obrazovanja kada stekne osnovnoškolsko obrazovanje. Učenici obično pohađaju program srednjoškolskog obrazovanja od 16 (17) do 18 (19) godina.

Program srednjoškolskog obrazovanja traje dvije godine. Ponuđen je u razredima 11-12 (III-IV srednja škola). Sastoji se od obaveznih i izbornih općih predmeta te mogućih modula strukovnog osposobljavanja. Ako se program srednjoškolskog obrazovanja provodi zajedno sa strukovnim osposobljavanjem, program traje dulje od 2 godine. Srednjoškolsko obrazovanje stječe se nakon završetka programa srednjoškolskog obrazovanja i polaganja državne mature.

Osposobljavanje nastavnika

Kvalifikacija nastavnika stječe se na jedan od sljedećih načina:

- ❖ Nakon završetka sveučilišnog ili visokoškolskog preddiplomskog studijskog programa pedagogije koji integrira modul pedagoških studija i predmetni modul i/ili modul pedagoške specijalizacije. Nakon završetka studijskog programa stječe se stručna prvostupnička ili prvostupnička diploma iz obrazovnih znanosti i kvalifikacija nastavnika;
- ❖ Nakon završetka modula pedagoških studija uz sveučilišni ili visokoškolski preddiplomski studijski program u nepedagoškim područjima studija. Nakon završetka studija stječe se stručna prvostupnička ili prvostupnička diploma i kvalifikacija nastavnika u studiranoj glavnoj studijskoj grupi;
- ❖ Nakon završetka profesionalnog studijskog programa pedagogije, koji se priprema na temelju pedagoških studija ili modula pedagoške specijalizacije. To su sveučilišni studiji osmišljeni za pripremu za samostalnu pedagošku aktivnost, za koje se primaju osobe s visokim obrazovanjem koje ispunjavaju zahtjeve za kvalifikacije nastavnika koje je odobrio ministar obrazovanja, znanosti i sporta. Nakon završetka studijskog programa stječe se kvalifikacija nastavnika;
- ❖ Prema postupku utvrđenom pravnim aktima, uključujući i priznavanje kompetencija stečenih tijekom pedagoškog rada i/ili kroz neformalno obrazovanje.

Strateški ciljevi nacionalnih politika

U Republici Litvi postoji nacionalna strategija obrazovanja u kojoj su identificirana prioritetna područja:

- ❖ 1. prioritet - Osobnost nastavnika;
- ❖ 2. prioritet - Kultura kvalitete obrazovanja;
- ❖ 3. prioritet - Fokus na inkluziju;
- ❖ 4. prioritet - Cjeloživotno učenje i osnaživanje.

Strategija, kao dugoročni planski dokument, predviđa prioritetne smjerove obrazovne politike: povećanje profesionalizma nastavnika i predavača; njegovanje kulture kvalitete obrazovanja temeljene na analizi i samoevaluaciji; razvoj pristupa obrazovanju i jednakih mogućnosti; promicanje cjeloživotnog učenja. Poboljšanje obrazovanja uključuje horizontalne procese koji se odvijaju u nekoliko područja državnog upravljanja. Ministarstvo obrazovanja, sporta i znanosti, druge državne institucije, općine, nevladine organizacije, drugi pravni i fizički subjekti sudjelovat će u provedbi Strategije. Ciljevi i zadaci strategije provodit će se pod vodstvom Nacionalnog programa napretka i drugih srednjoročnih dokumenata. Specifične mjere za postizanje ciljeva Strategije svaka će provedbena institucija osigurati u svojim strateškim planovima aktivnosti. Provedbu strategije koordinirat će Ministarstvo obrazovanja, sporta i znanosti..

Strateški ciljevi vezani za kurikulum i nastavničku profesiju

Republika Litva je 2019. godine usvojila smjernice za ažuriranje općih programa srednjoškolskog obrazovanja. Opći obrazovni programi dokument su koji regulira sadržaj obrazovanja na nacionalnoj razini i pomaže u postizanju ciljeva osnovnog, srednjeg i višeg obrazovanja definiranih

u Zakonu o obrazovanju Republike Litve. Općenito, programi definiraju obrazovne rezultate koje treba postići, opisuju opseg sadržaja nastave i učenja te detaljno opisuju karakteristike razina postignuća obrazovnih rezultata. Osnovni ciljevi kvalitete sadržaja obrazovnih programa određuju da sadržaj općih obrazovnih programa bude relevantan i smislen za učenike, otvoren za raznolikost njihovih potreba i talenata, integralan, angažiran u rješavanju stvarnih problema, potiče samostalno učenje i stvaranje vlastitog znanja. Programi pružaju učenicima prilike za istraživanje, rješavanje problema promišljajući ih iz različitih perspektiva te praktično djelovanje primjenom znanja i vještina iz različitih područja.

Sljedeći kriteriji kvalitete koriste se u pripremi općih obrazovnih programa:

- ❖ **Vrijednosna orijentacija** – sadržaj učenja potiče razvoj vrijednosnih stavova;
- ❖ **Zahtjevnost** – sadržaj učenja potiče akademske izazove, detaljno znanje, kreativno razmišljanje, aktivnost i refleksiju;
- ❖ **Kontekstualnost** – sadržaj učenja povezan je s kontekstima koji bi motivirali učenika za aktivan kognitivni proces i primjenu rezultata učenja;
- ❖ **Dinamizam** – sadržaj učenja otkriva kontinuiranu stvarnost i rezultate njenog spoznavanja (pojmove, teorije, ideje) koji se mijenjaju, proširuju i produbljuju svjetonazor te otvaraju perspektivu budućnosti;
- ❖ **Usmjerenost** – kako bi se postiglo duboko učenje i kvaliteta rezultata, sadržaj učenja osigurava širinu vizije i bolju percepciju;
- ❖ **Dosljednost** – slijed sadržaja učenja temelji se na obrazovnim zadacima, relevantnoj akademskoj logici znanosti i uzimajući u obzir već postignute rezultate učenja učenika, kao i karakteristike dobnih skupina;
- ❖ **Integritet** – međusobna povezanost sadržaja različitih obrazovnih predmeta jača kako bi se pomoglo učeniku da formira koherentan svjetonazor;
- ❖ **Harmonija** – obrazovni ciljevi, zadaci, sadržaj učenja, obrazovne aktivnosti i evaluacija rezultata usklađeni su međusobno.

Obrazovni prioriteti

Jedan od ciljeva strategije napretka Litve "Litva 2030" je stvoriti društvo učenja koje je moderno i dinamično, spremno za buduće izazove i sposobno djelovati u stalno promjenjivom svijetu. U strategiji se navodi da su Litavci obrazovani, zainteresirani za znanost i inovacije, lako razumiju i koriste nove tehnologije, znaju strane jezike i primjenjuju načela cjeloživotnog učenja. Strategija također izjavljuje da stanovništvo ima povoljne uvjete za razvoj neformalnog obrazovanja i cjeloživotnog učenja.

Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta Republike Litve identificiralo je STEAM kao jedan od glavnih prioriteta litavskog obrazovanja. Prilikom upisa na visoka učilišta, Ministarstvo razlikuje sljedeća prioritetna područja studija: pedagogija, informacijske tehnologije, matematika, inženjering, sestrinstvo i primaljstvo te obuka časnika.

Nacionalna obrazovna agencija odobrila je područja prioriteta za unapređenje kvalifikacija pedagoškog osoblja: jačanje digitalnih kompetencija; unapređenje kompetencija potrebnih za

provedbu načela inkluzije; jačanje kompetencija građanskog odgoja; poboljšanje obrazovne prakse i didaktičkih kompetencija; razvoj kompetencija potrebnih za razvoj vodstva i učenja.

Nevladine organizacije u području obrazovanja predstavljene su kroz Nacionalnu mrežu nevladinih organizacija u obrazovanju, koja djeluje kao udruga koja ujedinjuje nevladine obrazovne organizacije koje djeluju u područjima predškolskog i općeg obrazovanja, visokog obrazovanja i neformalnog obrazovanja za djecu i odrasle. U svojoj analizi otvaranja obrazovnog sustava u Litvi, mreža primjećuje da je obrazovni sustav u Litvi još uvijek vrlo zatvoren, usmjeren na održavanje državnih obrazovnih institucija, te da je uključivanje neprofitnih organizacija koje djeluju u području obrazovanja kao socijalnih partnera u donošenje odluka i pružanje usluga prilično sporo. Jedna od preporuka OECD-a za Litvu je uključivanje nevladinih organizacija u modeliranje i pružanje javnih usluga. Ipak, u 2019. godini u području obrazovanja, samo je 2,9 posto financiranih javnih usluga kupljeno od nezavisnih subjekata, uključujući nevladine organizacije.

Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti

Lions Clubs International Foundation nudi programe LIONS QUEST koji potiču odabir i provedbu projekata s kratkoročnim i dugoročnim ciljevima u školama i zajednici. Sljedeći LIONS QUEST programi trenutno se provode u litvanskim obrazovnim institucijama:

- ❖ Program predškolskog obrazovanja "Vrijeme zajedno"
- ❖ Program za I-IV razrede "Vrijeme zajedno"
- ❖ Program za V-VIII razrede "Adolescentna raskrižja"
- ❖ Program za IX-XII razrede "Ključevi uspjeha"

Školama koje žele provoditi LIONS QUEST programe preporučuje se da surađuju s članovima litvanskih LIONS klubova. LIONS QUEST programi provode se u svim općinama Litve, a u nekima od njih integrirani su u sve obrazovne institucije, od predškolskog obrazovanja do 12. razreda. Program LIONS QUEST "Ključevi uspjeha" također se provodi u ustanovama za strukovno obrazovanje.

Popis literature:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e8d855a08d6111eea791d94269904d9b?jfwid=ikiqtiirk>

https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf

[https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/veikla/strateginiai_planai/Ministerijos%202019%E2%80%932021%20planas%20su%20KKSD%20priemon%C4%97mis%20\(2019-10-22\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/veikla/strateginiai_planai/Ministerijos%202019%E2%80%932021%20planas%20su%20KKSD%20priemon%C4%97mis%20(2019-10-22).pdf)

STRATA (2022). Švietimo ir įgūdžių iššūkių sprendimo galimybių studija. Vyriausybės strateginės analizės centras.

https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/PASIRENGIMO-DIEGTI-ATNAUJINT-AS-BENDRASIAS-PROGRAMAS-ISIVERTINIMO-KRITERIJAI_v13-su-priedais.pdf

https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/bendruju-programu-atnaujinimo-gaires_in_ternetine-versija.pdf

<https://www.nsa.smm.lt/2023/01/04/patvirtintos-prioritetines-pedagogu-kvalifikacijos-tobulinimo-sritys/>

<https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2020/05/%C5%A0vietimo-paslaug%C5%B3-teik%C4%97j%C5%B3-savivaldyb%C4%97se-analiz%C4%97-final.pdf>

Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“

www.svietimonaujienos.lt/rytoj-prasideda-priemimas-i-profesines-ir-aukstasias-mokyklas-neribojamas-vietu-skaicius-i-pedagogikos-it-studijas

<https://www.nsa.smm.lt/2023/01/04/patvirtintos-prioritetines-pedagogu-kvalifikacijos-tobulinimo-sritys/>

<https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2020/10/Tinklo-politine-pozicija-2.pdf>

https://read.oecd-ilibrary.org/governance/lithuania-fostering-open-and-inclusive-policy-making_9789264235762-en#page92

<https://lions-quest.lt/mokymasis-tarnaujant/>

<https://lions-quest.lt/lions-quest-lietuva-veikla/>

<https://lions-quest.lt/wp-content/uploads/2022/10/Skrajuote-apie-priesmokyklinuku-ir-pradinuku-programa.pdf>

4.5 Slovačka

Ustroj obrazovnog sustava

Obrazovni sustav Republike Slovačke sastoji se od tri osnovne razine: osnovne, srednje i visoko obrazovanje. Struktura obrazovnog sustava određena je zakonom, a detalji funkcioniranja njegovih komponenti regulirani su dekretima Ministarstva obrazovanja, istraživanja, znanosti i mladih Slovačke Republike. Obrazovni sustav predstavlja skup svih školskih institucija, njihovo funkcioniranje i sredstva (uključujući zakonodavne) koja omogućuju obrazovanje u zemlji. Obrazovni sustav je skup formalnih i neformalnih obrazovnih institucija kojima upravlja i administrira Ministarstvo obrazovanja.

Vrtići su obrazovne ustanove koje obrazuju djecu u skladu s njihovom dobi i individualnim karakteristikama u suradnji s obitelji i ustanovama za obrazovanje djece iz udomiteljskih obitelji. Vrtići i posebni vrtići pružaju obrazovanje predškolskog uzrasta prema zakonu. Mogu pružati poludnevnu, cjelodnevnu, tjednu ili kontinuiranu obrazovnu skrb.

Osnovne škole pružaju osnovno obrazovanje, osiguravajući intelektualni, emocionalni i senzomotorni razvoj učenika u smislu znanstvenih spoznaja i u skladu s načelima domoljublja, humanosti i demokracije. Pružaju moralno, estetsko, radno, zdravstveno, tjelesno, ekološko i vjersko obrazovanje. Osnovna škola podijeljena je na dva stupnja: prvi stupanj traje četiri godine, a

drugi pet godina. Nakon četvrte godine, učenici mogu nastaviti pohađati više razrede osnovne škole ili se prijaviti za upis u prvi razred osmogodišnje gimnazije.

Srednje škole pružaju učenicima srednje stručno obrazovanje, cjelovito srednje stručno obrazovanje, cjelovito opće srednje obrazovanje i više stručno obrazovanje. Pripremaju učenike za zanimanja i aktivnosti u nacionalnoj ekonomiji, upravi, kulturi, umjetnosti i drugim područjima života (uključujući visoko obrazovanje). Srednje škole obrazuju učenike prema načelima domoljublja, humanosti i demokracije te u smislu znanstvenih spoznaja. Pripremaju ih za kreativni rad i stručnu djelatnost u zanimanjima te pružaju moralno, estetsko, zdravstveno, tjelesno, ekološko i vjersko/etičko obrazovanje. Gimnazija je opće obrazovna, unutarnje diferencirana škola koja priprema učenike prvenstveno za sveučilišne studije. Srednja strukovna škola priprema učenike prvenstveno za stručne aktivnosti, posebno tehničko-ekonomske, ekonomske, pedagoške, medicinske, socijalno-pravne, administrativne, umjetničke i kulturne aktivnosti. Trajanje školovanja je četiri godine. Maturanti srednjih strukovnih škola mogu nastaviti visoko obrazovanje. Konzervatorij je specifična vrsta srednje strukovne škole koja priprema učenike za strukovnu obuku u pjevanju, glazbi, plesu ili dramskoj umjetnosti i sveučilišne studije. Srednja strukovna škola priprema učenike u dvogodišnjim i trogodišnjim programima naukovanja te četverogodišnjim programima studija za obavljanje ručnih zanimanja i stručnih aktivnosti.

Sveučilišta su vrhunske obrazovne, znanstvene i umjetničke institucije koje imaju isključivo pravo pružanja visokog obrazovanja. Visoko obrazovanje traje između 4 i 6 godina i završava državnim završnim ispitom. Diplomanti visokog obrazovanja stječu sljedeće stupnjeve: prvostupnik (B.Sc.), magistar (M.Sc.), inženjer (Eng.), doktor medicine (M.D.) i doktor veterinarske medicine (M.V.D.) u tehničkim, poljoprivrednim i ekonomskim područjima studija, te doktor veterinarske medicine (V.V.M.) u medicinskim područjima studija.

Dio obrazovnog sustava su školske ustanove, čiji je opseg uglavnom usmjeren na obrazovanje i slobodno vrijeme. Školske ustanove su:

- ❖ obrazovne ustanove (školski dječji klubovi, centri za slobodne aktivnosti, centri za slobodno vrijeme, domovi za mlade i vanjske škole)
- ❖ posebne obrazovne ustanove (ustanove za obrazovnu prevenciju i udomiteljstvo)
- ❖ savjetodavne ustanove (pedagoško-psihološki savjetodavni centri i ustanove za posebnu edukaciju)
- ❖ ustanove za interesno obrazovanje (škola jezika, državna škola jezika i škola za stenografiju)
- ❖ školski objekti (objekti za posluživanje hrane i piće, centri za praktičnu obuku i uslužni objekti).

Potporna učiteljima u Slovačkoj

Kao i u drugim zemljama EU-a, Slovačka se suočava s problemom nedostatka nastavnika te je potrebno razviti i provesti mjere za njihovu podršku. Jedna mjera je uspostava regionalnih centara

za podršku nastavnicima. Kada se provode promjene u školskom sustavu kroz kreiranje novih nacionalnih obrazovnih politika, novih metodoloških smjernica ili novih obrazovnih standarda, nastavnici moraju razumjeti, usvojiti i primijeniti te promjene u svom radu s učenicima. Zato se, kao dio Plana oporavka i otpornosti, uspostavlja mreža regionalnih centara za podršku nastavnicima s ciljem:

- ❖ uspostavljanja regionalnih partnerstava za podršku provedbi načela i ciljeva novog kurikuluma osnovnog obrazovanja
- ❖ podrške stručnom usavršavanju pedagoških lidera u regijama
- ❖ pružanja podrške nastavnicima u regijama u provedbi novog kurikuluma osnovnog obrazovanja kroz mentorstvo i vođenje.

Ova mreža regionalnih centara za podršku obrazovanju nastavnika još se gradi u Slovačkoj. Trenutno u Slovačkoj postoji 32 takva centra, a daljnje širenje s novim centrima očekuje se od 1. rujna 2024. godine.

Drugi oblik podrške nastavnicima je inovativna obuka. To uključuje produblјivanje, proširenje i inovaciju stručnih kompetencija potrebnih za obavljanje profesionalnih aktivnosti ili primjenu najnovijih znanja i iskustava iz prakse u obrazovanju i osposoblјavanju. Za završetak 50 sati inovativne obuke, nastavnik dobiva 3% svoje plaće (ali ne više od 12% tijekom 7 godina)..

Strateški ciljevi nacionalnih politika

Ministarstvo obrazovanja, znanosti, istraživanja i sporta Slovačke Republike, u suradnji s Nacionalnim institutom za obrazovanje i mlade te uz uključivanje stručne javnosti, priprenilo je prijedlog za izmjene kurikuluma osnovne škole. Od rujna 2023. godine, prvih 39 osnovnih škola educirat će svoje prvašice prema novom kurikulumu. Sve osnovne škole obvezno će poučavati prema novom kurikulumu od školske godine 2026./2027., počevši s prvim razredom prvog ciklusa.

Glavni cilj reforme je osigurati učenicima obrazovanje prikladno za 21. stoljeće, prilagođeno suvremenom društvu. Cilj je povećati pismenost učenika i vještine potrebne za život u globalnoj i niskougličnoj digitalnoj ekonomiji i društvu. Novi prijedlog uključuje: reformu sadržaja i oblika obrazovanja (reforma kurikuluma i udžbenika) te pripremu i razvoj nastavnika za nove sadržaje i oblike poučavanja (promjena osposoblјavanja nastavnika i jačanje njihovog profesionalnog razvoja).

Glavni ciljevi novog nacionalnog kurikuluma

1. Prebacivanje fokusa obrazovanja s prijenosa znanja na razvoj kompetencija učenika

Radi se o promjeni sadržaja obrazovanja tako da obrazovanje u našim osnovnim školama bude prilagođeno potrebama 21. stoljeća, tj. trenutnom i budućem društvu, a posebno trenutnoj generaciji djece. Osnovno načelo promjene je prebacivanje fokusa s prijenosa znanja na razvoj smislenih kompetencija učenika.

Naglasak neće biti toliko na stjecanju izoliranih enciklopedijskih znanja i njihovom naknadnom reproduciranju, već na razvoju složenih kompetencija učenika i povezivanju sadržaja obrazovanja s realnim životnim situacijama. Cilj je razviti kritičko razmišljanje učenika i meke vještine poput rješavanja problema, obrade informacija, rada u timu, argumentiranja i ispitivanja, preuzimanja inicijative i odgovornosti te stvaranja i provedbe osobnih projekata. Učenici bi trebali biti sposobni razumjeti i analizirati različite perspektive i kritički procjenjivati suvremena globalna i međukulturna pitanja.

Da bi se ovaj cilj postigao, potrebno je ojačati podučavanje učenika kroz iskustvo. Umjesto prenošenja gotovih informacija, nastava će stvarati situacije u kojima učenici mogu tumačiti podatke suočeni s iskustvom. Učenje će stvarati prostor za komentiranje aktualnih pitanja, raspravu i aktivno uključivanje učenika u proces učenja. Umjesto da se kurikulum detaljno definira unutar usko definiranih predmeta, sadržaj učenja će se osmisлити u širim obrazovnim jedinicama (npr. čovjek i priroda, čovjek i društvo). Reforma će također sustavno integrirati međupredmetne teme poput financijske pismenosti, globalnog zdravlja (npr. epidemije), klimatskih promjena i zagrijavanja u kurikulum.

2. Povećanje osjetljivosti i prilagodljivosti obrazovnih programa individualnim potrebama i sposobnostima učenika

Namjera nadolazećih promjena je također povećati osjetljivost obrazovanja prema individualnim potrebama i sposobnostima učenika kako bi se podržao razvoj potencijala svakog učenika u najvećoj mogućoj mjeri, posebno ako dolazi iz nepovoljnih uvjeta ili ima posebne obrazovne potrebe ili talente. Ovo će se postići strukturom nacionalnog kurikuluma u tri uzastopna i međusobno ovisna obrazovna ciklusa. Ovi ciklusi definiraju očekivane ishode učenja za učenike u različitim područjima učenja i njihovim komponentama (standardima izvedbe na kraju svakog ciklusa) i sadržaj učenja (standardima sadržaja koji će također biti raspoređeni kroz cikluse učenja). Na temelju ovih ciklusa, školski kurikulum je definiran i prilagođen za svaku razinu razreda na način da postoji fleksibilnost i prilagodljivost u dizajnu školskog kurikuluma u odnosu na specifične uvjete škole i učenika.

Što će te promjene donijeti

Školama. Prije svega, to je prilika da se obrazovanje prilagodi stvarnim potrebama i mogućnostima škole u odnosu na specifične učenike koji je pohađaju. Radi se zapravo o povećanju autonomije škola u određivanju sadržaja obrazovanja, obrazovnih oblika i metoda pedagoškog rada. To će također uključivati novu pripremu školskih obrazovnih programa. Ipak, ti programi će izražavati bit rada škole kao složene institucije i neće biti samo formalni, mrtvi dokumenti.

Nastavnicima. Nastavnici će moći postaviti tempo svojih lekcija koji odgovara potencijalu njihovih učenika. Uklanjanjem previše detaljne definicije sadržaja učenja u nekim predmetima, nastavnici i škole će moći organizirati učenje na fleksibilniji način (npr. blok nastava) i koristiti razne oblike i metode učenja poput aktivnog učenja, eksperimentiranja, otkrivanja i rasprave među učenicima. Reforma će donijeti veću koherentnost i dosljednost među predmetima i područjima učenja.

Učenicima. Novi kurikulum će pomoći učenicima da shvate smisao obrazovanja za sebe. Tako da ne osjećaju da je obrazovanje beskorisno i ne razumiju što i zašto trebaju učiti. Sadržaj obrazovanja će bolje odražavati njihove sposobnosti i tempo učenja. Kroz novi kurikulum, učenici će dobiti obrazovni sadržaj koji odgovara zahtjevima i izazovima 21. stoljeća i pripremit će ih za daljnje studiranje i za njihov budući osobni i radni život. Steći će ne samo razna znanja već i strategije za učinkovito učenje. Povezivanjem sadržaja učenja s realnim životnim situacijama i razvojem složenih kompetencija umjesto učenja napamet, učenici će bolje razumjeti svrhu školskog učenja i povećati svoju motivaciju. Poštivanjem njihove jedinstvenosti, osobnog tempa i interesa, i tako personaliziranjem učenja, povećat će se njihova unutarnja motivacija i osjećaj sreće u školi. Teme mentalnog zdravlja i dobrobiti također će biti dio obrazovnog sadržaja.

Roditeljima. Digitalne vještine čine osnovu za uspješnu karijeru na tržištu rada. Cilj promjena je da škole daju svakom djetetu priliku da uči koristeći najnovije tehnologije. Djeca vole iskustva i također ih najbolje pamte kroz njih. Učenje o svijetu također je moguće kroz otkrivanje, eksperimentiranje i iskustvo. Ovo također donosi promjenu u načinu na koji svako dijete razvija svoj potencijal. Također će biti promjena u tome da će djeca dobiti puno više prostora i prilika da budu aktivna tijekom svog boravka u školi. Načela zdravog života postat će dio kurikuluma u različitim predmetima.

Suvremeni standardi učenja za 21. stoljeće pripremit će djecu da misle i djeluju na temelju znanja i vještina koje su stekli. Količina kurikuluma bit će smanjena u korist povećanja kvalitete kurikuluma. Škola će biti mjesto koje također priprema djecu za zamke virtualnog svijeta. Naučit će ih kako se sigurno i odgovorno kretati u digitalnom okruženju. Promjena ima za cilj povećati samopouzdanje djece, što će također doprinijeti prevenciji nasilja.

Obrazovni prioriteti

Nova školska reforma donosi više prilika za škole da razvijaju partnerstva i suradnje izvan škole - s organizacijama, institucijama ili čak neformalnim skupinama. Naglašava međupredmetne teme, posebno u područjima 'Čovjek i priroda, čovjek i društvo, čovjek i vrijednosti, čovjek i svijet rada'. Škole su uspostavile sustav subvencija za financiranje inovativne obuke za svoje nastavno osoblje.

Slovačka trenutno ima nekoliko različitih programa temeljenih na dugoročnoj i kratkoročnoj suradnji. Škole su slobodne izabrati u koje će programe sudjelovati. Takve programe pokrivaju razne nevladine i neprofitne organizacije, kao i metodološki i obrazovni centri, nacionalne obrazovne institucije, agencije itd. Kako će se situacija razvijati u tom pogledu, uvelike ovisi o političkoj situaciji i općoj društvenoj klimi, budući da dio koalicije trenutno vodi "borbu protiv nevladinih organizacija", koja je djelomično uspješna u dijelu društva (naravno, bez dubljeg ili čak plićeg uvida u problematiku).

Društveno korisno učenje definirano je kao strategija unutar Koncepta obrazovanja djece i mladih za volontiranje, usvojenog 2018. godine od strane Ministarstva obrazovanja. Cilj Koncepta je stvoriti preduvjete za provedbu obrazovanja i učenja za volontiranje na svim razinama obrazovanja u školama i školskim obrazovnim ustanovama, definirati ciljeve i načela obrazovanja i učenja za volontiranje te postaviti mjere za njihovu provedbu. Koncept i njegova provedba u praksi

trebaju doprinijeti tome da volontiranje postane prirodan dio životnog stila ljudi i života zajednica u Slovačkoj, čime se povezuju škole s realnim životom..

Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti

Društveno korisno učenje u Slovačkoj podržava Platforma volonterskih centara i organizacija, koja svim edukatorima nudi inovativnu obuku iz društveno korisnog učenja u obrazovanju i osposobljavanju djece i mladih za volontiranje te akreditiranu obuku za radnike s mladima iz društveno korisnog učenja. Osim toga, Platforma volonterskih centara i organizacija također je krovna organizacija projekta Angažirana škola. Prepoznaje vrtiće, osnovne i srednje škole koje su integrirale strategije društveno korisnog učenja u tradicionalnu nastavu i pridonosi širenju ove metode u drugim školama. Angažirana škola traži i prepoznaje dobre primjere prakse gdje je obrazovanje za volontiranje postalo dio obrazovnog procesa. U 2023. godini projekt je uključivao 35 učeničkih projekata u 3 kategorije. <https://www.angazovanaskola.sk/>

Platforma volonterskih centara i organizacija također podržava razvoj društveno korisnog učenja u suradnji s regionalnim volonterskim centrima.

Za osnovne škole postoji školski program Roots & Shoots u Slovačkoj, koji vodi Green Foundation. Program je definiran kao "učenje u zajednici". Program se provodi u školama u različitim oblicima, uključujući cijele razrede ili učeničke timove sastavljene od učenika iz različitih razreda. Provodi se tijekom školskih sati, u blokovima, kao interesna skupina ili kao dodatni projekt. Poseban naglasak stavljen je na mapiranje potreba susjedstva ili zajednice i sudjelovanje učenika u svim koracima. Učenički projekti moraju koristiti zajednici ili susjedstvu i ne smiju se odvijati u školi ili na školskom terenu. U programu je u školskoj godini 2023./24. sudjelovalo 14 škola, koje su raspoređene između 4 koordinatora koji djeluju kao konzultanti/mentori za nastavnike, timove, provode radionice s učenicima te po potrebi vrše završnu evaluaciju i refleksiju. <https://www.rootsandshoots.sk/>

Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju

Društveno korisno učenje je na početku svog razvoja u Slovačkoj, ali nije potpuno nepoznata strategija. Potencijal za razvoj društveno korisnog učenja u osnovnom obrazovanju predstavljen je obrazovnom reformom. S druge strane, sama reforma će zahtijevati kapacitete učitelja osnovnih škola za provedbu promjena i stoga može predstavljati prijetnju u bliskoj budućnosti.

Popis literature:

<https://www.minedu.sk/regionalne-centra-podpory-ucitelov/>

<https://www.inspiracia.live/inovacne-vzdelavanie>

<https://www.zilinskazupa.sk/samosprava/urad-zsk/odbor-skolstva-sportu/kompetencie-hlavne-cinnosti-odboru/skolsky-system-slovenskej-republike.html>

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/>

<https://www.minedu.sk/vzdelavanie-na-slovensku-celi-nedostatku-ucitelov-systemovy-problem-slovenskeho-skolstva-ma-navrhy-rieseni/>

4.6 Španjolska

Ustroj obrazovnog sustava

Španjolski obrazovni sustav obuhvaća:

- ❖ Obrazovne vlasti, obrazovne profesionalce i druge javne i privatne aktere koji obavljaju regulatorne, financijske ili uslužne funkcije za ostvarivanje prava na obrazovanje, sadržanog u španjolskom Ustavu iz 1978. godine
- ❖ One koji imaju pravo na obrazovanje
- ❖ Set odnosa, struktura, mjera i akcija koje se provode kako bi se to osiguralo.

Glavne karakteristike upravljanja obrazovnim sustavom:

- ❖ Decentralizacija: obrazovne nadležnosti podijeljene su između Opće državne uprave (Ministarstvo obrazovanja i strukovnog osposobljavanja) i vlasti autonomnih zajednica (Odjeli za obrazovanje).
- ❖ Središnja obrazovna administracija provodi opće smjernice Vlade o obrazovnoj politici i regulira osnovne elemente ili aspekte sustava;
- ❖ Regionalne obrazovne vlasti razvijaju državne propise i imaju izvršne i administrativne nadležnosti za upravljanje obrazovnim sustavom na svom teritoriju.
- ❖ Škole imaju pedagošku, organizacijsku i upravljačku autonomiju za svoje resurse.
- ❖ Sudjelovanje obrazovne zajednice u organizaciji, upravljanju, vođenju i evaluaciji škola.

Španjolski obrazovni sustav sastoji se od pet obrazovnih razina, od kojih su dvije obvezne i financirane od strane države. Osim toga, ima niz posebnih obrazovnih programa.

Rani odgoj i obrazovanje. Ova etapa nije obvezna i traje 6 godina, podijeljena u dva ciklusa. Prvi ciklus, od 0-3 godine, upravljaju privatne tvrtke ili institucije, iako mogu postojati sporazumi. Drugi ciklus, od 3-6 godina, osiguravaju javne škole koje u potpunosti financira vlada, iako postoje i mjesta u subvencioniranim ili privatnim školama.

Osnovnoškolsko obrazovanje. Ovo je prva obvezna etapa i traje od šest do dvanaest godina. Nakon toga, učenici prelaze na Obvezno srednje obrazovanje (ESO), koje pokriva dobni raspon od 12 do 16 godina. Ovdje završava obvezno obrazovanje, a učenici mogu birati između nekoliko opcija: nastaviti s Bachillerato studijama ili započeti strukovno obrazovanje. Oba puta kasnije omogućuju pristup sveučilišnim studijima.

Obvezno srednjoškolsko obrazovanje (ESO). Ovo se provodi u srednjoškolskim institutima u dobi od 12 do 16 godina. Po završetku ove etape, učenici dobivaju svoju prvu službenu certifikaciju, koja im omogućuje pristup višem srednjem obrazovanju ili ulazak na tržište rada.

Osnovni strukovni obrazovni ciklusi. Ovi se provode u srednjoškolskim institutima u dobi od 15 do 17 godina. Učenici koji završe ove tečajeve dobivaju diplomu Završene obvezne srednje škole i titulu Osnovnog tehničara u odgovarajućoj specijalnosti.

Više srednjoškolsko obrazovanje uglavnom se provodi u srednjim školama. Traje dvije akademske godine, obično između 16 i 18 godina. Pruža učenicima dvije opcije:

- ❖ **Bachillerato:** Nakon završetka Bachillerata, učenici dobivaju diplomu Bachillerata, koja im omogućuje pristup višoj razini studija.
- ❖ **Srednje strukovno obrazovanje (profesionalno usmjerenje):** Ovo se nudi u institutima za strukovno obrazovanje, integriranim centrima za strukovno obrazovanje i nacionalnim referentnim centrima. Po završetku ovih studija, učenici dobivaju titulu Tehničara u strukovnom obrazovanju. Oni koji žele nastaviti svoje obrazovanje mogu pohađati tečajeve specijalizacije srednjeg strukovnog obrazovanja u profesionalnim područjima gdje je ova opcija dostupna.

Visoko obrazovanje uključuje:

- ❖ **Sveučilišne studije,** koji se nude na sveučilištima i vode do stjecanja diploma prvostupnika, magistra ili doktora znanosti.
- ❖ **Napredno umjetničko obrazovanje,** koje se provodi u visokim školama umjetničkog obrazovanja i vodi do stjecanja diplome prvostupnika u višem umjetničkom obrazovanju, magistra i doktora znanosti.
- ❖ **Strukovno obrazovanje višeg stupnja,** koje se nudi u istim institucijama kao i strukovno obrazovanje srednje razine. Po završetku ovih studija, učenici dobivaju titulu višeg tehničara u strukovnom obrazovanju. Oni koji žele nastaviti svoje obrazovanje mogu pohađati napredne tečajeve specijalizacije u strukovnom obrazovanju u profesionalnim područjima gdje je ova opcija dostupna.

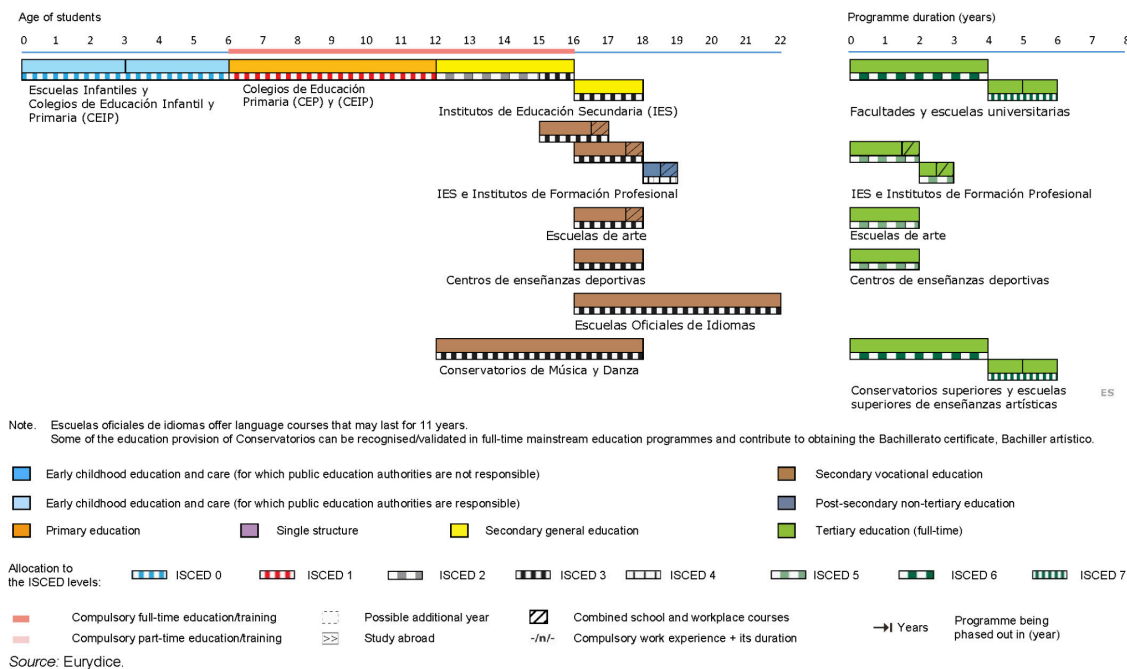
Uz ove vrste obrazovanja, španjolski obrazovni sustav nudi specijalizirano obrazovanje:

- ❖ **Jezično obrazovanje,** koje uključuje podučavanje jezika na razinama A1, A2, B1, B2, C1 i C2 prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike (CEFR). Ovi programi se provode u službenim školama jezika.
- ❖ **Umjetničko obrazovanje,** koje se provodi u različitim specifičnim institucijama, za svaku vrstu i razinu obrazovanja, uključujući:
 - osnovno obrazovanje iz glazbe i plesa
 - profesionalno umjetničko obrazovanje iz glazbe, plesa, ili likovnih umjetnosti i dizajna
 - visoko umjetničko obrazovanje, kako je ranije spomenuto.
- ❖ **Sportsko obrazovanje,** organizirano u cikluse srednjeg i višeg obrazovanja i podučava se u istim institucijama kao i strukovno obrazovanje.

Nastavno osoblje: minimalna razina kvalifikacija za učitelje osnovnog obrazovanja u Španjolskoj kreće se od diplome prvostupnika ili ekvivalenta (ISCED 6) za predškolsko i osnovno obrazovanje do magistarske diplome ili ekvivalenta (ISCED 7) za srednje obrazovanje.

Ispod, na slici 1, prikazana je detaljnija struktura španjolskog obrazovnog sustava..

Spain – 2023/2024

Strateški ciljevi nacionalnih politika

Strateški ciljevi u području obrazovanja (Eurydice España-REDIE, 2020):

- ❖ Realizirati cjeloživotno učenje i mobilnost.
- ❖ Poboljšati kvalitetu i učinkovitost obrazovanja i osposobljavanja.
- ❖ Promicati ravnopravnost, društvenu koheziju i aktivno građanstvo.
- ❖ Povećati kreativnost i inovacije, uključujući poduzetništvo, na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja.

Posebno u Španjolskoj, od usvajanja Organskog zakona 2/2006, od 3. svibnja, o obrazovanju, na razinama ranog djetinjstva, osnovnog i srednjeg obrazovanja, glavni su ciljevi prvenstveno bili usmjereni na tri ključne skupine:

- ❖ **Učenici:** Cilj je osigurati inkluzivno obrazovanje bez diskriminacije, jamčiti jednake mogućnosti, promicati vrijednosti koje potiču osobnu slobodu i omogućiti cjeloživotno učenje.
- ❖ **Obitelji:** Poticati sudjelovanje roditelja i skrbnika u obrazovanju svoje djece.
- ❖ **Nastavnici:** Promicati kvalitetu poučavanja, istraživanje, eksperimentiranje i obrazovne inovacije.

Međutim, ovaj je Zakon izmijenjen Organskim zakonom 3/2020 (LOMLOE) usvojenim 2020. godine. Provedba izmjena koje je uveo LOMLOE započela je u školskoj godini 2020/21 i završila početkom školske godine 2023/24. Ova reforma prepoznaje najbolji interes djeteta i stavlja dječja prava među vodeće principe sustava, promiče rodnu ravnopravnost, potiče kontinuirano

poboljšanje škola i individualizaciju učenja, daje središnju ulogu razvoju digitalnih kompetencija i priznaje važnost obrazovanja za održivi razvoj.

U Kraljevskom dekretu 157/2022, od 1. ožujka, kojim se utvrđuje organizacija i minimalni standardi osnovnog obrazovanja, identificirano je sedam ključnih kompetencija koje svaki učenik mora steći do kraja osnovnog obrazovanja: (a) Kompetencija u jezičnoj komunikaciji, (b) Plurilingvalna kompetencija, (c) Matematička kompetencija i kompetencija u znanosti, tehnologiji i inženjerstvu, (d) Digitalna kompetencija, (e) Osobna, socijalna i kompetencija učenja za učenje, (f) Građanska kompetencija, (g) Poduzetnička kompetencija, i (h) Kulturna svijest i izražavanje.

Tri od ovih kompetencija otvaraju put razvoju strategija u kojima učenici mogu steći društveni profil i vještine povezane s inicijativama društveno korisnog učenja (ApS):

- ❖ **Osobna, socijalna i kompetencija učenja za učenje:** Ovo uključuje konstruktivnu suradnju s drugima, održavanje otpornosti i upravljanje cjeloživotnim učenjem. Također uključuje doprinos vlastitom fizičkom, mentalnom i emocionalnom blagostanju kao i dobrobiti drugih, razvijanjem vještina za brigu o sebi i onima oko sebe kroz zajedničku odgovornost.
- ❖ **Građanska kompetencija:** Ovo se fokusira na omogućavanje učenicima da ostvaruju odgovorno građanstvo i u potpunosti sudjeluju u društvenom i građanskom životu.
- ❖ **Poduzetnička kompetencija:** Cilj je pružiti strategije koje omogućuju učenicima da prepoznaju potrebe i prilike, treniraju svoje razmišljanje za analizu i evaluaciju svog okruženja te stvaraju i preispituju ideje koristeći maštu, kreativnost, strateško razmišljanje te etičku, kritičku i konstruktivnu refleksiju unutar kreativnih i inovativnih procesa. Također nastoji probuditi spremnost za učenje, preuzimanje rizika i suočavanje s neizvjesnošću.

U području visokog obrazovanja, neki dokumenti reguliraju to područje, kao što su:

U Bijeloj knjizi o stupnju obrazovanja (ANECA, 2004), utvrđene su sljedeće specifične kompetencije povezane s temom:

- ❖ Sposobnost razumijevanja složenosti obrazovnih procesa općenito i procesa učenja-poučavanja posebno (ciljevi i funkcije obrazovanja i obrazovnog sustava, teorije razvoja i učenja, kulturno i društveno okruženje, institucionalni i organizacijski kontekst škole, dizajn i razvoj kurikuluma, uloga učitelja, ...).
- ❖ Sudjelovati u istraživačkim projektima vezanim za poučavanje i učenje, uvodeći inovativne prijedloge usmjerene na poboljšanje kvalitete obrazovanja.
- ❖ Sposobnost uključivanja učenika u participativnu izgradnju pravila demokratskog suživota te zajedničko rješavanje problematičnih situacija i međuljudskih sukoba različitih priroda.
- ❖ Sposobnost suradnje s različitim sektorima obrazovne zajednice i okruženja.

NAREDBA ECI/3857/2007, od 27. prosinca, kojom se utvrđuju zahtjevi za provjeru službenih sveučilišnih diploma koje kvalificiraju za profesiju učitelja osnovne škole, uključuje među svojim ciljevima:

- ❖ Suradnja s različitim sektorima obrazovne zajednice i društvenog okruženja. Preuzimanje obrazovne dimenzije učiteljske funkcije i promicanje demokratskog obrazovanja za aktivno građanstvo.
- ❖ Održavanje kritičkog i autonomnog odnosa prema znanju, vrijednostima i javnim i privatnim društvenim institucijama.

Kraljevski dekret 1791/2010, od 30. prosinca, o Statutu sveučilišnih studenata, u poglavlju XIV, u vezi s aktivnostima društvenog sudjelovanja i suradnje u razvoju od strane studenata, u članku 64 (Opći principi) spominje niz obveza, prava i dužnosti studenata vezanih za društveno sudjelovanje i suradnju u razvoju:

- ❖ Pravo na traženje uključivanja u aktivnosti društvenog sudjelovanja i suradnje u razvoju.
- ❖ Pravo na besplatnu obuku za razvoj aktivnosti društvenog sudjelovanja i suradnje u okviru sporazuma o suradnji.
- ❖ Dužnost sudjelovanja u obrazovnim aktivnostima osmišljenim za pravilno provođenje aktivnosti društvenog sudjelovanja i suradnje u razvoju.
- ❖ Pravo na izdavanje certifikata od strane sveučilišta koji potvrđuje pružene usluge u društvenom sudjelovanju.

Nakon pregleda različitih obrazovnih ciljeva, kurikulumu i profesionalnih ciljeva, sada se fokusiramo na ciljeve vezane za građanstvo i volontiranje. Zakon o volonterstvu 45/2015, od 14. listopada 2015., u članku 6, navodi niz područja djelovanja:

- ❖ Društveno volontiranje
- ❖ Međunarodno volontiranje i suradnja u razvoju
- ❖ Volontiranje u zaštiti okoliša
- ❖ Kulturno volontiranje
- ❖ Sportsko volontiranje
- ❖ Obrazovno volontiranje
- ❖ Sociozdravstveno volontiranje
- ❖ Volontiranje u slobodno vrijeme
- ❖ Zajedničko volontiranje
- ❖ Volontiranje u civilnoj zaštiti

Propisi će odrediti uvjete pod kojima će se provoditi međunarodne volonterske aktivnosti za razvojnu suradnju, kao i u drugim područjima djelovanja, ovisno o mjestu tih aktivnosti, specijalnosti aktivnosti, njihovom trajanju ili kombinaciji nekih od ovih okolnosti.

Ukratko, strateški obrazovni ciljevi vezani za obrazovanje za građanstvo i volontiranje mogu se sažeti u opći cilj doprinosu stvaranju globalnog, solidarno angažiranog, aktivnog, kritičkog i odgovornog građanstva. Specifični ciljevi su:

- ❖ Doprinos stvaranju globalnog, odgovornog, solidarnog, aktivnog i participativnog građanstva za sve uzraste.
- ❖ Doprinos jačanju i razvoju kapaciteta pojedinaca i skupina kroz obrazovne aktivnosti.

- ❖ Doprinos jačanju i razvoju kapaciteta pojedinaca koji sudjeluju kao volonteri, kako u Španjolskoj tako i na međunarodnoj.

Obrazovni prioriteti

Trenutno, glavni obrazovni trendovi i prioriteti koji će voditi obrazovnu politiku španjolske vlade usmjereni su na (Ministarstvo financija, 2023):

1. Modernizacija sustava i poboljšanje kvalitete:
 - ❖ Kurikulum i organizacija obrazovanja. Obrazovni sustav zahtijeva kurikulum temeljen na kompetencijama, usmjeren na učenje umjesto na poučavanje, naglašavajući učinkovita okruženja za učenje i pedagogiju. To bi također trebalo povećati pristup i završetak svih razina obrazovanja i osposobljavanja.
 - ❖ Strukovno obrazovanje. Cilj ostaje transformirati model strukovnog obrazovanja unificiranjem ovog obrazovanja u jedinstveni koherentan i integriran sustav.
 - ❖ Digitalizacija. Ovo je jedna od glavnih investicijskih linija Plana oporavka, transformacije i otpornosti na području obrazovanja.
 - ❖ Evaluacija. Razvija se u tri područja: nacionalne evaluacije, međunarodne evaluacije i obrazovni pokazatelji.
 - ❖ Promocija kvalitete. Ovo će se provoditi kroz razne nagrade i natjecanja.
2. Ravnopravnost:
 - ❖ Stipendije. Ciljane ne samo na olakšavanje pristupa već i na osiguravanje ostanka u obrazovnom sustavu, čime se jamči pravo na obrazovanje za sve pojedince.
 - ❖ Uključivanje. Ovo je središnji cilj nacionalne i međunarodne političke agende.
 - ❖ Obrazovni ispad. Planiranje i provedba mjera na ovom području provodit će se s autonomnim zajednicama putem teritorijalnih programa suradnje.
3. Poboljšanje obrazovne pažnje u području izravnog upravljanja Ministarstvom obrazovanja i strukovnog osposobljavanja.
4. Sveučilišno obrazovanje. Među prioritetnim područjima djelovanja su sveobuhvatna reforma pravnog okvira, povećanje financiranja sustava stipendiranja i pomoći za studiranje te smanjenje javnih sveučilišnih pristojbi kako bi se osigurale jednake obrazovne mogućnosti. Osim toga, promicanje osposobljavanja, kvalifikacija te nastavnog i istraživačkog kapaciteta sveučilišnog sustava kroz povećanu podršku prije i poslije doktorskih studija, smanjenje nesigurnosti zaposlenja i postupno stabiliziranje sveučilišnog osoblja te podrška digitalizaciji Sveučilišnog sustava, među ostalim.

Trenutno se ulažu napori za poboljšanje zapošljivosti kroz vrijednost strukovnog obrazovanja (SO). U tu svrhu, investira se u stvaranje dualnog strukovnog obrazovanja, koje se izmjenjuje između obrazovnog centra i tvrtke. Dualno strukovno obrazovanje omogućuje studentima da primaju obuku u obrazovnom centru dok istovremeno primjenjuju naučeno na radnom mjestu. Ovakav pristup zadovoljava trenutne poslovne zahtjeve, potiče zapošljivost mladih i povećava

konkurentnost i produktivnost (Ministarstvo obrazovanja, strukovnog osposobljavanja i sporta, 2022).

Dodatno, prioritetna područja uključuju cjeloživotno učenje, uključivo obrazovanje, obuku u digitalnoj eri, transparentnost, mobilnost radne snage i održiva ulaganja (Eurydice Spain-REDIE, 2020). Razvoj ovih područja oslanja se na nastavnike, trenere, ravnatelje škola i ostalo obrazovno osoblje, kao i na pravilno upravljanje od strane središnjih i regionalnih vlada.

Uloga države usmjerena je na razvoj strategija održivog razvoja kroz saveze između različitih uključenih aktera, vođenih političkim konsenzusom i društvenom potražnjom, pri čemu se razvijaju nove politike, mjere, upravljanje i radne metode. U tom smislu, radi se na angažmanu građana i uprava za stvaranje državne politike koja utječe na Agendu 2030 s prijedlozima politika za prevenciju i borbu protiv nejednakosti, usmjerenim na kružno i društveno gospodarstvo. U tu svrhu predlažu se sljedeće mjere i ciljevi (Vlada Španjolske, 2018):

1) Ova obveza će biti predložena Sektorskoj konferenciji za obrazovanje i Općoj konferenciji za sveučilišnu politiku, kao i sljedeće mjere, za usvajanje od strane svih uprava i aktera:

- ❖ Uključiti obrazovanje za održivi razvoj (kako je definirano u cilju 4.7 i prema UNESCO-vim smjernicama) u sve obvezno obrazovanje i obrazovni sustav, kroz obrazovne planove i programe, do 2025. godine.
- ❖ Uvesti obuku o Agendi 2030 i ciljevima održivog razvoja (SDG) do 2021. godine u sve preddiplomske i poslijediplomske studije, tako da svi studenti koji završe preddiplomski ili poslijediplomski studij dobiju osnovnu obuku o održivom razvoju i globalnom građanstvu, 100% do 2025. godine.
- ❖ Uvesti do 2022. godine sustav pristupa nastavničkoj funkciji (obvezno i sveučilišno obrazovanje), u minimalne sadržaje potrebne u procesima odabira, znanja i vještine potrebne za obrazovanje za održivi razvoj i Agendu 2030.
- ❖ Do 2025. godine, svi nastavnici u obveznom i sveučilišnom obrazovanju bit će kvalificirani u skladu s Agendom 2030.

Osim toga, uloga tvrtki i nevladinih organizacija ima za cilj promicanje specifičnih vrijednosti, preuzimajući temeljnu ulogu u španjolskom obrazovanju (Planas, 2005):

- ❖ Smanjivanje neuspjeha u školovanju i stope napuštanja škole, posebno među imigrantskim obiteljima.
- ❖ Smanjivanje digitalnog jaza olakšavanjem pristupa tehnologiji i promicanjem njezine odgovorne uporabe.
- ❖ Briga o mentalnom zdravlju maloljetnika.
- ❖ Promicanje zapošljivosti među mladima.

Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti

U španjolskom obrazovnom kontekstu, provedena su različita iskustva društveno korisnog učenja u osnovnom obrazovanju. U tom smislu, i pod različitim temama, možemo spomenuti, između ostalih, najnovije primjere:

- ❖ Herojski Božić: Razvoj umjetničko-izraznih aktivnosti u tjelesnom odgoju kroz društveno korisno učenje (2023). Projekt pod nazivom "Herojski Božić" imao je za cilj razviti kurikularne sadržaje tjelesnog odgoja u 2. razredu osnovne škole. Projekt se razvija iz aktivnih metodologija, posebno kroz učenje kroz projekte i gamifikaciju, s namjerom promoviranja suradničkog rada, kreativnosti i interdisciplinarnosti među predmetima. Prvo se provodi opravdanje i kontekstualizacija projekta, a zatim se razvijaju kurikularni elementi s kojima je povezan. Na kraju, prikazuju se alati i instrumenti za evaluaciju svih sudionika u projektu, kako učenika tako i nastavnika.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8997620>

- ❖ Matematika može biti zabavna. Inovacijski projekt društveno korisnog učenja na Sveučilištu s učenicima osnovne škole (2022). U ovom projektu, studenti preddiplomskog studija Primarnog obrazovanja podučavaju djecu iz košarkaškog kluba u učionici radionice pod nazivom "Zabavna matematika", stvarajući prostor u kojem se mikro-učenje nudi na zabavan način. Cilj istraživanja je prikazati dizajn i razvoj projekta društveno korisnog učenja izvan akademskog okruženja te izmjeriti evaluaciju iskustva sudionika.

<https://redined.educacion.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/226464/Matematicas.pdf?sequence=1>

- ❖ Podizanje svijesti o invaliditetu kroz integrirani program sportske edukacije i društveno korisnog učenja (2022). Ciljevi ovog projekta su: (1) predstaviti didaktički prijedlog koji ima za cilj podizanje svijesti o invaliditetu kroz integraciju društveno korisnog učenja (S-L) u Model sportske edukacije (SEM) koristeći prilagođeni sport (sjedeca odbojka); (2) evaluirati percepciju sudionika nastavnika; (3) ponuditi prijedloge za poboljšanje budućih implementacija. U projektu je sudjelovalo 181 učenika iz trećeg razreda srednjeg obrazovanja (n = 80) i iz petog razreda osnovnog obrazovanja (n = 101). Program se sastojao od stvaranja dvije sportske mreže koje su činile dvije prirodne grupe iz srednjeg obrazovanja i dvije iz osnovnog obrazovanja u svakoj od mreža. Svi učenici su prošli sezonu SEM-a na tjelesnom odgoju tijekom koje su dodane tri S-L akcije za vrijeme odmora, pri čemu su učenici srednjeg obrazovanja bili pružatelji usluga. Članstvo u mreži promovirano je kroz karakteristike SEM-a. Podizanje svijesti integrirano je kroz simulaciju tjelesnog invaliditeta. Rezultati su pokazali pozitivnu percepciju nastavnika koji su, osim drugih prednosti, istaknuli razvoj svijesti kod učenika osnovne škole i empatije kod učenika srednje škole.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8058610>

- ❖ University Students' classroom management in a proposal of Service Learning in Physical Education in Learning Communities (2021). The main purpose of this project is to analyse university students' perceptions about Classroom Management in a Service-Learning experience carried out in Community Learning schools. The context of this research is represented by six schools mainly hosting students in a social exclusion situation, in Didactics of Physical Education of Primary Education Degree. Methodologically, information was obtained through critical incident narratives of university students, analysed qualitatively through the categorical analysis using coding matrices with NVivo software. The main research findings focus on the need to use disruptive methodologies, such as ServiceLearning, to improve management skills in initial training. In addition, they outline that the main management problems are centred on conflict resolution and interaction with the group, as well as the difficulty of attending diversity in the Physical Education classroom. Finally, everyone recognizes the great contribution of this methodology to their teacher training, as they consider contact with the reality of the classroom as essential throughout the training process.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7590958>

- ❖ Upravljanje učionicom studenata sveučilišta u prijedlogu društveno korisnog učenja u tjelesnom odgoju u zajednicama za učenje (2021). Glavni cilj ovog projekta je analizirati percepcije studenata sveučilišta o upravljanju učionicom u iskustvu društveno korisnog učenja provedenom u školama zajednica za učenje. Kontekst ovog istraživanja predstavljaju šest škola koje uglavnom pohađaju učenici u situaciji socijalne isključenosti, u didaktici tjelesnog odgoja studija primarnog obrazovanja. Metodološki, informacije su dobivene kroz narative kritičnih incidenata studenata sveučilišta, analizirane kvalitativno kroz kategorizacijsku analizu koristeći matrice kodiranja s NVivo softverom. Glavni nalazi istraživanja usmjereni su na potrebu korištenja disruptivnih metodologija, kao što je društveno korisno učenje, za poboljšanje vještina upravljanja u početnom obrazovanju. Osim toga, naglašeno je da su glavni problemi upravljanja usmjereni na rješavanje sukoba i interakciju s grupom, kao i na teškoću prilagodbe različitostima u učionici tjelesnog odgoja. Konačno, svi prepoznaju veliki doprinos ove metodologije njihovoj učiteljskoj izobrazbi, jer smatraju da je kontakt sa stvarnošću učionice ključan tijekom procesa izobrazbe.

<https://uvadoc.uva.es/handle/10324/64752>

- ❖ Gamifikacija kroz projekt društveno korisnog učenja: dizajniranje edukativnog odmora od sveučilišta za osnovnoškolce (2020). Predstavlja se inovativno iskustvo u kojem su studenti predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja na SAFA sveučilišnom centru dizajnirali digitalne obrazovne igre temeljene na kurikularnim sadržajima i ciljevima iz različitih didaktičkih jedinica drugog razreda osnovne škole SAFA Andújar. Nakon što su ove obrazovne igre bile dovršene, poslone su u osnovnu školu kako bi učenici mogli raditi s njima i poslati svoje povratne informacije studentima sveučilišta, što je rezultiralo vrlo obogaćujućim iskustvom za sve uključene obrazovne agente.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7633123>

- ❖ Društveno korisno učenje u matematici: iskustvo između učenika osnovne škole i starijih osoba (2020). Ovo je iskustvo društveno korisnog učenja koje je implementirao student dodiplomskog studija za učitelja razredne nastave u centru za rano i osnovno obrazovanje. Ovo iskustvo je smješteno u predmet matematike u 6. razredu osnovne škole i slijedi faze projekta koje predlaže Španjolska mreža za ApS (Aprendizaje-Servicio). (1) Polazna točka: rijetki posjeti koje starije osobe obično primaju u staračkim domovima i poteškoće koje imaju u izvođenju matematičkih operacija. (2) Motivacija grupe: objašnjava se i učenicima osnovne škole i stanovnicima staračkog doma da će provesti niz zajedničkih sesija u kojima će se predlagati matematički zadaci koristeći manipulativne potpore kako bi se smanjila njihova apstrakcija. Obje grupe su vrlo uzbuđene zbog projekta. (3) Planiranje: sesije su dizajnirane i potvrđene s radnim terapeutom staračkog doma. Ove sesije uključuju strujne trake, ulične tržnice i popularne igre koje uključuju korištenje matematike. (4) Provođenje projekta: petkom učenici 6. razreda odlaze u starački dom kako bi podijelili iskustva. (5) Evaluacija, proslava i unapređenje: u posljednjoj sesiji učenici starijima daju origami čestitke kao znak zahvale. I primatelji učenja (učenici 6. razreda) i pružatelji usluge (stanovnici) ispunjavaju upitnike koji pokazuju visok stupanj zadovoljstva iskustvom i sugeriraju da ga treba produžiti. Također, otkriveno je da iskustvo ApS-a doprinosi povećanju vrijednosti građanstva, solidarnosti i empatije kod učenika, zbog čega uprava CEIP-a planira proširiti iskustvo na razini centra sljedeće godine.

https://www.researchgate.net/publication/338819661_Aprendizaje-Servicio_en_Matematicas_experiencia_entre_alumnos_de_Educacion Primaria_y_personas_de_la_tercera_edad

- ❖ Iskustvo društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju: Kap po kap (2018). Glavni cilj ovog projekta društveno korisnog učenja razvijenog u osnovnoj školi bio je podizanje svijesti o važnosti vode. Kako bi se postiglo stvarno učenje, smatralo se nužnim osvijestiti ih o drugim stvarnostima. Udruga Bassari odlučila je surađivati u projektu prenoseći učenicima poteškoće s pristupom resursu poput vode u selu u Senegalu (Afrika) te su predložili mobilizaciju s crowdfunding kampanjom solidarnosti za izgradnju bunara, kap po kap, među svima. Učenici škole CEU San Pablo Sanchinarro, uz suradnju cijele obrazovne zajednice, tjedan su dana radili s motivacijom i entuzijazmom kako bi postigli cilj dovođenja vode kroz bunar. Konačno, uspjelo se prikupiti više novca nego što je bilo potrebno za izgradnju bunara, što je omogućilo i izgradnju spremnika za vodu. Međutim, najveće postignuće projekta bilo je to što su učenici bili uključeni i nagrađeni za osvještavanje drugih stvarnosti.

<https://revistas.uam.es/tendenciaspedagogicas/article/view/tp2018.32.014>

- ❖ Održavanje ciljeva STEM obrazovanja kroz program podučavanja. Ovaj program temeljio se na metodologiji društveno korisnog učenja i podučavanja. Cilj ovog istraživanja bio je dvostruk. Prvo, utvrditi utjecaj programa obrazovanja u znanosti, tehnologiji, inženjerstvu i matematici (STEM) na školski uspjeh učenika osnovnih škola. Drugo, identificirati potencijalne koristi ovog programa na ključne kompetencije studenata na studiju za učitelje razredne nastave. Poduzorak učenika osnovnih škola, nakon usklađivanja ključnih kovarijabli, nasumično je dodijeljen eksperimentalnoj (N = 25) ili kontrolnoj skupini (N = 25). Poduzorak sveučilišnih studenata sastojao se od 26 studenata koji su se samostalno

odabrali iz diplomskog studija učitelja razredne nastave. Intervencija se sastojala od 20 dvosatnih tjednih sesija visoko strukturiranog podučavanja nakon škole koje su provodili prethodno obučeni sveučilišni studenti.

<https://doi.org/10.3390/su12166653>

- ❖ Centar za promicanje društveno korisnog učenja u Baskiji objavio je katalog od 60 iskustava učenja kroz pružanje usluga zajednici, prikupljenih tijekom više od četiri godine. Ove aktivnosti provode obrazovni centri na gotovo svim razinama, kao i razne socijalne organizacije.
- ❖ Ministarstvo ekološke tranzicije objavilo je "100 Dobrih Praksi Društveno Korisnog Učenja - DKU-". Uključuje iskustva koja su razvila 300 škola i 430 socijalnih entiteta (građanske, kulturne, omladinske udruge, zaklade, nevladine organizacije, gradska vijeća i javne institucije), a koja su povezana s ciljevima održivog razvoja.
- ❖ Nadalje, Projekti inovacija u poučavanju koje provodi Sveučilište u Granadi uključuju:
 - "Razvoj prijedloga za obrazovanje o prehrani kroz multidisciplinarni suradnički rad s pristupom društveno korisnog učenja (15-76)," financiran u okviru FIDO UGR Plana 2015-2017.
 - "INES Projekt: Edukativna nutritivna intervencija za zdravo školovanje (579)," financiran u okviru FIDO UGR Plana 2019-2020, kao nastavak prethodnog projekta.
 - "Poučavanje znanosti kroz društveno korisno učenje u studijima obrazovanja i znanosti: Prijedlog za znanstvenu obuku u osnovnom i srednjem obrazovanju (19-67)," financiran u okviru FIDO UGR Plana 2018-2020.

Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju

Ako se zapitamo je li društveno korisno učenje (DKU) prikladna praksa u španjolskom kontekstu, odgovor bi bio odlučno da. Postojeća literatura potvrđuje veliki potencijal iskustava društveno korisnog učenja, kao i brojne koristi takvih inicijativa. Nedavna istraživanja pokazuju da provedba ove metodologije pozitivno utječe na osobni i društveni razvoj. Na primjer, studija Blázquez-Sáncheza (2013) pokazala je da njihov program potiče autonomiju i samoregulaciju u procesu učenja sudionika, pomažući im u donošenju odluka i postavljanju ciljeva. Dodatno, Blázquez-Sáncheza (2020) studije su otkrile da su studenti poboljšali aspekte poput planiranja i izvršenja zadataka, a León-Díaz et al. (2018) primijetili su da su sudionici primijenili teorijska znanja tijekom pružanja usluga, čime su unaprijedili svoje vještine kroz praktičnu primjenu.

Druga istraživanja provedena u španjolskom kontekstu pokazala su rezultate poput poticanja suradnje, povećanja učinkovite komunikacije, promicanja solidarnosti među učenicima, poticanja poštovanja prema drugima, razumijevanja potreba zajednice i podizanja svijesti o društvenim pitanjima (Baquero i Majó, 2014; Trujillo, 2016; Velázquez, 2010). To su ključne vrijednosti u ranim obrazovnim fazama koje doprinose cjelovitom razvoju budućih građana i razvoju društvene pravde i društvene svijesti.

Dodatno, druge istaknute koristi iz istraživanja uključuju pozitivan utjecaj na akademski uspjeh, osobnu autonomiju (Hervás et al., 2018) te vještine istraživanja i rješavanja problema, među ostalima (Blázquez-Sánchez, 2020).

Osim toga, došlo je do proliferacije mreža kao što su Andaluzijska mreža za društveno korisno učenje i Španjolska mreža za društveno korisno učenje, koje imaju za cilj promicanje razvoja društveno korisnog učenja u svojim regijama. Te mreže obuhvaćaju različite pojedince i entitete, uključujući obrazovne centre, centre za osposobljavanje nastavnika, društvene organizacije, sveučilišta i druge lokalne inicijative. Dodatno, udruga ApS(U) posvećena je odlučnom doprinosu institucionalizaciji društveno korisnog učenja na španjolskim sveučilištima. U skladu s ciljevima Agende 2030, ApS(U) promovira transformaciju sveučilišta poticanjem kulture inovacija u poučavanju povezane s prijenosom znanja i društvenom odgovornošću. Ova inicijativa pokreće stvaranje novih projekata na nacionalnoj i međunarodnoj razini, kao i širenje i promicanje društveno korisnog učenja diljem zemlje.

Također, postoji rastući interes Nacionalne agencije za ocjenjivanje kvalitete i akreditaciju (ANECA), koja promiče razvoj istraživanja temeljenih na društveno korisnom učenju i njihov prijenos u društveni sektor.

Osim toga, različite istraživačke inicijative i najbolje prakse promiču se kroz međunarodne, nacionalne i regionalne konferencije i radionice. Ti događaji ne samo da prikazuju aktivnosti koje provode različite institucije, već i potiču saveze i nove suradnje kako bi se nastavilo širenje i razvoj novih prijedloga.

Štoviše, Organski zakon o sveučilišnom sustavu [LOSU] (2023.) uključuje u akademsku izobrazbu studenata pravo na sudjelovanje u društveno korisnim aktivnostima učenja, među ostalim inicijativama, zajedno s njihovim akademskim priznanjem (Članak 33 K).

Sve ovo naglašava izvedivost, interes i nužnost daljnjeg razvoja društveno korisnog učenja u Španjolskoj.

Međutim, ako uzmemo u obzir poteškoće povezane s provedbom društveno korisnog učenja, vrijeme bi moglo biti glavna prepreka. Birokratski procesi koje ove inicijative obično zahtijevaju uvelike otežavaju njihovu provedbu. Dodatno, ograničeno dostupno vrijeme sprječava ključne trenutke refleksije i koordinacije, koji su ključni za dizajn, razvoj i evaluaciju društveno korisnog učenja. Također, često postoji nedostatak financiranja koje odgovara potrebama i karakteristikama različitih tekućih studija, kao i nedostatna institucionalna podrška.

Među izazovima je i promjena načina razmišljanja prema društveno orijentiranim metodologijama poučavanja i učenja povezanim sa stvarnim kontekstima. Također je potrebno poboljšati osposobljavanje nastavnika, pružajući im vještine da postanu stručni vodiči u dizajniranju značajnih, korisnih i relevantnih konteksta učenja, te pozicioniranju učenika kao ključnih aktera u procesu učenja (Tedesco, 2011). Iako sveučilišta nude različite tečajeve vezane za korištenje i razvoj programa društveno korisnog učenja (DKU), a entiteti poput Plena Inclusión nude predavanja, webinare i specifičnu obuku o DKU-u, također se razvija proces institucionalizacije na nekim sveučilištima kroz uspostavu DKU ureda i potpisivanje "Deklaracije Kanarskih otoka" među španjolskim sveučilištima. Ovaj dokument prepoznaje međunarodne sporazume i naglašava

potrebu za prioritizacijom društveno korisnog učenja u obrazovnom sustavu, čime se uspostavlja ključna referenca za promicanje institucionalizacije DKU-a na sveučilištima. Nadalje, potrebna je bolja koordinacija između nastavnika i različitih društvenih institucija, što također povećava ovu suradnju kroz razvoj projekata inovacija u poučavanju, formalizaciju sporazuma između nevladinih organizacija, društvenih entiteta itd. i sveučilišta, ili pozive na razne DKU kongrese i konferencije koje se održavaju godišnje u Španjolskoj. S obzirom na ove poteškoće i izazove, možemo poduzeti inicijative društveno korisnog učenja s visokim postotkom sigurnog uspjeha..

Popis literature

- ❖ ANECA. (2004). *Libro Blanco. Título de Grado en Magisterio*. ANECA.
- ❖ Baquero, M. y Majó, F. (2014). *8 ideas clave. Los proyectos interdisciplinares*. Grao.
- ❖ Blázquez-Sánchez, D. (2013). *Diez competencias docentes para ser mejor profesor de Educación Física. La gestión didáctica de la clase*. INDE.
- ❖ Blázquez-Sánchez, D. (2020). *Métodos de Enseñanza en Educación Física. Enfoques Innovadores para la Enseñanza en Competencias*. INDE.
- ❖ Eurydice España-REDIE. (2020). *Áreas y ámbitos prioritarios basados en los Objetivos estratégicos de la ET2020 a lo largo de los ciclos de trabajo*. <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/dam/jcr:7bfb4fd3-23be-4232-a9f7-9a52025a8f09/ambitos-prioritarios-et2020-b.pdf>
- ❖ Gobierno de España. (2018). *Plan de Acción para la implementación de la Agenda 2030*. <https://transparencia.gob.es/transparencia/AGENDA%202030.pdf>
- ❖ Hervás, M., Fernández, F. D., Arco, J. L., y Miñaca, M. I. (2018). La mejora del rendimiento escolar y el clima social mediante un programa de intervención basado en el aprendizaje-servicio y mentoría entre iguales. *REOP - Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 29(1), 91–107. <https://doi.org/10.5944/reop.vol.29.num.1.2018.23296>
- ❖ Jariod, R. (2021). *Plan Estratégico para la Educación para el Desarrollo y la Ciudadanía Global (EPDCG)*. <https://voluntariadointernacional.eu/wp-content/uploads/2022/03/plan-estrategico-Voluntariado.pdf>
- ❖ León-Díaz, O., Martínez-Muñoz, L.F. y Santos-Pastos, M.L. (2018). Análisis de la investigación sobre Aprendizaje basado en Proyectos en Educación Física. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 21(2), 2742.
- ❖ Ley 45/2015, de 14 de octubre, de Voluntariado. (Boletín Oficial del Estado, núm. 247, de 15 de octubre de 2015). <https://www.boe.es/eli/es/l/2015/10/14/45/con>
- ❖ Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo de 2006. (Boletín Oficial del Estado, núm. 106, de 4 de mayo de 2006). <https://www.boe.es/eli/es/lo/2006/05/03/2/con>
- ❖ Ley Orgánica 2/2023, de 22 de marzo, del Sistema Universitario. (Boletín Oficial del Estado, núm. 70, de 23 de marzo de 2023). <https://www.boe.es/eli/es/lo/2023/03/22/2/con>

- ❖ Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (Boletín Oficial del Estado, núm. 340, de 30 de diciembre de 2020) <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3>
- ❖ Ministerio de Educación, Formación Profesional, y Deportes. (2022). *Información sobre la nueva Ley de Formación Profesional*. <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/destacados/nueva-ley-fp.html>
- ❖ Ministerio de Hacienda (2023). Proyecto de Presupuestos Generales del Estado. Informe Económico y Financiero. https://www.congreso.es/docu/pge2023/pge_2023-web/PGE-ROM/doc/3/1/2/2/N_23_A_A_1_2_2_15.PDF
- ❖ Orden ECI/3857/2007, de 27 de diciembre, por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Primaria. (Boletín Oficial del Estado, núm. 312, de 29 de diciembre de 2007). <https://www.boe.es/eli/es/o/2007/12/27/eci3857>
- ❖ Planas, J. (2005). El papel de la empresa en la formación de los trabajadores en España. *Revista de Educación*, 338. 125-143.
- ❖ Real Decreto 157/2022, de 1 de marzo, por el que se establecen la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Primaria. (Boletín Oficial del Estado, núm. 52, de 2 de marzo de 2022). <https://www.boe.es/eli/es/rd/2022/03/01/157/con>
- ❖ Real Decreto 1791/2010, de 30 de diciembre, por el que se aprueba el Estatuto de los Estudiantes Universitarios. (Boletín Oficial del Estado, núm. 318, de 31 de diciembre de 2010). <https://www.boe.es/eli/es/rd/2010/12/30/1791/con>
- ❖ Tedesco, J. C. (2011). Los desafíos de la educación básica en el siglo XXI. *Revista Iberoamericana De Educación*, 55, 31–47. <https://doi.org/10.35362/rie550524>
- ❖ Trujillo, F. (2016). *Aprendizaje basado en proyectos en Educación Infantil, Primaria y Secundaria*. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Área de Educación. Ed. Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.
- ❖ Velázquez, C. (2010). *Aprendizaje Cooperativo en Educación Física*. Editorial INDE.

4.7 Portugal

Ustroj obrazovnog sustava

Nekada se obrazovnim sustavom upravljalo visokim stupnjem birokratskog centralizma i strogom kontrolom nad ne samo kurikulumom, već i upravljanjem nastavnicima te procesom poučavanja i učenja. Škole nisu imale nikakvu marginu autonomije i sudjelovanja u donošenju odluka koje su utjecale na svakodnevni školski život, budući da je svakodnevno vođenje škole bilo vrlo ograničeno. Škola je smatrana sredstvom političke i ideološke kontrole, služeći kao vozilo za propagiranje vrijednosti režima: Bog, Domovina i Obitelj. Zapravo, pedagoška i administrativna organizacija školskih institucija tog razdoblja osiguravala je snažnu koherentnost i artikulaciju, što je omogućilo konvergenciju svih valencija prema nacionalnom obrazovanju (Formosinho i Machado, 2000b).

Upravljanje i administracija škola provodili su ravnatelji i rektori na represivan način kako bi osigurali političku i ideološku kontrolu. Oni su imali moć nad školom jer su bili vrsta delegata središnje vlasti. Ravnatelje i direktore imenovalo je Ministarstvo obrazovanja prema kriterijima političkog povjerenja. Funkcionirali su kao veza između središnje političke vlasti i administracije te upravljanja svakodnevnim radom svake škole. Iako su lokalno bili utjecajni, nisu imali autonomiju te su stoga sve svoje akcije podređivali središnjoj administraciji. Međutim, postizanje ciljeva i ostvarivanje funkcija koje su im dodijeljene davali su im efektivnu moć nad ostalim organizacijskim akterima (Lima, 1998a).

Zakon br. 5/73, od 25. srpnja, poznat kao "Veiga Simão", nastojao je odgovoriti na studentske prosvjede i modernizaciju zemlje u korist veće učinkovitosti obrazovanja kroz razvoj mjera poput predškolskog obrazovanja, produljenja obveznog školovanja s 6 na 8 godina, rekonverzije godina, rekonverzije srednjeg obrazovanja (koje bi imalo još jednu godinu i okvir za profesionalnu pripremu), kvantitativne ekspanzije ustanova (bliže ljudima koji ih traže) te ekspanzije i diversifikacije visokog obrazovanja. Ova reforma, osim što je povezivala obrazovanje s modernizacijom i razvojem zemlje, "hranjena liberalnom i meritokratskom koncepcijom jednakih mogućnosti koja bi trebala omogućiti najboljima pristup višim razinama školovanja" (Formosinho i Machado, 2000b:33), devalvirala je obrazovanje kao jamstvo propagiranja vrijednosti režima. Zapravo, ovaj zakon, u pokušaju "demokratizacije obrazovanja", promovira unutar školskih organizacija okupaciju prostora od strane nastavnika i učenika koji odjekuju hitnost demokratizacije društva. Međutim, ovaj učinak na razini obrazovanja nije uopće bio poželjan za politički sustav u cjelini.

Početak 21. stoljeća označava početak novog ciklusa u evoluciji obrazovnog sustava u Portugalu, obilježenog uglavnom manifestacijom određenog nezadovoljstva stanjem u obrazovanju. Nakon više od dva desetljeća kontinuirane transformacije, performanse sustava nisu bile vrlo ohrabrujuće, oscilirajući između "razočaranja" i "katastrofe". Ova situacija olakšava prihvaćanje "neoliberalne" matrice, s naglaskom na privatizaciju obrazovanja, podređivanje obrazovanja tržišnoj logici, s besplatnim izborom škole od strane roditelja, međuškolskom konkurencijom putem rangiranja, jačanjem autoriteta, rigoroznosti i discipline (Estêvão, 2002; Barroso, 2003) te snažnim vodstvom.

Obrazovna politika, vladini diskursi i samo zakonodavstvo dodijelili su koncepte povezane s obrazovnom sferom (Formosinho i Machado, 2000c). Komercijalna atmosfera i poslovna kultura čine se da zasjenjuju akademski i pedagoški etos, umanjujući demokratsko, kolegijalno i participativno upravljanje školama. U tom smislu, svjedočimo promjeni paradigme od kolegijalnosti prema unipersonalnosti upravljačkog tijela škole. Demokratska reprezentativnost za strateška tijela, s vanjskom ili zajedničkom reprezentacijom, bez izvršnih funkcija. Individualni lideri sada će predstaviti svoj plan upravljanja, poznat kao Plan intervencije, kako bi ga proveli i bili odgovorni za njega, ne prije definiranja timova putem imenovanja (Lima, 2011a). Ovaj novi put, odobren Dekretom-zakonom br. 75/2008, od 22. travnja, čini se da rezultira centralizacijom i koncentracijom moći, umjesto najavljene decentralizacije koja podsjeća na Fayolovu "jedinstvo zapovijedanja". U ovom okviru, upravljanje školama postalo je povezano s individualnim, snažnim i učinkovitim vodstvom temeljenim na prirodnim karakteristikama vođe. Novi pravni režim primjenjuje se na javne predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske obrazovne ustanove, poznate kao školske grupacije ili negrupirane škole.

Strateški ciljevi nacionalnih politika

Rad škole

Nastava obično počinje u 9 sati i završava u 16 sati, od ponedjeljka do petka. Kao opće pravilo, tijekom vikenda nema nastavnih aktivnosti.

U 1. ciklusu osnovnog obrazovanja (od 1. do 4. razreda), nastava obično počinje u 9 sati i završava u 16 sati, od ponedjeljka do petka. Kao opće pravilo, tijekom vikenda nema nastavnih aktivnosti. U prosjeku se tri ili četiri nastavna sata dnevno posvećuju redovnom kurikulumu, a može biti i dodatnih 1 sat za aktivnosti obogaćivanja kurikuluma (ove aktivnosti obično počinju u 16:30 i završavaju u 17:30). U ovom ciklusu postoji jutarnji odmor (30 minuta) i pauza za ručak (1 ili 1,5 sat). Također postoji još jedan odmor poslijepodne (30 minuta) za one koji produžuju svoje prisustvo do spomenutih aktivnosti obogaćivanja kurikuluma.

U osnovnoj školi, izvanškolske aktivnosti uglavnom promoviraju općine ili udruge roditelja. Ove aktivnosti mogu uključivati engleski ili druge strane jezike, sport, umjetnost, znanost, informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT), zajedničko.

Društveno korisno učenje u Portugalu

U Portugalu društveno korisno učenje nije poznata i često korištena metoda. Postoje neka istraživanja i publikacije od strane visokih obrazovnih institucija (HEI). U pogledu otkrića projekata i publikacija u portugalskom nacionalnom kontekstu, projekt OUSAM razvijen je kroz duboko propitivanje konvencionalne školske forme, čineći ga primjerom procesa animacije zajednice u kojem djeca preuzimaju participativnu ulogu u obrazovnim aktivnostima i povezuju se s profesionalcima, obiteljima i lokalnim ljudima. Animacija je tako "strukturalna os koja globalizira obrazovnu intervenciju koja zahtijeva različite vrste povezivanja: povezivanje između formalnih i neformalnih obrazovnih modaliteta; povezivanje između školskih i neškolskih aktivnosti; povezivanje između aktivnosti; povezivanje između obrazovanja djece i odraslih" (Canário, 2000: 136). Doista, aktivnosti razvijene s djecom bile su integralni dio procesa posredovanja s odraslima; poveznica u globaliziranim procesima obrazovanja i razvoja zajednice, uključujući djecu samu, profesionalce i vođe institucije, obitelji, zajednice i druge lokalne projekte i institucije.

Ovaj projekt je u to vrijeme bio viđen, a neki ga i danas tako vide, kao "rezervno rješenje", ali se etablirao i postao široko prepoznat kao proces razvoja zajednice, čija je suština endogenost, sudjelovanje i kolektivno učenje. U drugom radu, zaključci istraživanja nastojali su spojiti socijalizaciju i obrazovanje u intervencijsku logiku koja je imala za cilj približiti školu njenim zajednicama, s ciljem poticanja lokalnog razvoja. U ovom okruženju, također se približavamo mogućnosti da dijete bude socijalni akter koji uči istovremeno kao i odrasli. Međutim, putovi koji se predviđaju za budućnost obrazovanja u Portugalu teže upravo tome da školu učine više školom, tj. više usmjerenom na sebe i udaljenijom od zajednica. To se temelji na stvaranju velikih školskih organizacija, s jedne strane, i produženju školskog dana, s druge strane. Oba trenda, zajedno s jačanjem tradicionalnijih školskih predmeta, naglašavaju ulogu učenika, pri čemu učitelji postaju odrasli koji interveniraju gotovo isključivo u njihovo obrazovanje (Amiguiño, nd.).

S druge strane, u studiji provedenoj na jednom sveučilištu u Portugalu otkriveno je sljedeće: Cilj studije bio je istražiti utjecaj korištenja pedagoškog modela iskustvenog društveno korisnog

učenja (SL) naspram tradicionalnog učenja na studente s portugalskog sveučilišta, koji pohađaju tri različita kolegija. U ovoj studiji vidjelo se da kontakt s praktičnim i stvarnim kontekstima intervencije omogućuje iskustva društveno korisnog učenja koja su dala smisao akademskom znanju i vještinama koje su studenti stekli tijekom svog obrazovanja te im omogućila da konačno shvate kako mogu razvijati svoju profesionalnu aktivnost u stvarnom svijetu. Prema tome, sugerira se da iskustvo društveno korisnog učenja, kombinirajući teoriju s praksom, omogućuje studentima mobiliziranje vještina kao što su kritičko razmišljanje, prilagodljivost i fleksibilnost za povezivanje različitih znanja i perspektiva, što je također povezano s koristima i znanjem proizašlim iz iskustva “usluge drugima” koje se inače ne bi dogodilo. U međuvremenu, primijećen je porast prosocijalnog ponašanja kod studenata AFL nakon provođenja iskustva društveno korisnog učenja.

Prethodne studije (npr. Smith, 2008) ističu kako ovaj iskustveni pristup pruža prilike sudionicima da razviju važne odnose s drugima, kojima pomažu zadovoljiti potrebe dok razvijaju “etiku skrbi” usmjerenu prema društvenom dobru i jačaju građansku angažiranost (Chiva-Bartoll i sur., 2021; Ribeiro i sur., 2021). Još jedna studija povezana s visokim obrazovnim institucijama je ESSA projekt. Preliminarni nalazi sugeriraju da ESSA projekt može biti motor za “osnaživanje studenata kao kritičnih agenata društvene odgovornosti” (Coelho i sur., 2017, 1173), pokazujući da studenti smatraju sudjelovanje u USR projektima prekretnicom u svom razvoju: “Bilo je lakše pokušati reći što me nije promijenilo!” (Ženska osoba, Medicina, UPorto). Tematska karta kao grafički prikaz ilustrira opću konceptualizaciju obrazaca podataka i odnosa između njih (Braun i Clarke, 2006). Tema “percepcija utjecaja ESSA projekta na studente” imala je veliki izraz u svim analiziranim podacima, iz koje su proizašle pet podtema i sedam kodova koji su međusobno povezani. Percepcija utjecaja na njihov pogled na sveučilište temelji se na percepciji utjecaja u dva različita i međusobno povezana koda: percepcija uloge sveučilišta i percepcija uloge studenata kao ključnih podtema jer predviđaju što će biti percepcija utjecaja na druge dimenzije. Neki studenti razumiju ulogu sveučilišta na angažiraniji način s njima samima i društvom.

Kao što je spomenuto na početku ovog odjeljka, društveno korisno učenje nije poznata praksa u Portugalu. To podupire Pereira e Costa, 2019, koji ističu da zbog opće nepoznanice metode učenja i poučavanja društveno korisnog učenja, učitelji izražavaju mnoge rezerve prema ovoj metodi, uzimajući u obzir poteškoće u njenoj primjeni. Oni često uzimaju ovu metodu kao proxy za volonterske prakse i druge pedagoške prakse, kao što su prakse i primjena postojećih projekata u nekim disciplinama. Ističu da se ne može stalno prilagođavati kurikulum trenutnoj stvarnosti. Iako učitelji imaju nedostatak znanja o metodologiji društveno korisnog učenja, oni ipak pokazuju pozitivan stav prema aktivnostima društvene naravi.

Programi za promicanje društveno korisnog učenja ili slični projekti

U smislu da se društveno korisno učenje polako pokreće u portugalskom kontekstu, pojavljuju se neki projekti vezani uz uslugu zajednici. Na ovaj način, čini se da su visokoobrazovne institucije (HEI) uključene u područje društveno korisnog učenja. Na primjer, UALG (Sveučilište Algarve) ima partnerstva s različitim EU visokoobrazovnim institucijama kako bi surađivale na programima/projektima društveno korisnog učenja. Na sjeveru zemlje, u Viana do Castelo, započet je još jedan projekt. Nazvan RURASL, ovaj projekt imao je za cilj povezati visokoobrazovne institucije i ruralne partnere kako bi odgovorili na potrebe ruralnih zajednica. Podržao je

modernizaciju europskog visokog obrazovanja kroz međunarodni modul s tečajevima društveno korisnog učenja i društvenog poduzetništva.

Budućnost društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju

Društveno korisno učenje u Portugalu trenutno je prisutno u okviru visokog obrazovanja, a ne u osnovnim školama ili osnovnom obrazovanju. Iako je ova tema relativno nova u Portugalu, ima veliki potencijal, no treba uzeti u obzir okvir obrazovnog kurikuluma. Društveno korisno učenje bilo bi relevantno za razvoj društvenog modela i akademske zajednice. "Moguće je tvrditi da je društveno korisno učenje metodologija za budućnost, ali s potrebama iz prošlosti i sadašnjosti. Što prije se prevladaju ideološke 'barijere' koje često odgađaju razvoj akademske zajednice i time akademika, to će studenti biti bolje obrazovani i bolje će se integrirati na tržište rada i u društvo s drugačijim pogledima." (Beresford, 2019).

Popis literature:

Amiguinho, A. (n.d.). *Intervenção socio-educativa em meio rural: da educação dos adultos à educação das crianças*. Retrieved May 13, 2024, from <https://comum.rcaap.pt/bitstream/10400.26/5279/1/Abilio%20Amiguinho.pdf>

Beresford, T. L. (2019). Service-learning: uma aposta para o futuro. *Uminho.pt*. <https://hdl.handle.net/1822/61093>

CAPÍTULO II AS REFORMAS DO SISTEMA EDUCATIVO PORTUGUÊS. (n.d.). https://dspace.uevora.pt/rdpc/bitstream/10174/11416/21/CAP%C3%8DTULO%20II_AS%20REFORMAS%20DO%20SISTEMA%20EDUCATIVO.pdf

5. Sažeci izravno prikupljenih podataka

Anketni upitnik

Konzorcij SLIPS (Service Learning in Primary Schools) projekta razvio je, u okviru WP2, opsežno istraživanje kroz partnere u svakoj zemlji. Zemlje uključene u distribuciju upitnika Service Learning in Primary Schools, koji je prikupljao odgovore od učitelja i uključenog osoblja u osnovnim školama su: Belgija - Centre for European Volunteering (CEV), Hrvatska - Croatian Volunteer Development Center (CVDC), Španjolska - University of Granada (UGR), Slovačka - Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií (PDCO), Bosna - Center for Youth Development (PRONI), Litva - Vytautas Magnus University (VMU) i Portugal - Out of the Box Europe (OTB Europe).

Cilj upitnika bio je identificirati očekivanja učitelja osnovnih škola u vezi s obukom i podrškom za implementaciju projekata društveno korisnog učenja. Upitnik je sadržavao 12 pitanja (većinom u obliku skale važnosti postavljenog pitanja) i 3 otvorena pitanja, gdje su učitelji mogli iznijeti svoja mišljenja o projektima društveno korisnog učenja i njihovoj učinkovitosti.

Ukupno je prikupljeno 289 odgovora od svih konzorcijskih partnera. Pojedine zemlje prikupile su sljedeće brojeve odgovora: Hrvatska (HCRV) - 78, Bosna (PRONI) - 55, Španjolska (UGR) - 24, Slovačka (PDCO) - 30, Belgija (CEV) - 54, Litva (VMU) - 23 i Portugal (OTBE) - 25.

Prikupili smo odgovore na otvorena pitanja gdje su učitelji osnovnih škola (ravnatelji škola i drugi) iznijeli svoja mišljenja u vezi s temama društveno korisnog učenja, materijalima i njihovom strukturom te ključnim točkama za implementaciju društveno korisnog učenja u slučaju neiskustva.

U nastavku donosimo potpune odgovore i sažetak najčešće spominjanih i važnih tema od ispitanika.

Od svih partnera konzorcija uključenih u distribuciju upitnika kroz komunikacijske kanale njihovih mreža, odgovori koji su prikupljeni na pitanje "**Postoje li druge teme koje bi trebale biti obuhvaćene materijalima? Molimo navedite i objasnite ih**" bili su vrlo raznoliki.

- ❖ Spomenut je **psihološki faktor**. Emocionalna pismenost i otpornost navedene su kao ključni pokazatelji za pokrivanje općih smjernica o pomaganju djeci u kontroli njihovih emocija (strah, ljutnja i samoregulacija).
 - Prepoznavanje načina podrške emocionalnom blagostanju djece može utjecati na njihov razvoj i ishode učenja.
 - Razvijanje empatije i emocionalne inteligencije među djecom kroz aktivnosti i radionice. Unutar tih radionica djeca bi trebala bolje razumjeti vlastite emocije, stvarajući podržavajuće i suradničko okruženje u učionici. Prednosti mentalnog zdravlja kod učenika također se mogu vidjeti kroz društveno korisno učenje.
 - Uključivanje u društveno korisno učenje može pružiti osjećaj svrhe, poboljšati samopouzdanje djece i razviti vještine suočavanja sa stresom i anksioznošću.
 - Kao zadnja točka, pozitivni i negativni utjecaji tehnologije na razvoj djece trebali bi uključivati upravljanje cyberbullyingom, suočavanje s emocijama vezanim uz akademske uspjehe i korištenje obrazovnih tehnologija poput ChatGPT-a za povećanje učenja.

- ❖ **Uključenost zajednice i društveno korisno učenje** dolaze kao saveznici prilikom prikupljanja odgovora od učitelja osnovnih škola..
 - Uspješni projekti društveno korisnog učenja trebali bi biti diseminirani i pruženi kako bi služili kao smjernice i inspiracija za učitelje i učenike pri planiranju vlastitih projekata.
 - Poticanje projekata koji uključuju starije osobe u život zajednice promiče međugeneracijsku suradnju, što može obogatiti iskustvo učenja i pomoći u izgradnji jačih veza unutar zajednice.
 - Sudjelovanje grupa za dobrobit životinja i omladinskih organizacija treba biti prepoznato i promovirano, jer takve aktivnosti mogu učenicima usaditi osjećaj odgovornosti i suosjećanja.
 - Ekološki projekti također mogu biti bonus. Promoviranje aktivnosti poput akcija čišćenja zajednice, inicijativa za sadnju drveća i aktivnosti usmjerenih na recikliranje i obnovljive izvore energije moglo bi pomoći u podučavanju učenika o očuvanju okoliša i održivosti.
 - Kao posljednja spomenuta tema, naglašavanje važnosti volontiranja i društvenog angažmana je ključno. Projekti društveno korisnog učenja trebali bi isticati vrijednost pružanja pomoći zajednici i poticanja društvene odgovornosti.

- ❖ **Obrazovne metodologije za djecu s posebnim potrebama** trebale bi biti uključene kao dio inkluzije i raznolikosti. Ključno je osigurati da učenici dobivaju odgovarajuću podršku koja je bitna za njihov uspjeh.
 - Kulturna osjetljivost trebala bi biti povezana s razvojem strategija kako bi se projekti društveno korisnog učenja učinili inkluzivnima i kulturno osjetljivima. Uključivanje učenika iz različitih sredina obogaćuje njihova iskustva učenja i promiče poštovanje. Uključivanje učenika različitih kulturnih pozadina u projekte trebalo bi biti temeljno.
- ❖ U vezi s **obrazovnim metodama i praktičnom primjenom**, pružanje više resursa i nastavnih pomagala stvara različite stilove učenja. Na taj način svi učenici mogu imati koristi od obrazovnih materijala.
 - Učinkovita procjena projekata društveno korisnog učenja treba biti provedena kako bi se mjerili ishodi učenja.
 - Učinkovit okvir za procjenu pomaže razumjeti utjecaj projekata društveno korisnog učenja i poboljšati buduće inicijative.
 - Imati jasnu i praktičnu viziju nastave, detaljne vodiče o planiranju, financiranju i provođenju projekata društveno korisnog učenja može pomoći učiteljima i učenicima u provedbi uspješnih projekata. Svaki kontekst ima različit obrazovni pristup. Kada se rukuje različitim i specifičnim kontekstima, poboljšava se učinkovitost društveno korisnog učenja.
- ❖ **Zakonodavstvo i politika** unutar lokalnog zakona osiguravaju da projekti budu u skladu s pravnim zahtjevima i da dobivaju potrebnu podršku.
 - U tom smislu, komunikacija s vlastima je ključna.
 - Razvijanje strategija i učinkovita komunikacija s vlastima mogu olakšati provedbu projekata društveno korisnog učenja.
- ❖ **Podrška zajednici osnovnih škola** ključni je faktor za integraciju društveno korisnog učenja (SL) u kurikulum.
 - Trebalo bi uvesti SL učiteljima, pružiti im informacije o mogućnostima i podršku za profesionalni razvoj. Uključivanje roditelja djece u SL projekte može poboljšati uspjeh i utjecaj tih projekata.
 - Motiviranje učitelja, prepoznavanje njihove vrijednosti i nagrađivanje njihovog sudjelovanja u SL, kasnije će potaknuti njihovu angažiranost u SL aktivnostima.

Ostale i raznovrsnije teme koje su spomenute u odgovorima na upitnik su:

- ❖ Volonterske aktivnosti i obuka za pružanje prve pomoći, koje je vrijedno uključiti u projekte društveno korisnog učenja (SL).
- ❖ Poučavanje učenika o donošenju odluka i rješavanju sukoba, s ciljem osobnog razvoja i poticanja pozitivnog utjecaja.
- ❖ Lekcije o održivosti i okolišu, kako bi učenici pridonijeli zdravijem planetu.
- ❖ Međunarodne kulture i prakse kako bi se učenicima pružilo razumijevanje globalne perspektive i promicalo globalno građanstvo.
- ❖ Također, razvijanje strategija za predviđanje i upravljanje rizicima u projektima društveno korisnog učenja. Osiguranje sigurnosti i uspjeha ovih projekata je od najveće važnosti.

Pokrivanjem ovih tema obrazovni materijali, kako su spomenuli ispitanici, bit će sveobuhvatniji, obrađujući se različitim aspektima razvoja učenika, angažmana zajednice i praktične provedbe. Ova poboljšanja imaju za cilj pomoći u stvaranju robusnijeg i učinkovitijeg programa društveno korisnog učenja.

Drugo otvoreno pitanje u upitniku glasilo je: "Molimo vas da opišete format materijala posvećenih učiteljima o društveno korisnom učenju u osnovnim školama. Kako bi trebali biti strukturirani?". Ovo je učiteljima pružilo siguran prostor za dijeljenje svojih misli o najboljem načinu ciljanog pristupa i angažmana učitelja u osnovnim školama.

- ❖ Kada se pristupa društveno korisnom učenju unutar materijala za osnovnoškolske učitelje, ključno je pružiti koncepte u praksi.
- ❖ Pružiti video primjere i digitalne zadatke za demonstraciju društveno korisnog učenja. Ovi videozapisi trebaju uključivati primjere stvarnih projekata, svjedočanstva učitelja i korak-po-korak vodiče za provedbu aktivnosti društveno korisnog učenja.
- ❖ Također, kada je riječ o materijalima, ispitanici su odgovorili da bi trebalo stvoriti online platformu. Ova korisnički pristupačna i lako dostupna platforma mogla bi uključivati informacije o vrijednostima društveno korisnog učenja, priče i praktične vježbe.
- ❖ Osim toga, online tečajevi i priručnici s teoretskim i informativnim aspektima društveno korisnog učenja uz praktične vježbe koje bi se mogle prilagoditi različitim potrebama učionica.
- ❖ Razvoj infografika i vizualnih pomagala za pomoć s kompleksnim informacijama, čineći ih pristupačnijima učiteljima za prepoznavanje i provedbu projekata društveno korisnog učenja. Na kraju, online igre i simulacije za angažiranje učenika u aktivnostima društveno korisnog učenja, pružajući iskustveno učenje i kritičko razmišljanje.
- ❖ **Tiskani materijali** dolaze kao dodatna vrijednost u pomaganju učiteljima. Ključno je osigurati PDF datoteke koje se mogu preuzeti, isprintati i podijeliti. Ove PDF datoteke trebaju sadržavati detaljne vodiče, upute korak po korak i druge ključne elemente kada je riječ o provođenju projekata društveno korisnog učenja.
- ❖ Priručnici i knjižice trebali bi biti kreirani i prikazivati praktične primjere, praktične aktivnosti i teoretska objašnjenja. Trebali bi biti jednostavni za istraživanje i prikladni za učionicu.
- ❖ Brošure i letci koji prikupljaju ključne koncepte društveno korisnog učenja i ideje za projekte. Oni mogu služiti za širenje inicijativa društveno korisnog učenja roditeljima, administratorima i zajednici. Plakati i radni listovi mogli bi se izložiti u učionicama. Ovi plakati trebaju biti vizualno privlačni i interaktivni.
- ❖ Kombinacija materijala razlikuje se u mišljenjima. Pružanje hibridnih resursa, što znači digitalne i tiskane verzije svih materijala, kako bi se zadovoljile različite preferencije i osigurala dostupnost svim učiteljima.

- ❖ Kao što je ranije spomenuto, to uključuje PDF-ove, digitalne platforme i isprintane sadržaje. Kreiranje PowerPoint prezentacija koje mogu služiti učiteljima za predstavljanje koncepata i projekata društveno korisnog učenja učenicima. Angažirajući vizuali i sažete informacije.
- ❖ Praktični primjeri i **stvarne primjene** služe kao temelj za prikazivanje koristi i rezultata društveno korisnog učenja.
- ❖ Uključivanje studija slučaja uspješnih projekata društveno korisnog učenja u različitim školama je ključno. Primjeri trebaju prikazivati različite pristupe i ishode. To bi moglo utjecati na angažman školske zajednice.
- ❖ Prikupljanje svjedočanstava učitelja o iskustvima, izazovima i pronađenim rješenjima s društveno korisnim učenjem.
- ❖ Razvijanje aktivnosti uloga koje omogućuju učenicima istraživanje projekata društveno korisnog učenja kroz interaktivna i sveobuhvatna iskustva.
- ❖ Na temelju **podrške i obuke**, trebali bi se organizirati **sastanci licem u lice** i radionice kako bi se potaknula suradnja među učiteljima. Na tim događajima učitelji mogu pomoći jedni drugima i usavršavati svoje projekte društveno korisnog učenja.
- ❖ Izrada edukativnih videozapisa koji nude praktične savjete, strategije podučavanja i detaljna objašnjenja metodologija društveno korisnog učenja.
- ❖ Treba osigurati smjernice za praktične zadatke - kao što su zadaci i aktivnosti projekata, uvijek uzimajući u obzir različite potrebe škola i zajednica.
- ❖ Što se tiče **organizacije sadržaja**, materijali bi trebali biti prikazani u jednostavnom, shematskom formatu za brzu i laku referencu. Svaki odjeljak treba jasno definirati ciljeve, korake i očekivane ishode projekata društveno korisnog učenja.
- ❖ Materijali moraju biti sveobuhvatni, ali sažeti, fokusirajući se na ključne informacije i praktičnu primjenu. Unutar ovog okvira, materijali trebaju omogućiti prilagodbu kako bi odgovarali različitim učioničkim okruženjima i potrebama učenika.

Uključivanjem ovih formata i struktura, obrazovni materijali posvećeni društveno korisnom učenju za učitelje osnovnih škola bit će sveobuhvatni, praktični i dostupni. Ovaj pristup podržat će učitelje u učinkovitom integriranju društveno korisnog učenja u njihove kurikulume, šireći iskustvo učenja za učenike i potičući veći osjećaj uključenosti u zajednicu.

Kao posljednje pitanje upitnika, konzorcij je pokušao razumjeti viziju učitelja osnovnih škola: "Ako nemate iskustva s društveno korisnim učenjem, koji će biti ključni čimbenici za implementaciju društveno korisnog učenja iz perspektive vaše škole?"

- ❖ Prvenstveno, prikupljeni odgovori pratili su liniju razumijevanja o opsegu društveno korisnog učenja (DKU) i njegovim prednostima. To uključuje dionike i ukupnu zajednicu učenika (učitelje, učenike, roditelje, školsku upravu).
- ❖ Ovo bi također trebalo educirati učitelje o DKU i uključivati zanimljive materijale i praktične primjere.
- ❖ Obuka o načelima DKU i motivacija trebaju se pružiti učiteljima, motivirajući ih kroz događaje poput radionica, seminara i drugih angažirajućih događaja.
- ❖ Materijali se spominju kao ključni čimbenici pri pristupanju DKU bez iskustva. Materijali o osnovama koncepta trebaju biti jednostavni i lako razumljivi za brzu implementaciju. Ključno je osigurati da su ti resursi dostupni u hibridnom formatu - papirnatom i elektroničkom formatu.
- ❖ Potrebno je definirati jasne ciljeve za razvoj i pravilnu strukturu DKU projekata. To bi trebalo biti usklađeno s kurikulumskim okvirom. Od početka ovi projekti moraju imati dobro definiranu strukturu s mjerljivim ciljevima.
- ❖ Ključno je uključiti zajednicu, organizacije i tvrtke, a također je važno uključiti roditelje u aktivnosti povezane sa zajednicom kako bi podržali DKU projekte.
- ❖ Podrška i suradnja školske uprave može predvidjeti uključenost većeg broja učitelja u DKU projekte. Mora postojati suradnja između učitelja, učenika, roditelja i zajednice.
- ❖ Motivacija učitelja je ključni čimbenik, uspjeh implementacije DKU pojavljuje se kao ishod.
- ❖ DKU projekti trebaju biti praktični i uključivati stvarne potrebe zajednice, fokusirajući se na osobni razvoj, socijalnu uključenost i građansku odgovornost učenika.
- ❖ Što se tiče održivosti DKU projekata, potrebna je odgovarajuća podrška i obuka. Integriranje DKU u redoviti školski kurikulum i osiguranje dugoročne predanosti.
- ❖ Kada je riječ o evaluaciji, ključno je uspostaviti sustave za evaluaciju učinka i napretka DKU projekata te koristiti povratne informacije za usavršavanje i poboljšanje budućih projekata.

Intervjui s učiteljima u osnovnim školama

Kao dio izravnog prikupljanja podataka, projektni partneri proveli su nekoliko intervjua s učiteljima osnovnih škola koji već imaju iskustva u društveno korisnom učenju (DKU) i/ili zajedničkim aktivnostima.

CEV je prikupio podatke od 5 učiteljica, sve su bile ženskog spola, a njihove dobi su se kretale od 22 do 52 godine. Sve ispitanice su bile iz Belgije i imale su iskustvo u području DKU, koje se kretalo od 1 do 16+ godina iskustva.

Bosna je prikupila podatke od 3 učiteljice, sve su bile ženskog spola. Njihova iskustva s DKU su varirala između 4 i 16+ godina. Sličan slučaj je zabilježen i u Litvi, gdje su intervjuirane 3 učiteljice s

iskustvom u DKU od 5 do 30 godina. Slovačka je također prikupila odgovore od 3 učiteljice, sve su bile ženskog spola s iskustvom u DKU od 4 do 9 godina.

U Španjolskoj su u intervjuima sudjelovala 3 učitelja, od kojih su 2 bila muškog i 1 ženskog spola. Iskustva muških učitelja u DKU su varirala između 5 i 16+ godina, dok je učiteljica imala manje od 4 godine iskustva u DKU.

U Hrvatskoj su intervjuirane 4 učiteljice s iskustvom u DKU-u koje se kretalo od manje od 4 godine do 15 godina iskustva.

U slučaju Portugala intervjui nisu provedeni zbog nedostatka angažmana učitelja osnovnih škola i nedostatka znanja u području DKU-a.

Podaci prikupljeni od ovih 21 učitelja pokazali su snažnu zastupljenost ženskog spola u DKU diljem zemalja u kojima su intervjui provedeni, a također se iskustvo u području DKU-a razlikovalo. Ovo sugerira da većina zemalja ima dobro uspostavljene prakse DKU-u.

Sažetak ključnih obilježja društveno korisnog učenja iz perspektive učitelja:

Učitelji su otkrili nekoliko ključnih obilježja društveno korisnog učenja (DKU) koje povećavaju angažman učenika i utjecaj na zajednicu. U Belgiji je naglasak bio na empatiji, podršci zajednici i osobnom razvoju kroz praktična iskustva u stvarnim situacijama. U hrvatskom kontekstu, DKU se fokusira na zadovoljavanje potreba zajednice i razvoj vještina samoregulacije učenika, potičući aktivno građanstvo i sposobnosti rješavanja problema. U Španjolskoj, DKU integrira ekološku svijest u kurikulum, potičući proaktivno sudjelovanje u zajednici i značajne interakcije. Slovačka naglašava angažman zajednice i samostalno učenje, koristeći konkretna iskustva za povezivanje predmeta i učinkovito prikupljanje informacija. U Bosni, DKU potiče suosjećanje, odgovornost i socijalizaciju među učenicima, unatoč različitim razinama učiteljskog poznavanja metode. U Litvi, DKU promiče obrazovno unapređenje, vodstvo i građanstvo kroz aktivnosti u zajednici, potičući odgovorne i proaktivne građane angažirane u razvoju zajednice i osobnim inicijativama za rast.

Motivacija učitelja za uključivanje i provedbu društveno korisnog učenja

Motivacija učitelja za implementaciju društveno korisnog učenja (DKU) proizlazi iz raznih razloga. U Belgiji je izloženost DKU komponenti u IB kurikulumu potaknula jednog učitelja da integrira značajne aktivnosti služenja u školski okvir, vođen osobnom misijom rješavanja društvenih problema. Slično tome, u Hrvatskoj je strast učitelja za volontiranjem dovela do usvajanja DKU-a kako bi se među učenicima poticala solidarnost. U Španjolskoj su učitelje motivirale inovativne metode i angažiranje učenika u stvarnim problemima. U Slovačkoj su učitelji bili inspirirani angažmanom svojih kolega i podrškom škole. Iz bosanske perspektive, učitelji su motivaciju pronašli u sudjelovanju učenika i dinamičnoj prirodi DKU-a, koja je pružala prilike za učenje i osobni razvoj. U međuvremenu, učitelji su preusmjerili fokus s tradicionalne akademske nastave na usađivanje vrijednosti i društvenog doprinosa putem DKU-a, što odražava širi kulturni pomak prema empatiji i angažmanu u zajednici.

Što je najviše doprinijelo uspjehu projekta društveno korisnog učenja:

Uspjeh DKU projekata ovisi o nekoliko ključnih faktora. U Belgiji je integracija aktivnosti služenja u kurikulum stvorila dinamično i relevantno okruženje za učenje. Učitelji su djelovali kao vodiči,

pomažući učenicima u poticanju angažmana i razumijevanja. U Hrvatskoj su institucijski lideri, koji su naglašavali stjecanje znanja i služenje zajednici, rješavali relevantna pitanja. U Španjolskoj je motivacija učenika (i uključivanje obitelji) dolazila iz suradnje s udrugama i praktičnog rješavanja problema. Slovačka je naglasila inicijative vođene od strane učitelja, učinkovitu komunikaciju s zajednicom te poticanje međugeneracijskih odnosa, promovirajući cjeloživotno učenje i odgovornost među učenicima. Bosna je istaknula učinkovito upravljanje vremenom, stjecanje vještina i povećanje samopouzdanja kroz angažman s nevladinim organizacijama i strateška partnerstva, prikazujući višestruke koristi DKU-a. U Litvi su učitelji radili na suradnji među kolegama, učenicima i roditeljima, provodeći jednostavne i fleksibilne projekte koji su se prilagođavali promjenjivim potrebama dok su promovirali poštovanje, suosjećanje i društvenu odgovornost unutar zajednice.

Što je najviše doprinijelo uspjehu projekta društveno korisnog učenja, a povezano je s uključenim učiteljima:

Uspjeh DKU projekata povezan je s predanošću i angažmanom učitelja diljem zemalja. U Belgiji su učitelji prošli obuku prilagođenu potrebama škola uz podršku snažnog vodstva i uključenost roditelja. U Hrvatskoj je postojala razlika u spremnosti učitelja da isprobaju različite metode angažmana. U Španjolskoj je uspjeh postignut kroz organizirane razredne izlete, podjelu odgovornosti i rješavanje stvarnih problema, što je povećalo motivaciju i integraciju u kurikulum. Slovačka je naglasila važnost inicijativa učitelja, identifikaciju s vrijednostima DKU-a i podršku ravnatelja škola. Slično tome, Bosna je naglasila inicijative učitelja i usklađenost s principima DKU-a uz podršku školskog vodstva. Na kraju, Litva je zaslugu pripisala predanosti, kreativnosti i učinkovitom upravljanju vremenom učitelja, promicanju suradnje i aktivnosti u zajednici te poticanju povjerenja u uključenost u DKU. Ovi pokazatelji kolektivno osiguravaju uspjeh DKU projekata dubokim uključivanjem učitelja i poticanjem suradnje i angažmana zajednice.

Što je najviše doprinijelo uspjehu projekta društveno korisnog učenja, a povezano je s uključenim učenicima:

Uspjeh DKU projekata povezan je s angažmanom učenika diljem zemalja. U Belgiji se fokusira na stvaranje smislenog iskustva za učenike integriranjem aktivnosti u razredu i raspravama kako bi se poboljšalo emocionalno izražavanje. To je rezultiralo interesom učenika, uglavnom izvan škole. U Hrvatskoj je naglasak na stvarnim životnim angažmanima i timskom radu, poticanju socijalnih odnosa i izlaganju učenika novim znanjima i vještinama. U Španjolskoj je pronađena visoka motivacija učenika kroz izravnu komunikaciju s korisnicima i emocionalnu uključenost u projekte s osobama s posebnim obrazovnim potrebama i invaliditetom (SEN), uz podršku obitelji i zajednice. U Slovačkoj je postojala snažna svijest o samogeneriranoj motivaciji učenika i angažmanu u aktivnostima zajednice, što je dovelo do snažnog identiteta škole i prijateljstava. U Bosni je naglasak bio na motivaciji učenika da postanu pokretači promjena s aktivnim sudjelovanjem u aktivnostima zajednice i željom za angažmanom u nevladinim organizacijama. Konačno, Litva je istaknula važnost uključenosti roditelja i prethodnih iskustava, što je povećalo samopouzdanje učenika i promicalo koheziju zajednice.

Ti su pokazatelji zajednički osigurali uspjeh DKU inicijativa duboko uključujući učenike i potičući trajne veze sa zajednicom.

Što je najviše doprinijelo uspjehu projekta društveno korisnog učenja, a povezano je sa zajednicom/partnerima iz zajednice?

Uspjeh društveno korisnog učenja temelji se na angažmanu zajednice i partnera diljem Europe. U Belgiji se fokusira na mobilizaciju zajednice, pomažući učenicima u razvijanju glavnih vještina te poticanju empatije i inovacija. Hrvatska naglašava suradnju s centrima za savjetovanje u zajednici, promicanje tolerancije i različitosti te uključivanje obitelji u volonterski rad. Španjolska ima koristi od podrške zajednice za projektne aktivnosti, povećavajući motivaciju i sudjelovanje učenika kroz suradnju s gradskim vijećem. U Slovačkoj se integriraju škole sa zajednicom, osiguravajući relevantne projekte putem mapiranja podataka i umrežavanja. Iz bosanske perspektive, cijeni se uvažavanje mladih, izazivanje stereotipa, poticanje glasova mladih, promicanje pozitivnih stavova i podrška zajednice.

Ovi napori osiguravaju da DKU projekti pozitivno utječu na učenike i donose koristi zajednici..

Najveći izazovi u provedbi društveno korisnog učenja i strategije za prevladavanje tih izazova:

Implementacija projekata društveno korisnog učenja (DKU) suočava se s raznim izazovima, no postoje strategije koje mogu pomoći u njihovom učinkovitom prevladavanju.

U Belgiji se ističu problemi poput poteškoća učenika u samostalnom razmišljanju, potrebe za vodstvom učitelja, neangažiranih učenika i izazova stvaranja značajnih iskustava. Problematična je i učinkovita komunikacija o viziji DKU-a. Kako bi se ti problemi riješili, ispitanici predlažu promicanje suradnje i razmjene ideja među učiteljima, integraciju prilika za služenje u kurikulum, osiguranje obuke za učitelje, upravljanje troškovima, angažiranje učenika ugodnim zadacima i postavljanje jasnih ciljeva za DKU projekte.

Hrvatska se fokusira na upravljanje vremenom, balansiranje volonterskog rada s drugim obavezama, dizajn i evaluaciju projekata te pitanja sudjelovanja. Njihove strategije uključuju planiranje, sustave podrške, održavanje motivacije i odlučnosti te kontinuiranu procjenu projekata.

U slučaju Španjolske, identificiraju se izazovi u koordinaciji sudionika i lokacija, osiguravanju podrške vlade i rješavanju nesigurnosti zajednice i obitelji. Španjolski ispitanici preporučuju angažiranje posvećenih koordinatora, zapošljavanje pripravnika/volontera, pisanje strukturiranih prijedloga za podršku vlade i podizanje svijesti zajednice o prednostima DKU-a.

Slovačka se suočava s izazovima podizanja svijesti i odgovornosti djece, osiguravanjem sredstava i upravljanjem DKU aktivnostima unutar školskog vremena. Slovački učitelji predlažu integraciju DKU projekata u kurikulum i planiranje aktivnosti izvan redovitog nastave.

Za Bosnu, ističe se motiviranje i zadržavanje sudjelovanja mladih, promjena percepcije o DKU aktivnostima u školama i upravljanje resursima. Ispitanici preporučuju stvaranje zanimljivih zadataka, izgradnju odnosa između škola i nevladinih organizacija te optimizaciju resursa kroz suradnju.

U litvanskom slučaju, izazovi su integracija DKU-a u pretrpane rasporede, organizacija velikih događaja i održavanje motivacije. Litvanski učitelji predlažu pojednostavljenje aktivnosti, planiranje velikih događaja i korištenje pozitivnih povratnih informacija za poticanje angažmana.

Rješavanjem ovih problema i pružanjem prilagođenih strategija, edukatori i organizacije mogu uspješno implementirati DKU projekte, stvarajući podržavajuće i angažirajuće okruženje za učenje.

Poruka: (Poučeni vlastitim iskustvom, što biste poručili drugim učiteljima i učiteljicama u osnovnim školama koji su odlučili pokrenuti projekte društveno korisnog učenja, a da pritom nemaju prethodnog iskustva u tom području?)

Ispitanici su dali nekoliko ključnih uvida o pokretanju DKU projekata iz perspektive svojih zemalja. Belgija i Španjolska su izrazito naglašavale važnost prihvaćanja procesa, poduzimanja prvog koraka i ne bojeći se samog procesa. Uključenost roditelja i zajednice od velike je važnosti u belgijskom i litvanskom kontekstu, za izgradnju potpore zajednice. Uključenost i jednakost, kako bi se osigurala participacija svih učenika i izbjegao bilo kakav oblik zapostavljanja, Belgija i Bosna su istaknule kao ključne komponente.

Suradnja i fleksibilnost, kako bi se proces učinio bogatim, održavanje odlučnosti i prihvaćanje ideja učenika bili su visoko istaknuti od strane Belgije i Slovačke. Imati jasan plan i cilj, te korake koje je moguće upravljati kako bi se osigurala učinkovitost - planiranje i provedba - je ključno prema ispitanicima iz Bosne i Litve. Na kraju, pozitivan stav, hrabrost, pozitivan pristup i otvorenost prema prilagodbi planova pojavljuju se kao temelj.

Integracijom svih ovih uvida, učitelji mogu uspješno upravljati svojim DKU projektima, stvarajući angažirano okruženje za učenje..

Važno znanje o kontekstu društveno korisnog učenja:

Unutar podataka prikupljenih kroz intervjue koje su proveli svi partneri, odgovori su bili slični. Dobno prikladne aktivnosti, vođenje, upravljanje, učenje, fleksibilnost i integracija bili su neki od faktora koje su spomenuli učitelji u Belgiji. Što se tiče Hrvatske, najčešći odgovori su bili planiranje i provedba projekata, podrška škole, suradnja, uključivanje roditelja i lokalnih institucija. U španjolskom kontekstu, sličnom belgijskom, razumijevanje školskog konteksta te prilagodljivost i fleksibilnost su ključni. Također, motivacija i angažman su istaknuti kao ključni. Iz perspektive Slovačke, najčešće su spominjani obuka i priprema, započinjanje s manjim projektima, angažman zajednice i dionika te upravljanje resursima. U Bosni, kao i u drugim zemljama, inkluzivnost i angažman su bitni, kao i procjena potreba i suradnja u vezi s sigurnošću i usklađenošću. Na kraju, u litvanskom okviru, slično drugim zemljama, najčešće spomenuti aspekti u vezi s kontekstom DKU-a bili su pripremljenost i komunikacija, relevantnost i interes te akcija i volja.

Ovi uvidi pružaju sveobuhvatno razumijevanje kontekstualnih faktora koji utječu na implementaciju DKU-a u različitim školama i regijama, naglašavajući prilagodljivost, snalažljivost i pristupe usmjerene na učenike.

Zaključak

Kroz sva pitanja prikupljena u intervjuima, ispitanici koji su već bili upoznati s konceptom društveno korisnog učenja (DKU), iako su imali različita iskustva s DKU-om, dali su svoje uvide, iskustva u vlastitim zemljama i različitim kontekstima DKU-a. To je otkrilo nova saznanja i područja za istraživanje, pružajući značajan utjecaj na naše istraživanje. Unutar detaljnih

odgovora, stekli smo jasan uvid u to kako se DKU percipira i implementira u partnerskim zemljama, posebno u kontekstu osnovnih škola.

6. Korisni materijali o društveno korisnom učenju

Postoji niz dokumenata o metodologiji društveno korisnog učenja (DKU) u Europi, uglavnom za visoko obrazovanje. Tijekom faze mapiranja, projektni partneri su pronašli nekoliko knjiga, priručnika, alata, vodiča i web stranica koje mogu poslužiti za razvoj materijala u okviru SLIPS projekta. Navest ćemo neke od njih, ali ćemo se usredotočiti na materijale koji nisu usmjereni na visoko obrazovanje i koji su na engleskom jeziku:

Berti, L. (2024). Service Learning. Manual for teachers and coordinators. Turin.

Berti, L. (2024). Service Learning. Manual for students . Turin.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Service-learning in youth work. Handbook for trainers. Stupava.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Service-learning in youth work. Handbook for trainers. Stupava.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Service-learning in youth work. Manual for youth workers. Stupava.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Service-learning in youth work. Manual for youth.. Stupava.

Fundația Noi Orizonturi. (2021). Schools for the benefit of the community. Guide for carrying our service-learning projects. Council of Europe.

Koslowski et al. (2023). Understanding Service Learning. An introduction into the field of Service-Learning based on the experiences of the USL project. Understanding Service Learning as a Student-Centred Experiential Learning Activity and Versatile Teaching Strategy. Understanding Service Learning Consortium.

Regina, C. et al. (2017). Service-learning in Central and Eastern Europe handbook for engaged teachers and students. Ciudad Autónoma de Buenos Aires.

SLUSIK. (2022).Service Learning Upscaling Social Inclusion for Kids - Toolkit. Brussels.

SLUSIK. (2021). State of the art report on service learning in Europe. Brussels.

Dodatna literatura

- ❖ "[ISCED 2011](#)" (PDF). UNESCO Institute for Statistics. 2012. "Annex III". Archived from [the original](#) (PDF) on Jun 24, 2017.
- ❖ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2024, May 24). *elementary education*. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/elementary-education>
- ❖ Fox, K R. (2010, January 1). Children Making a Difference: Developing Awareness of Poverty Through Service Learning. Taylor & Francis, 101(1), 1-9. <https://doi.org/10.1080/00377990903283965>
- ❖ Hall, R., Drál, P., Fridrichová, P., Hapalová, M., Lukáč, S., Miškolci, J., Vančíková, K. Analýza zistení o stave školstva na Slovensku: To dá rozum, Bratislava: MESA10, 2019. Dostupné na <https://analiza.todarozum.sk>
- ❖ Lake, V E., & Jones, I. (2008, November 1). Service-learning in early childhood teacher education: Using service to put meaning back into learning. Elsevier BV, 24(8), 2146-2156. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.05.003>
- ❖ ORAVCOVÁ, J. Vybrané kapitoly z vývinovej psychológie. Banská Bystrica : PF UMB, OZ Pedagóg, 2015.
- ❖ Paredes, D M., & Martínez, D R. (2016, May 23). Aprendizaje-Servicio: una práctica pedagógica que promueve la participación del estudiantado para la mejora escolar y social. Complutense University of Madrid, 28(2), 555-571. https://doi.org/10.5209/rev_rced.2017.v28.n2.49623
- ❖ Richards, M H., Sanderson, R C., Celio, C I., Grant, J E., Choi, I., George, C., & Deane, K. (2013, March 1). Service-Learning in Early Adolescence. SAGE Publishing, 36(1), 5-21. <https://doi.org/10.1177/1053825913481580>
- ❖ Watson, D L., Hueglin, S., Crandall, J., & Eisenman, P. (2002, May 1). Incorporating Service-Learning into Physical Education Teacher Education Programs. Taylor & Francis, 73(5), 50-54. <https://doi.org/10.1080/07303084.2002.10607810>

Prilozi

Prilog 1. Upitnik

cilj je ovog upitnika prikupiti vaša očekivanja u vezi edukacije i podrške u provedbi projekata društveno korisnog učenja. Na temelju vaših odgovora razvit ćemo materijale koji će pomoći osnovnim školama u provedbi društveno korisnog učenja u nastavi.

Društveno korisno učenje (eng. *service learning*) smatra se nastavnom metodom koja kombinira pružanje usluga u zajednici s mogućnostima učenja za uključene učenike. Ako niste sigurni što je društveno korisno učenje, pogledajte kratki videozapis na sljedećoj poveznici: <https://www.youtube.com/watch?v=L9AXsV3eull&t=3s>

Hvala Vam na suradnji.

Škola i upravljanje

Na ljestvici od 1 do 5 (1 - nevažno, 5 - iznimno važno) ocijenite koliko su po vašem mišljenju različite stavke važne za provedbu društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju:

- odobrenje uprave škole
- povezanost s ciljevima škole i odgojno-obrazovnim programom
- otvorenost škole za rad sa zajednicom ili partnerima iz zajednice
- suglasnost roditelja za provedbu društveno korisnog učenja
- podrška i motiviranost uprave škole
- otvorenost nastavnog plana i programa
- oblikovanje nastavnog plana i programa
- spremnost škole na korištenje inovativnih pristupa u obrazovanju
- dobra suradnja i komunikacija među kolegama
- potpora profesionalnom razvoju zaposlenika škole
- izgradnja neformalnih odnosa između učenika i nastavnika
- unapređenje kompetencija, vještina i sposobnosti učenika
- utjecaj procesa učenja na učenike
- povećanje angažmana u zajednici i naglašavanje njezine važnosti

Učitelji/ce

Na ljestvici od 1 do 5 (1 - nevažno, 5 - iznimno važno) ocijenite koliko su po vašem mišljenju različite stavke važne za provedbu društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju:

- motivacija učitelja/ice za provedbu projekata s partnerima iz zajednice
- učitelji/ce kao uzor učenicima
- otvoreni i kreativni učitelji/ce
- učitelji/ce zainteresirani za pitanja koja se tiču lokalne zajednice
- učitelji/ce zainteresirani za slušanje potreba drugih
- sposobnost učitelja/ica da učenicima pruže podršku
- sposobnost učitelja/ica da se povežu s partnerima iz zajednice
- poznavanje metodologije društveno korisnog učenja

- sposobnost učitelja/ica da motiviraju učenike na rad u zajednici
 - sposobnost učitelja/ica da potaknu razvoj građanske i društvene svijesti među učenicima
- Kad biste imali priliku sudjelovati na edukaciji o društveno korisnom učenju, što smatrate najučinkovitijim načinom učenja? Moguće je odabrati više opcija.
- edukacija na licu mjesta s drugim učiteljima
 - edukacija na licu mjesta s drugim učiteljima u kombinaciji s asinkronim online zadacima i platformom s edukativnim materijalima
 - u potpunosti online sinkrona edukacija
 - asinkrona online platforma s edukativnim materijalima
 - podrška na licu mjesta tijekom provedbe društveno korisnog učenja
 - online podrška tijekom društveno korisnog učenja

Training and materials

Koje bi teme edukativni materijali o provedbi društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju trebali obuhvaćati (molimo da odaberete broj na ljestvici od 1 do 5, pri čemu 1 označava „nevažno”, a 5 označava „iznimno važno”):

1 2 3 4 5

- teorijski koncepti koji stoje iza pedagogije društveno korisnog učenja
- definicija i objašnjenje društveno korisnog učenja
- posebnosti društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju
- kako planirati projekte društveno korisnog učenja – konkretni koraci
- komunikacija o društveno korisnom učenju s roditeljima
- komunikacija i suradnja s partnerima iz zajednice
- uloge različitih dionika u društveno korisnom učenju
- konkretne aktivnosti s djecom za razvoj i provedbu projekata društveno korisnog učenja (npr. radni listovi)
- primjeri projekata društveno korisnog učenja u osnovnoškolskom obrazovanju
- vodič s koracima koje treba poduzeti u projektu društveno korisnog učenja

Postoje li još neke teme koje bi trebalo obraditi u edukativnim materijalima? Ako da, navedite ih i opišite:

.....

Kako bi trebali izgledati edukativni materijali o društveno korisnom učenju namijenjeni učiteljima i učiteljicama u osnovnim školama? U kojem biste ih obliku voljeli vidjeti?

.....

Ako nemate iskustva s društveno korisnim učenjem, koji će biti ključni elementi u provedbi društveno korisnog učenja iz perspektive Vaše škole?

.....

Vaša pozicija u školi::

- a) učitelj/ica
- b) ravnatelj/ica
- c) ostalo

Spol:

- a) žensko
- b) muško
- c) nebinarna osoba
- d) ne želim se izjasniti

Dob:

Broj godina iskustva u nastavi:

Imate li iskustva s provedbom društveno korisnog učenja?

- a) da
- b) ne
- c) Nisam siguran/na

Ako želite primati informacije o društveno korisnom učenju u osnovnim školama, upišite svoju adresu e-pošte:

.....

Istraživanje se provodi kao dio projekta Service Learning In Primary Schools (SLIPS), koji je sufinancirala Europska unija pod brojem 101134702.

Prilog 2. Intervju

Vodič za intervju s učiteljima/cama u osnovnim školama koji/e imaju iskustva s projektima društveno korisnog učenja

Oslanjajući se na vlastito iskustvo s projektima društveno korisnog učenja, odgovorite na sljedeća pitanja:

1. Dob
2. Spol
3. Koliko ste dugo uključeni u projekte društveno korisnog učenja?
 - manje od 4 godine
 - 5-9 godina
 - 10-15 godina
 - 16+ godina
4. Koje su ključne karakteristike društveno korisnog učenja?
5. Zašto ste se odlučili uključiti u društveno korisno učenje? Jesu li se Vaši motivi s vremenom promijenili?
6. Koja su tri najvažnija aspekta koja su doprinijela Vašem uspjehu u društveno korisnom učenju? Svaku stavku možete detaljnije opisati.
 - a)
 - b)
 - c)
7. Koja su tri najvažnija aspekta koja su doprinijela uspjehu Vašeg projekta društveno korisnog učenja, a povezana su s drugim uključenim učiteljima/cama? Svaku stavku možete detaljnije opisati.
 - a)
 - b)
 - c)
8. Koja su tri najvažnija aspekta koja su doprinijela uspjehu Vašeg projekta društveno korisnog učenja, a povezana su s uključenim učenicima/ama? Svaku stavku možete detaljnije opisati.
 - a)
 - b)
 - c)
9. Za koja tri aspekta smatrate da su doprinijela Vašem projektu društveno korisnog učenja, a koja su povezana s Vašom zajednicom/partnerima u zajednici? Svaku stavku možete detaljnije opisati.
 - a)
 - b)

c)

10. Koji je najveći izazov s kojim ste se dosad susreli u provedbi svojih projekata društveno korisnog učenja? Jeste li ga prevladali i kako?
11. S obzirom na Vaše iskustvo u društveno korisnom učenju, što biste poručili drugim učiteljima/cama u osnovnim školama koji su odlučili pokrenuti vlastite projekte društveno korisnog učenja, ali još uvijek nemaju dovoljno iskustva u tom području?
12. Što smatrate da je važno znati u vezi sa specifičnim kontekstom osnovnih škola prije pokretanja projekta društveno korisnog učenja u školi?